

**APVLEI PLATONICI
MADAVRENSIS
OPERA QVAE SVPERSVNT**

VOL. II FASC. 2

FLORIDA

RECENSUIT

RVDOLF HELM

**EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS PRIMAE (MCMX)
CVM ADDENDIS (MCMLIX)**

**STVTGARDIAE ET LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMXCIII**

CONSPECTVS SIGLORVM

Mediceus bibl. Laurentianae 68, 2 F
(lectiones codicis nota non addita afferuntur)

[Mediceus bibl. Laurentianae 29, 2 ex illo descriptus φ]
(huius codicis memoriam non omnibus locis attulimus;
ubi lectio offertur, codicis nota anteponitur; nota (φ)
postposita indicat codicem φ testem esse lectionis codicis
F, sed tantum eius quae antecedit)

Vulgata quae invenitur in codicibus deterioribus et in libris
impressis v

Quae invito librario cod. F deleta sunt, uncis [] includuntur,
quae addita, hamis < >; quae mutata, litteris inclinatis
significantur praeter vocales e et æ inter se mutatas et
praeter nihil et mihi, quae omnibus fere locis per ch scribi
solent.

Commentatio editoris quae identidem commemoratur legitur
in Philologi suppl. IX p. 513—588.

Praefatio floridis addita est.

Admonebuntur, qui hunc librum legent, ut Addenda et Corri-
genda consulant, laterculo □ in margine appicto.

Die Deutsche Bibliothek — CIP-Einheitsaufnahme

Apuleius (Madaurensis):

[Opera quae supersunt]

Apulei Platonici Madaurensis opera quae supersunt. —

Stuttgartiae ; Lipsiae : Teubner.

(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)

NE: Apuleius (Madaurensis): [Sammlung]

Vol. 2. Fasc. 2. Florida / rec: Rudolf Helm. —

Ed. stereotypa ed. 1. cum addendis (1959),

3., unveränd. Nachdr. — 1993

ISBN 3-8154-1057-6

NE: Helm, Rudolf [Hrsg.]

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Verlagsgesellschaft Leipzig 1993

Printed in Germany

Druck und Bindung: Chemnitzer Verlag und Druck GmbH, Werk Zwickau

Index virorum doctorum,
quorum coniecturae in Floridorum apparatu critico
commemorantur.

(*Quorum commenta Oudendorpius conguessit,
asterisco significantur.*)

*Ald(ina editio) Venet. 1521
*Becichem(o)
*Bont(ius)
*Bosscha
Brakman Mnemos. XXXVI
(1908) 29
*Brant(ius) [Brantz]
*Burmman
*Colv(ius) Apul. op. Lugd. Bat.
1588
*Contaren(us)
Crus(ius) Phil. XLIX (1890) 676
*Cuper(us) [Cuypers]
*Dousa
*Dousa fil.
Ellis Class. Rev. XV (1901) 50
*Elmenhorst Apul. op. Freft.
1621
*Florid(us) Ap. op. in usum Del-
phini ill. cum ind. om-
nium vocum. Paris. 1688
*Fruter(ius) [Fruitiers]
*Fulv(ius)
*Glarean(us)
*Goes
Goldb(acher) De L. Apul. Mad.
Florid. orig. et de locis qui-
busdam corrupt. Lips. 1867
Zeitschr. f. d. österr. Gymn.
1867 p. 556

*Gronov (J. F.)
*Grosloot
Haupt Opuscul. III v ind.
*Heins(ius) (Nic.)
He(lm)
Hertz Rhein. Mus. XXIX (1874)
367
Hey Arch. f. lat. Lex. XIV 270
Hild(ebrand) Apul. op. Lips. 1842
Iahn Phil. XXVI (1867) 7
Iunt(ina editio) II. Florentiae
1522
Kronenberg Progr. Gymn.
Erasm. Rotterd. 1892 Class.
Rev. XVIII (1904) 446
Krueger L. Apul. Mad. Florid.
Berolin. 1865
Leky De syntaxi Apul. diss.
Monaster. 1908
*Lennep
Leo Archiv f. lat. Lex. XII 97;
*alia in plagulis corrigendis
adnotavit*
*Lindenbrog
*Lips(ius)
Loefstedt Beitr. zu Kenntnis
d. spät. Latin. Stockholm 1807
Spätlatein. Stud. Uppsal. 1908
*Marcil(ius)
*Modius

- *Mueller Rhein. Mus. XXII
 (1867) 463. 645
 Novák České Museum Filolo-
 gické X (1904) 80
 Ott Neue Jahrb. f. Phil. u.
 Paed. 115 (1877) 67
 *Oud(endorp) Apul. op. II ed.
 Bosscha Lugd. Bat. 1823
 *Piccart
 Purser Hermathena XIV (1907)
 395
 *Putean(us)
 *Pyrrhus
 *Quaereng
 *Rittershus(ius)
 *Roald(o)
 Roensch Rhein. Mus. XXX (1875)
 478 XXXI 148
 Rohde Rhein. Mus. XL (1885)
 110
 *Rycquius
 *Salm(asius) [Saumaise]
- *Scal(iger) Apul. op. ed. per
 Vulcan. Lugd. Bat. 1600
 Schenkl Philolog. XXVI (1867)
 523
 *Schickerade
 *Sciopp(ius) [Schoppe] Symb.
 crit. in L. Apul. op. Amstelod.
 1664
 *Scott(us)
 *Scriver(ius) (Schryver) Apul.
 op. castig. Amsteld. 1624
 *Soping
 *Stewech
 Thomas Bulletin de l'acad.
 royal. de Belgique 1902, n. 5
 p. 288
 *Toll(ius)
 vdVl(iet) Apul. apol. et flor.
 rec. Lips. 1900
 *Voss
 *Vulc(anus) Apul. op. Lugd.
 Bat. 1594
 *Wower Apul. op. Hambg. 1606

PRAEFATIO.

Apulei ultimum fasciculum publici iuris facturi nonnulla praefamur quae ad metamorphoseon, apologiae, floridorum libros pertinent.

Metamorphoseon enim libros undecim vel asinum aure-^{De met. exemplo}um, quo titulo Augustinus de civ. dei 18,17 eos inscriptos dicit, non magis quam cetera sua opera, si orationes exceperis, Apuleius ex suo hausit ingenio; nam librum de mundo ex Graeco auctore paene ad verbum descripsit, libros de Platone ex Gai philosophi scholis ab eo, cum nondum satis Platonis placita intellexisset, compositos esse Sinko¹⁾ nuper ostendit; neque aliter libros, quibus Lucii historiam exposuit, ad Graecum exemplum esse conscriptos sat locuples testis est Photius bibl. cod. 129, qui Luciani personati de asino narrationem ex ampliore metamorphoseon opere Lucii Patrensis compilatam dixit; Apuleium autem, cum eandem exhiberet fabulam, non Pseudoluciani, sed eiusdem Lucii vestigia pressisse post Goldbacheri²⁾ dissertationem quaestiones acutae Caroli Buerger³⁾, quamquam non de omnibus locis recte iudicavit, satis demonstraverunt. Eius igitur duos libros priores — nam iis Luciani narrationem simillimam esse Photius testatur — Apuleius ipse quoque ita suum in usum convertit, ut in historiam illam varias narratiunculas conferciret, quae quamquam lector ut laetetur efficiunt, tamen totum narrationis corpus, ut ita dicam, prorsus de-

1) De Ap. et Albinus doctrinae Platon. adumbratione Diss. phil. class. acad. litt. Cracov. XLI (1905) 129sqq.

2) Zeitschr. f. österr. Gymnasien XXIII 323sqq.

3) De Lucio Patrensi diss. Berol. 1887 cf. Stud. zur Geschichte d. griech. Romans. Blankenburg a. H. 1902/3. I 3sqq.

formant; turpissime vero ultimus liber, quo auctor accuratius, quo modo deae matris vel Isidis nutu servatus eius mysteriis initiatus sit, explicat; nam ut nos magnopere iuvat de diebus festis piaculisque et pompis Isidis edoceri, ita tota haec descriptio aliena est a hilari lubricaque fabula quae antecedit; neque qui historiae finem apud Lucianum legerit dubitare poterit, quin hic, quamvis verecundiae haud ita parcat, unice cum ceteris partibus consonet atque una cum ceteris inventus sit. Servavit autem Apuleius Lucii nomen, quem, ut ipse res posset narrare, linguam Latinam didicisse facete dicit (I 1); servavit etiam quaecumque Lucius ille Patrensis — sive ipse quae passus esset suo nomine allato referebat sive alius quis eius in nomen ea transtulerat¹⁾ — de sua familia narraverat (I 2 II 3); ac mihi quidem etiam exordium operis: 'At ego tibi . . . fabulas conseram' ex illius libri compositione videtur intellegi posse. Erat enim certe liber quo variae fabulae quocumque modo inter se consertae essent, fortasse ita, ut alius alium in narrando exciperet, quemadmodum Ovidius Minyae filias in met. libro III inter opera fabulas nectentes inducit aut Lucianus philosophos superstitiosos miris rebus enarrandis alium alii praestantem facit in Philopseude; cuius compositionis exemplum nunc quidem Apulei ipsius libri primi pars prior praebet. Exordiebatur igitur aliquis altero scilicet pauca de credulitate hominum iocante vel ridiculo habente fabulam aliquam, ut suam opponeret sententiam; 'at ego'. Hoc Apuleius, cum scriptoris et narratoris personas inter se commisceret²⁾, retinuit, quo fit ut quasi ex medio colloquio tota fabula incipiat. Nam etiam quod figuras fortunasque hominum in alias imagines conversas et in se rursum mutuo nexu refectas se narrare velle praenuntiat, id ex illo opere videtur in suum transtulisse; apud ipsum enim accuratius una tantum transformatio describitur Lucii vel si mavis, Lucii et Pamphilae, cum illa

1) cf. Buerger diss. p. 57sq. v. Arnim Wien. Stud. XXII (1900) 176sq.

2) cf. Leo Herm. XL (1905) 605.

verba multo plures indicare videantur; Lucii autem Patrensis libros τὰς ἐξ ἀνθρώπων εἰς ἀλλήλους μεταμορφώσεις τὰς τε ἐξ ἀλόγων εἰς ἀνθρώπους καὶ ἀνάπαλιν continuisse Photius dicit; vides igitur quanto aptiora sint illa verba huius quam Apulei exordio.

Differt igitur eo potissimum ab eo quem secutus est <sup>De fabu-
lis in-
sertis</sup> auctore, quod quae ille aliud post aliud enarraverat ipse inseruit in unius fabulae tenorem; inseruisse enim ipsum illas narrationes, sicut Petronium fabellam de lupo versipelli (c. 61sq.) et de matrona Ephesia (c. 111sq.), quamquam non eadem arte, satis apparet, si quis quomodo eas adnexuerit contemplatur. Nam ut laudari potest, quod Thelyphron inter pocula quid passus sit refert (II 20sq.) vellatrones quid sibi incommodi acciderit disserunt (IV 8sq.) vel mulieris ad supplicium destinatae crimen exponitur (X 23), quamquam id vix fieri poterat ut asinus comperiret, ita elucet quam laxo vinculo addita sit quae inseritur IX 5sq. narratio, cum dicat: 'cognoscimus lepidam de adulterio cuiusdam pauperis fabulam, quam vos etiam cognoscatis volo', vel VIII 22, cum interponat: 'inibi coeptum facinus oppido memorabile narrare cupio', vel X 2: 'post dies plusculos ibidem dissignatum scelestum ac nefarium facinus memini, sed ut vos etiam legatis, ad librum profero'. Atque etiam quae maxime omnium placet lepidam de Psyche et Cupidine fabula, quam inepte turpissimae anui et latronum ancillae eam tribuit, cum partes ei daret quae nutricem decent, quamquam ipse eas a tali persona abhorrere indicavit, cum ad narrationem reversus concluderet: 'sic captivae puellae delira et temulenta illa narrabat anus' (VI 25).

Auctorem autem illum, quem aemulatus est, medio fere saeculo altero p. Chr. n. scripsisse mihi quidem necessario <sup>De met-
tempore</sup> effici videtur ex iis, quae de sua familia attulit. Duo sunt loci, quibus de ea loquitur. I 2 legitur: 'Thessaliam — nam et illic originis maternae nostrae fundamenta a Plutarcho illo inclito ac mox Sexto philosopho nepote eius prodita gloriam nobis faciunt', II 3 autem Byrrhaena, quod

cum eo loco consentit, exponit: 'ego te, o Luci, meis istis manibus educavi, quidni? parentis tuae non modo sanguinis, verum alimoniarum etiam socia; nam et familia Plutarchi ambae prognatae sumus et eandem nutricem simul bibimus et in nexu germanitatis una coaluimus.' Haec ex auctore Graeco ipso hausta esse apparet, quamquam Pseudolucianus de eis tacet; nam quomodo fieri potuit ut Apuleius talia ipse excogitaret, qualia alius alii si attribuit, contumeliam certe haud parvam infert. Quid autem philosophus Apuleius habere poterat, cur philosopho Platonico Plutarcho aut Stoico Sexto ignominiam conflaret? Accedit quod Lucium Patrensem hominem fuisse nobilem et familia ortum quae litteris vacabat satis ex iis manifestum fit, quae magistratui Romano patefacit de suo genere (as. c. 55). Quodsi quae Apuleius de Lucii genere adnotat cum iis quae apud Lucianum asinus in hominem reformatus aperit coniungere necesse est, videris quam argumentationi Ioannis de Arnim fundamentum subtrahatur, qua Lucianum ipsum, ut scriptorem aliquem adversarium illuderet, totam fabulam in illum detulisse putavit; immo auctor utriusque communis haec, quae ad familiam Lucii attinent, indicabat, ex quibus alter altera excerpserit vel omisit. Priora enim qui brevitati quam maxime studebat Pseudolucianus neglexit, quia historia sine eis aliquo pacto stare poterat, posteriora Apuleius non tollere non potuit, cum totam illam hilarem in theatro scaenam tristi et religiosa narratione permutaret. Sed ut facile intellegitur matrem Lucii Salviam et Byrrhaenam, ut appellatur ab Apuleio, Abroeam, ut a Luciano, Plutarchi familia ortas esse, ita de altero loco interpretando viri doctissimi mirum quantum sudarunt. Apparet autem illas re vera non a Plutarcho, sed a fratris filio Sexto stirpem ducere, quia addit Lucius: 'a Plutarcho illo inclito ac mox Sexto philosopho'; nec enim erat cur illius nomen adiungeretur, nisi is potius auctor generis erat. Neque aliter verba interpretari possum nisi ita, ut coniciam Sextum a Plutarcho adoptatum esse — an fuit filii filius potius quam fratris? —. Atqui

non Boeotia, sed Thessalia nominatur terra, in qua fundamenta originis maternae Lucii inveniantur; erravit igitur scriptor, quod vix fieri potuit, quia haec res itineris in Thessaliam facti causa totiusque fabulae principium esse dicitur, aut ea Sexti filia vel neptis ibi aetatem egerat, quae mater vel avia Lucii erat. Ceterum illa verba 'originis maternae nostrae fundamenta' ipsa testimonio videntur esse matrem Lucii non ipsam Sexti filiam esse. Quodsi Sextum annis 70—80 natum esse ponimus — nam senex circa a. 161 M. Aurelium philosophiam docebat —, filiam potuit gignere fere a. 100, qua ipsa circa a. 120 Salvia nascebatur. Quae si adhuc adulescens nupserat, Lucius, qui adulescentulus admodum, puero similis describitur, post annum 155 fere iter illud suscipere poterat. Quae computatio quamvis spinosa videatur, tamen vix credi potest Apuleium illa verba de Plutarcho et Sexto fecisse temporum ratione non habita, quippe qui Sextum ipsum in Graecia videre potuisset; quodsi vera est illa, si ad Apuleium solum pertinet, eum vix ante annum 160 libros metamorphoseon scribere potuisse demonstrat; sin autem ad eius auctorem, efficit ut Apulei libros aliquot annis post scriptos putemus, quoniam veri dissimile est opus Graecum eodem fere tempore, quo conscriptum erat, ab alio in sermonem Latinum translatum vel potius ab auctore Latino compilatum esse.

Accedit quod Apuleius metamorphoses, cum a. fere 158 se de magia purgaret, certe nondum videtur composuisse; nam prorsus incredibile est, quamquam sunt qui secus iudicent, adversarios eas¹⁾ non argumentum attulisse, ut auctorem et lascivum esse et magiae operam dedisse demonstrarent²⁾, aut ipsum argumentum ab accusatoribus allatum consulto neglexisse; nec enim erat cur id omitteret qui de versibus amatoriis tot verba fecit. Immo poterat sagacitatem animi prae se ferre argutiisque splendidis uti Plutarchi doctrinam secutus, qui etiam Veneris cum Marte adulterium

1) cf. II 17 III 20 et III 21.

2) cf. Bosscha in Oudendorpii ed. III 511.

(de poet. aud. 19 Esqq.) ad mores firmandos idoneum esse explicat; poterat vero, praesertim cum extremum librum testem religiosi et pii animi provocare liceret, totius narrationis rationem philosophiae plenam explanare. Quae satis elucet ex verbis cap. XI 15: 'Multis et variis exanclatis laboribus magnisque Fortunae tempestatibus et maximis actus procellis ad portum Quietis et aram Misericordiae tandem, Luci, venisti' vel 'en ecce pristinis aerumnis absolutus Isidis magnae providentia gaudens Lucius de sua Fortuna triumphat'; poterat igitur et lasciviae et magiae crimen facillime repulsare, cum se significasse dicebat animum impurum et petulantem magnis laboribus periculisque emendari atque benignitate divina ad summam beatitudinem

- evehi. Hoc autem vere eum spectasse, cum metamorphoseon libros componeret, manifestum est; atque hoc solo consilio explicatur, quo modo eos scribere potuerit, sive ante sive post apologiam; neque enim magis ante quam post eam tempus est quo illum lascivorem fuisse putes, qui etiam ante illam accusationem et philosophiae et mysteriis adeo operam dederat, ut ipse amicis Platonis doctrinam exponeret — nam haec eum ante apologiam edidisse Sinko¹⁾ eruit — et confiteri posset in oratione pro se habita c. 55: 'sacrorum pleraque initia in Graecia participavi.'²⁾

Quare ne illa quidem coniectura probari potest, qua Hildebrandius³⁾ eum Romae metamorphoses scripsisse, sed in scriniis diu retinuisse, neque ea, qua Erwinum Rohde⁴⁾ secutus eas antea scriptas sine auctoris nomine publici iuris factas C. Buerger⁵⁾ putavit. Quod in metamorphoseon subscriptionibus nomen omittitur, certe huius opinionis testimonium afferri nequit; nam iam Clodius Albinus⁶⁾ altero saeculo exeunte eas Apulei esse scivit et

1) l. l. p. 43sqq.

2) cf. Vallette, L'apologie d'Apulée, Paris 1908, p. 11sqq.

3) Apul. ed. I p. XXVsqq. — 4) Herm. XXIII (1888) p. 495sq.

5) Progr. Blankenbg a. H. 1902 p. 19.

6) cf. Capitol. Clod. Alb. 12, 12.

qui eas cum ceteris eius libris coniunxit vel qui omnes una a. 395 Romae emendavit Sallustius non habuit cur nomen omitteret eius, cui ipse metamorphoses adscriberet. Neque recte Sinko¹⁾ iudicavit metamorphoseon libros ab illo scriptos esse nondum philosophia imbuto manifestum esse; velim legas, quibus laudibus Socratem, sectae Platonicae auctorem, efferat divinae sapientiae senem eiusque necem ignominiae perpetuae maculam civibus attulisse queratur (X 33), quo loco cum ipse se ad philosophiam inepte aberrare sensisset, se revocavit: 'sed ne quis indignationis meae reprehendat impetum secum sic reputans: ecce nunc patiemur philosophantem nobis asinum.' Atque cum (XI 1) etiam Pythagoram laudet divinum, eam ipsam, quae tum florebat, sectam Platonica cum Pythagorea commixtam prae se fert, cuius se fuisse flor. 15 (23, 10) profitetur his verbis: 'noster Plato, nihil ab hac (scil. Pythagorae) secta vel paululum devius, pythagorissat in plurimis.' Philosophum denique se praebet, cum negat divino spiritu homines efferari (VIII 27), 'prorsus quasi deum praesentia soleant homines non sui fieri meliores, sed debiles effici vel aegroti'; atque tota illa ratio, qua animum laboribus purgari significat, a philosophia certe haud longe abest. Neque recte varia aetatis Apulei spatia statuuntur, quibus a superstitione mysteriis dedita ad libertatem animi philosopho dignam progressus sit; nam iure Hesky²⁾ quod ille sacerdos factus est testimonium affert, quo demonstret animum eius mutatum non esse, neque quicquam interest inter philosophum et mysteriis deditum, si illorum temporum philosophiam recte perspicias.³⁾

At Apuleius ipse se rudem locutorem sermonis Latini (I 1) dicere videtur itaque indicare se hoc opus primum confecisse, cum nondum satis peritus esset linguae Romanorum.⁴⁾ Sed hoc quidem vix credet qui eum scriptores

De Apuleio caustico
sidico
vel rhetore

1) l. l. p. 47. .

2) Wiener Stud. XXVI (1904) p. 75.

3) Zeller Phil. d. Griech. III 2³ p. 211 sq.

4) cf. Rohde Rhein. Mus. XL (1885) 80 sqq.

antiquos haud sine fructu legisse animadvertet, qui optime eum verba elegisse sentiet ut rebus et personis accommodaret, qui denique intelletget summam iam artem¹⁾ inesse in hoc libro, quem primum scriptum esse putant. Ceterum iam supra diximus eo loco non Apuleium significari, sed Lucium Graecum, quem facete ille. ut fata sua enarret, linguam Latinam Romae aggredientem — nam hoc dicit expressis verbis — et excolentem inducit.²⁾ Quam vero incredibile sit in provincia Africa filium duumviri Madaurensis, cum Carthagine litteris vacaret, a grammaticis lingua Latina eruditum non esse, vix necesse est exponere, praesertim cum triginta fere annos natus 'tam Graece quam Latine disertissimus' ab adversariis appellatus sit (apol. 4). Quem ne imperitum fuisse a pueris sermonis Latini credamus, nisi omnia me fallunt, etiam quae ipse extremo libro exponit prorsus impediunt, quamquam non plane mihi persuasi patrocina illa quae refert (XI 30) ad munus causidici vel iurisconsulti esse referenda; nam mirum est quod ipse huius doctrinae neque in apologia neque in ceteris orationibus mentionem fecit, etiamsi paene necesse erat; non dico de oratione pro se habita, quae tamen occasionem eius commemorationis non nullam praebuit, sed cum enarraret quibus artibus ipse imbutus esset (flor. 18), cur iuri se studuisse non rettulit? Atque qui fieri potuit ut qui Athenis philosophiae litterisque operam navaverat linguae Romanae, ut putant, admodum ignarus, Romam ubi pervenit, statim patroni causarum munere fungeretur, nisi vero dea ipsa, cui omnia debebat, etiam scientiam et linguae et iuris ei spiritu divino afflaverat? Utitur certe nonnullis verbis quae ad iuris prudentiam pertinent qualia sunt 'postliminio' (cf. I p. 23, 3 II p. 48, 7 III p. 71, 2 [postl. redibis] IIII p. 94, 10 V p. 108, 23 [postl. redeunt] VIIII p. 219, 11 [postl. domum regressus] X p. 245, 17 flor. 19 p. 40, 16

1) cf. eundem p. 85.

2) cf. Oudend. ad hunc locum: fingit enim se esse Graecum Lucium qui a pueritia Atticam linguam edoctus dein Romae aerumnabili labore Latinam didicit.

[postl. domum rettulit]), 'vadimonium' (cf. III p. 61, 7 X p. 239, 16 XI p. 285, 2 IV p. 88, 7 et IX p. 219, 20 [uad. sistere]), 'sistere' (cf. eos quos modo attuli locos et X p. 242, 11), 'sequester' (cf. VI p. 153, 12 VIII p. 214, 11), 'pignerare' (cf. III p. 61, 6. 68, 27 III p. 94, 26 XI p. 286, 13), 'mancipare' (cf. II p. 33, 19 49, 10 III p. 67, 2 VIII p. 213, 23 X p. 243, 6) et 'emancipare' (cf. X p. 239, 22), 'peculium' (cf. III p. 59, 3 X p. 247, 13), 'notoria' (cf. VII p. 156, 23), 'allegatio' (cf. X p. 241, 19), 'verba concepta' (cf. II p. 44, 19), 'transigere' (cf. VII p. 182, 1 X p. 243, 5); iocatur etiam cum eum qui rei familiari augendae studere videtur latronum fisci advocatum dicit (VII 10 p. 161, 20) aut cum asinum virgini non oboedientem cum ea 'de proprietate soli, immo viae herciscundae contendentem' facit (VI 29 p. 151, 22) aut maritum, qui puerum adulterum obiurgat, illudentem: 'nec herciscundae familiae, sed communi dividundo formula dimicabo' (IX 27 p. 223, 28). Sed haec omnia — et sunt fortasse alia et similia quae afferas — num scientiam hominis eruditi litterisque perpoliti adeo videntur excedere, ut singularem iuris prudentiam sapiant?

Atqui exstant illi libri XI loci, ex quibus recte sibi concludere videbantur viri docti Apuleium reis advocatum adfuisse Romae; ait enim (XI 28) sibi — nam quae de Lucio re vera de se ipso narrat ea parte fabulae — iam victum uberiorem fuisse 'spiritu faventis Eventus quaesticulo forensi nutrito per patrocinia sermonis Romani' et XI 30 affert mandata Osiris dei, quem sibi imperasse dicit: 'quae nunc, incunctanter gloriosa in foro redderem patrocinia nec extimescerem malevolorum disseminationes, quas studiorum meorum laboriosa doctrina ibidem ferebat.' Quibus verbis quamvis concedam fortasse significari posse causidici munus, tamen valde haesito. Nam quid sibi vult 'sermonis Romani?' Eratne necesse addere eum Romae Latine locutum esse, cum causas ageret? Quid? 'Patrocinia sermonis Romani' num interpretari licet defensiones reorum sermone Latino habitas? Conferri potest locus cap. 34 apologiae (p. 39, 25): 'At ego illi contra iustius exprobrarim, quod

qui eloquentiae patrociniū vulgo profiteatur etiam honesta dictu sordide blateret'; atque item patroni quoque vocem transfert Apuleius, cum Anaxagoram et Leucippum et Democritum et Epicurum 'rerum naturae patronos' dicit (apol. 27 p. 31, 20). Quare quod se patrociniā sermonis Latini suscepisse dicit, vix aliter interpretari possum nisi eum grammatici vel rhetoris officia praestitisse. In foro autem ludos grammaticorum fuisse constat; Livius enim, ubi de Verginia narrat (III 44, 6), 'venienti in forum' ait '— ibi namque in tabernaculis litterarum ludi erant —' et in foro Martis Romae ludum fuisse nos docet subscriptio quae Apulei ipsius librum nonum sequitur haec: 'Ego Sallustius legi et emendavi Romae felix . . . in foro Martis controversiam declamans oratori Endeuchio' et Augustinus (confess. I 16) pueros publice in foro erudiri dicit his verbis: 'hoc agitur publico in foro.'¹) Neque necesse est de ludo in foro sito cogitare, sed rhetores ipsi in foro versabantur, sicut Hieronymus ad a. 352 p. Chr. Gennadium forensem oratorem dicit, Ausonius autem Alcimum rhetorem (prof. Burdig. 3, 7): 'palmae forensis et camenarum decus.' Atque hanc interpretationem vocis patrociniī si sequimur, iam liquet cur Apuleius altero loco (XI 30) dixerit: 'quae nunc, incunctanter gloriosa in foro redderem patrociniā'; nec enim sunt patrociniā solita, sed ea quae supra commemoravit, sermonis Latini. Rhetorem autem illum Romae fuisse eoque in munere 'studiorum laboriosa doctrina' usum esse, qui et antea et postea arti dicendi summam operam dedit, vix cuiquam mirum videbitur. Sed sive causidicus fuit sive rhetor — potuit autem certe, etiamsi rhetor erat iuris non ita peritus, reos defendere, quemadmodum Lucianum scimus Antio-

1) cf. Grasberger, Erziehung und Unterricht, Würzburg 1876, II 210. Cave autem concludas ex Dionysii Halicarnassensis verbis, qui eadem atque Livius narrat (XI 28, 3), additis his: *ἦν δὲ τὰ διδασκαλεῖα τότε τῶν παιδῶν περὶ τὴν ἀγοράν*, tum omnibus a foris segregatos fuisse ludos magistrorum, nam ille certe de uno foro Romano cogitat, quod scilicet ipsius aetate eis iam non patebat.

chiae causas dixisse —, hoc certum est eum non Romae demum sermonem Latinum didicisse.

Quae cum ita sint, mihi necesse videtur revertamur ad eam opinionem, quae ante Rohdii disputationem vulgabatur et nuper argutis argumentis ab Ricardo Hesky¹⁾ defensa est. Hoc autem novum attulit, quod significationem iuridici provincialis (I 6 p. 5, 20), qui liberis Socratis tutorem dedit, ad eos magistratus referendam dixit, quos Marcus Aurelius constituit quibusque dationem tutoris concessit. □ Quod si verum est, Marco Aurelio regnante libri metamorphoseon scripti sunt atque quia unus tantum Caesar vel princeps commemoratur (III 29 VII 6sq. VIII 42 X 13), Lucio Vero mortuo, i. e. post a. 169, et ante Commodum imperatorem factum, i. e. ante a. 176.

Usus est igitur Apuleius narratione a Graeco quodam<sup>De rebus
negle-
genter
compo-
sitis</sup> auctore praebita ita, ut ad suum arbitrium singulas res coniungeret, nonnulla insereret, nomina aliqua mutaret, ad alium finem fabulam duceret sententiamque philosophicam, ut ita dicam, inculcaret. Qua in re sunt quae ipse usurparit vel addiderit non satis apta et negligentiae cuidam obnoxia. Inepte enim ianitorem iter recusare (I 15), cum dicit: 'ignoras latronibus infestari vias, qui hoc noctis iter incipis? nam etsi tu alicuius facinoris tibi conscius scilicet mori cupis, nos cucurbitae caput non habemus, ut pro te moriamur', recte Fr. Leo cognovit; atqui verba 'nam — moriamur', quae in comitem sive viatorem sive servum conveniant, delere mihi non sani iudicii videtur esse. Ergo putandum est Apuleium mutavisse rem, verba retinuisse. Neque minus mira videtur quae sequitur (I 16) Aristomenis lecti invocatio: 'grabattule, animo meo carissime, qui mecum tot aerumnas exanclasti'; ita enim lectum appellare videtur, non qui per unam noctem mutilo et putri et alieno, sed qui suo et semper eodem usus est. Sed non satis perspicio, qua ex conditione rerum haec possint sumpta esse, quae certe ad amantis animum tristem multo magis quadra-

1) Wien. Stud. XXVI (1904) p. 71 sqq. Recte tamen Vallettius p. 26 monet Caesarem unum fortasse ex auctore translatum esse.

rent. Praeterea nescio an de numero servorum, qui Lucium sequantur, auctor non sibi constet; nam ubi de itinere in Thessaliam suscepto verba facit, nullum omnino commemorat, Lucius ipse equum curat et, postquam desiluit, lente producit (I 2); qua in re id quoque mirum, quod, dum equum ducit gramina affectantem, comites duos 'qui forte paululum processerant' consecutus esse dicitur. Sed hoc in transcurso. Ubi Hypatam advenit, plures servi ei videntur adesse, quoniam Fotis 'pueris' extra limen strato attributo testes amoris segregat (II 15), et plures, quos ibi reliquerat, famuli Lucio in hominem reformato redeunt Hypata (XI 20); at unum servum habet comitem, cum Byrrhaenae cenae intersit (II 31), et unus, postquam ille asinus factus nusquam comparuit, in hospitio repertus est (VII 2), qui tormentis vexatus est, ut aliquid de Lucii, quem omnia abstulisse putant, rapinis indicaret. Mira autem neglegentia videtur factum quod (III 12) Lucius Byrrhaenae servo respondet: 'quam vellem, inquit, parens, iussis tuis obsequium commodare', quasi ipsa adsit matrona cognata; cuius rei causa videtur esse aut quod apud auctorem Graecum alius quis eum invitavit, cui appellatio parentis erat accommodata, aut quod aliud respondendi verbum apud eum inveniebatur, quo eum per litteras respondisse apparebat. Quae de Tlepolemo latronum tirone is qui eum adscivit (VII 4) narraverat non satis congruere cum eis fabulis, quas ille ipse de suis latrociniis suoque genere profert (VII 5 sqq.), recte Carolus Buerger¹⁾ intellexit. Neglegentissime autem de deae Phrygiae sacerdotibus rettulit Apuleius (IX 4 sqq.), quos in pago quodam hospitio proximi stabuli receptos dicit, nisi hoc ad asinum solum potius referas; sed etiamsi ad sacerdotes ipsos pertinet, deae simulacrum eos in templo quodam deposuisse non dixit, quo fit ut prorsus non appareat quo modo omnino fieri potuerit ut aureum cantharum illi raperent; quae omnia satis distincte narrata sunt ab auctore Graeco quicumque fuit (asin. 41): *καινότερόν τι*

1) De Luc. Patr. Berl. diss. 1887 p. 13.

ἐτερατεύσαντο τὴν θεὸν μὴ μεῖναι ἐν ἀνθρώπου οἰκίᾳ, τῆς δὲ παρ' ἐκείνοις μάλιστα τιμωμένης ἐπιχωρίου δαίμονος τὸν ναὸν οἰκῆσαι eqs. Mireris etiam quod dominus Corinthius, qui asinum publico spectaculo praeberere vult, servos habet in Thessalia (X 15. 18. 19) — nec enim rettulit Apuleius asinum inde abiisse, immo expressis verbis de domino (X 18): 'gloriae publicae studio' ait 'tunc Thessaliam etiam accesserat'; facilius fidem habebis Graeco auctori, qui illum dixit Thessalonica oriundum, postquam asinum fato in Macedoniam ductum narravit (asin. c. 34). Sed Apuleium hoc mutare necesse erat, quia Corinthi Isidis cultus maxime celebrabatur¹⁾ et quae ipse passus erat, cum Corinthi scilicet illius deae mysteriis initiaretur, ad eum, de quo fabulam conscribebat, transferre volebat. Ex Graeca denique narratione servavit significationem 'ad sexagesimum stadium' (IX 33) et si quid recti vidi, inde fluxit quod vocis quae est ἀετός memor aquilae masculinum genus attribuit, cum scriberet (VI 15): 'ut abiret innoxius praestantes (scil. aquas) excipit commentus ob iussum Veneris petere.'

Neque modo alias fabulas asini historiae inseruit, sed ^{De rebus Romanis insertis} rebus Romanis additis Romanis qui lecturi essent libros probare studuit. Nummos igitur Romanos significavit p. 22, 10 23, 2 197, 12 206 27 246, 6, cum denarios afferret pro drachmis quas Graecus dicit auctor. Quae ad ius Romanum spectantia protulit, supra (p. XII sqq.) conguessimus; nominatim autem de legibus et Iulia, quae est de maritandis ordinibus (p. 145, 11) — hanc autem etiam in apologia c. 88 facete adhibuit — et Cornelia (p. 196, 11) iocatur. Deos in morem senatorum 'deos conscriptos Musarum albo' appellat (VI 23) ad album senatorium alludens²⁾, cum satiricos vel comicos secutus humana instituta ad deos referat.³⁾ Neque minus

1) cf. Roscher, Lexikon d. griech. u. röm. Mythologie II 389 (Drexler). Rusch, De Serapide et Iside in Graecia cultis Berol. diss. 1906 p. 31 sqq.

2) cf. Tac. ann. IV 42 ex.: Apidiumque Merulam, quod in acta divi Augusti non iuraverat, albo senatorio erasit.

3) cf. Helm, Lucian u. Menipp, Lpzg. 1906, p. 160, 2. 161.

Romanum sapit morem quod senem adulescentes (p. 192, 14) per genios obsecrantem facit. Vix afferendum Apuleium militis, qui asinum secum abduxit, praepositum exponere mille armatorum ducatum sustinuisse; nec enim, quia de suis temporibus narrabat, fieri poterat quin suorum temporum institutiones commemoraret. Sed id certe memoria dignum quod qui Psychen fugitivam invenerit iubetur ad metas Murtias venire, locum Romanis tantummodo notum (p. 133, 20).

De de-
clama-
tionibus

Atque cum illius aetatis homines mirum quantum rhetoris artificii delectarentur, ne quis ea in his libris desideraret; tribus locis declamationes inseruit quae quam maxime cum exemplis apologiae floridorumque consentiunt. Aedes enim Byrrhaenae signaque quae ibi sunt coloribus vividis depingit (II 4), quemadmodum inter Luciani scripta oeci descriptio exstat. Pluribus autem verbis declamat de crine humano, qui si desit, nulla omnino gratia corpori
□ relinquitur (II 8). Atque hi loci aliquo modo eis quas narrare volebat rebus apti videri possunt; sed quod de iudicium animis vel libidine vel gratia corruptis totum caput interposuit (X 33), ipse sensit quam non ad narrationem ipsam pertineret, cum se ipse a philosophando ad fabulam revocaret.

De flo-
ridis

Magis quam in asini fabula Apuleius rhetoris artem in orationibus prae se fert, quae ei haud minorem gloriam apud aequales paraverunt. Atque quantopere lumina earum placuerint, cum orationes integrae aetati amplorum operum haud studiosae iam non probarentur, inde apparet quod ex quattuor earum libris nescio quis locos vel dictionis elegantia. quam quidem tum iudicabant, vel sententiarum venustate et gravitate vel rerum novitate splendidissimos excerpserit excerptisque florida inscripsit ita satis ipse signi-

Ceterum eorundem auctorum vestigiis insistit in nominibus fingendis, qualia sunt Photis, Thelyphron, alia, et in antiquis fabulis in risum deflectendis, ut p. 9, 15 11, 16 21, 17 36, 12 44, 3 47, 3 52, 3 65, 22 66, 7 68, 28 149, 18 151, 78sq. 152, 10 et 189, 22 166, 23 174, 11 176, 13 197, 21 247, 25 248, 6 251, 25 254, 8.

ficans, cur illa potissimum elegisset. Nam sic inscriptionem esse interpretandam, non ad genus dicendi floridum pertinere neque ab Apuleio ipso integris libris orationum inditam esse mihi quidem ut Goldbachero¹⁾ et Schanzio²⁾ certum est. Ex quattuor igitur libris, quos orator ipse ediderat, maxime exempla vel similia nonnulla illi quisquis erat arriserunt, ut eius qui iter intermittit ad deos colendos (c. 1) vel ad honores alicui principali viro habendos (c. 21) vel aquilae (c. 2) vel aegroti (c. 23) vel eius qui agrum scruposum possidet (c. 11) vel craterarum, quibuscum singulae doctrinarum partes comparantur (c. 20). Alia idcirco placuerunt, quod de hominibus vel bestiis memoria digna referebantur. Ita de Hyagnide et Marsyae Apollinisque certamine (c. 3), de tibicine Antigenida (c. 4), de Alexandro Magno (c. 7), de Hippias (c. 9), de Cratete Cynico (c. 14 et 22), de Pythagora (c. 15), de Philemone (c. 16), de Thalete (c. 18), de Asclepiade medico (c. 19), de Brachmanibus (c. 6), de psittaco (c. 12) erudimur. Est scilicet idem artificium animos miris et iucundis rebus allectandi, quod Lucianus in prooemiis adhibuit disserens de serpentibus, de Baccho, de Hercule, de Harmonide, de Herodoto, aliis quodque ne ab apologia quidem Apulei abesse cognoscimus. Videtur autem qui illa excerpta fecit homo Africanus fuisse, quippe cui laudes Carthaginis maxime probarentur; nam partes ampliores, quae non ob memorabilia quaedam servatae sunt, ad provinciam Africam eiusque magistratus pertinent; ut c. 9 extrema pars neque simile continet neque rem ob novitatem insignem, sed proconsulis Severiani laudationem; neque minus mirum quod c. 16 non solum qua de Philemone agitur pars integra permansit, sed etiam gratia Carthaginensibus et Aemiliano Straboni relata. Atque aliis quoque capitibus Carthago laudibus effertur, praeter eam alia urbs nulla. Ex illis autem qui nominatim afferuntur apparet has orationes M. Aurelio et

1) De L. Apulei Madaurensis Floridorum origine. Lps. 1867.

2) Geschichte der röm. Literatur III § 561.

L. Vero imperantibus esse habitas; Severianus¹⁾ enim eiusque filius 'favore Caesarum' utuntur (c. 9 p. 15, 15); Scipio autem Orfitus²⁾ (p. 33, 12) a. 163/4 pro consule provinciam Africam administravit; nec minus ad hoc tempus referendum est quod Aemilianum³⁾, qui a. 156 consulatu functus est, sperat orator (p. 29, 19) mox in Africa fore proconsulem.

De apo-
logiae
titulo
atque
indole

Ex omnibus Apulei orationibus una tantummodo tota atque integra usque ad nos duravit apologia, quam dicere solemus; quae cum in codice Florentino inscribatur 'pro se de magia liber'⁴⁾, quamvis memineris in Luciani personati de Parasito (c. 56) libro exponi ἀπολογία exstare Socratis et Aeschinis et Hyperidis et Demosthenis et plerorumque oratorum et philosophorum, tamen vix dubitabis quin memoria librorum veram retinuerit inscriptionem; nam etiam Cottae 'pro se lege Varia' inscriptam fuisse orationem Cicero (Tusc. disp. II 24, 57 Brut. 56, 205) testis est et Suetonius (Reiff. p. 30, 14sq.) affert verba quae C. Memmius in oratione 'pro se' dixerit et Hieronymus ad ann. Abr. 2375 adnotat: 'Hilarius cum aput Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias redit.' Habita est autem a. 158 fere, id quod sagacissimis quaestionibus E. Rohde⁵⁾ confirmavit, et conscripta post libros, qui ad philosophiam attinent; nam Sinko⁶⁾ Apuleium doctrinam Platoniam rectius exposuisse demonstrat apologiae nonnullis locis quam illis libris. Divisa est oratio a librariis propter longitudinem duas in partes, quarum secunda a cap. 66 incipit. Atque digna est apologia quae ab omnibus antiquarum rerum studiosis legatur et tractetur non solum quia unicum exstat exemplum orationis apud iudices imperatoribus rempublicam Romanam regentibus habitae aut

1) cf. Prosopogr. imperii Rom. III 439 p. 231

2) cf. ibid. I 1184 p. 464sq.

3) cf. ibid. III 674 p. 275sq.

4) cf. subscript. c. 65 et 103.

5) cf. Rhein. Mus. XL (1885) 67.

6) De Apul. et Albini doctrina Plat. adumbr. Cracov. 1905 p. 43sq.

quia quid illis temporibus de magia senserint timuerintque homines¹⁾ inprimis docet, sed etiam quod sophistae Romani □ imaginem mirum quantum ostendit eoque melius iis quae Floridorum libro continentur, quod haec una non truncata est; affert enim orator ex omni materia litterarum quas-cumque homines colunt quae ad ornandum sermonem et alliciendos animos apta ei videntur; ut philosophorum de duplici amore doctrinam (c. 4) et varias de speculo opinio-nes (c. 15) explicat, poetarum nomina et versus et amores enarrat (c. 4. 9sq. 11. 12. 13), exempla ex historia sive du-cum (c. 17. 18) seu oratorum (c. 66) seu philosophorum (c. 22) seu poetarum (37) petit neque quae animalium vita argumenta praebet repudiat (8), memorabilia denique quaecumque congerere potuit (c. 15. 86) suum in usum ita convertit, ut ea ad res de quibus ageret summo cum sale referret atque se purgaret, adversarios illuderet.

Quod fieri vix potuit in ea quam habuit oratione; nam hanc retractatam esse²⁾ post rem diiudicatam, id quod recte iam Scipio Gentilis in commentario (p. 8) adnotavit, satis elucet vel ex animi securitate, qua tamquam ridens adver-sariorum iacula in eos retorquet idque in causa gravissima, qua si caderet, periculum erat ne capitis damnaretur. Fa-cete enim redarguit, antequam de crimine ipso disserat, ma-ledicta, quibus illi ipsum obruerant, quod formosus (c. 4) et disertus sit ut etiam versus faciat, ex quibus illi ludicra de dentificio et de amoribus rettulerant (c. 5—13), quod speculo utatur (c. 14—6), quod adeo pauper sit ut paucos tantummodo servos habeat peramque et baculum gestet (c. 17—23), quod denique in confinio Numidiae et Gaetu-liae natus sit (c. 24); neque ipse a maledictis temperat, cum accusatori se curare neget albus an ater ille sit, (c. 16) et Charon cur illi cognomen inditum sit exponat (c. 23). Ac ne tunc quidem crimen magiae ipsum aggre-ditur, sed ut scientiam suam ostendat et quam absurde ad-

De ap.
compo-
sitione

1) cf. Abt, Die Apologie d. Apul. von Madaura und die an-tike Zauberei. Gießen 1908. Religionsgesch. Versuche IV 2.

2) cf. Vallette l. l. p. 115sqq.

versarii egerint, multis verbis quid sit magus declarat (c. 24—7). Atque tam certe videtur scire nullum sibi immineere periculum, ut affirmet se iam perorare posse neque dicturum esse de singulis magiae criminibus, nisi sibi satis temporis etiam superesset et ipse omnium philosophorum partes defendendas susciperet, praesertim cum tanta ad audiendum convenisset multitudo (c. 28). Agit igitur de crimine quod pisces magiae causa quaesisse (c. 29—41) et quod in puerum quendam caducum mulieremque carminibus usus esse dicatur (c. 42—52), ut accusatorem etiam magis caducum esse obiciat qui tot calumniis ceciderit. Pergit exponere de sacris nocturnis et de parvo simulacro (c. 53—65), quod involutum linteo secum habere soleat, quale Nerone trinis in die sacrificiis cosselui Suetonius (vit. Ner. 56) narrat. Tum demum ad id argumentum refellendum progreditur quod adversarios vel maxime adduxerit ad accusandum, nuptias Pudentillae, atque quinque huius criminis partes (c. 67) securus refutat (c. 66—101), cum sat multis conviciis illos insectetur. Apparet certe quam sollerter eas res, quae varietate quadam allicerent audientes vel legentes et in quibus doctrinam prae se ferre posset, priore loco tractaverit.

De Cice-
rone
exemplo

Sed has facetias melius cognoscet qui leget. Sermo autem, quo Apuleius in hac oratione utitur, quamquam hic illic floridis simillimus est, ut legitur c. 4: 'praeter formae mediocritatem continuatio etiam litterati laboris omnem gratiam corpore deterget, habitudinem tenuat, sucum exsorbet, colorem obliterat, vigorem debilitat' vel c. 25: 'ecquandone vidisti flammam stipula exortam claro crepitu, largo fulgore, cito incremento, sed enim materia levi, caduco incendio, nullis reliquiis' vel c. 76: 'quam improba iuvenum circumspectatrix, quam inmodica sui ostentatrix', tamen dictionis Ciceronianae vestigia manifesta sunt. Quod enim iudicem eiusque consilium appellat (c. 1. 65. 67): 'Maxime quique in consilio estis' aut (c. 99) 'te, Maxime, vosque, qui in consilio estis', illum sequitur qui pro Quinctio 1,4 2,10 (te, C. Aquili, vosque qui in consilio adestis) 10,36 eodem

modo iudices alloquitur: neque minus, ubi dicit (c. 3): 'quam quidem *vocem* spero in hoc quoque iudicio *erupturam*', videtur illius meminisse, qui in P. Vatinius 6, 15 exclamat: '*erumpet* enim aliquando ex me vera *vox* et dicam sine cunctatione quod sentio' similiterque Phil. X 9, 19. Quod autem 'malum' more comicorum et sermonis vulgaris interponit c. 8: '*quae, malum, ratio est* linguam mundam . . . , *vocem contra spurcam* . . . possidere', id quoque saepius animo irato fecit Cicero; exempla afferro haec: pro Q. Rosc. com. 18, 56 (qua, malum, stultitia fuit Roscius), in Verr. II 1, 20, 54 (quae, malum, est ista tanta audacia), in M. Anton. Phil. I 6, 15 (quae, malum, est ista voluntaria servitus) atque qui loci maxime ad apologiam pertinent, Phil. X 9, 18 (*quae, malum, ista est ratio*) et de off. II 15, 53 (quae te, malum, . . . ratio in istam spem induxit). Eiusdem exemplo videtur commotus, cum accusatoris stultitiam ludibrio habeat c. 10: '*disce* igitur versus Platonis . . . , si tamen *tantus natu potes* litteras discere' vel c. 36: '*discat* Aemilianus . . . , quanquam est iam praecipiti aevo et occidua senectute'; nam ille de Naevio P. Quinctii adversario pro Quinct. 17, 56: '*etenim* si vult viro- rum honorum instituto vivere, multa oportet *discat* atque dediscat, quorum *illi aetati* utrumque *difficile* est. Memoriam autem librorum ipsam, qua c. 12 traditur: 'quapropter et (corrigas: *ut*) *semper eleganter* Afranius hoc scriptum relinquat', defendit quod in Bruto narratur (22, 86): '*causam* pro publicanis accurate, *ut semper* solitus esset, *eleganter- que* dixisse Laelium'. c. 13 in Mediceo legitur: '*illud etiam docear necesse est*'; quod recte in '*doceas*' mutatum esse evincit cum alter locus Apuleianus (p. 24, 20: *doceas necesse est*), tum Ciceronis pro Quinct. 22, 73: '*quare aut doceas oportet*'. Atque quod Apuleius in Aemilianum invehitur c. 16: '*liberter* te nuper usque *albus an ater* esses *ignoravi* et adhuc *bercle* non satis novi', id non magis Catulli exemplum effecit, qui scripsit c. 93, 2: '*nec scire* (studeo) *utrum sis albus an ater homo*', quam Ciceronis in M. Antonium dicentis Phil. II 16, 41: '*vide quam te amarit is*

qui *albus aterne* fuerit *ignoras*.¹⁾ Nec minus ab eodem artificium hoc didicit, cum dubitans quod verbum eligeret ad versarium convicio cumlaret c. 17: 'tantamne esse mentiendi caecitatem *dicam an* consuetudinem', quemadmodum ille pro Caelio 30, 71: 'o stultitiamne *dicam an* inpuentiam singularem.' c. 18 autem cum '*brevi usura lucis*' antiquos consules audire ponit, sicut met. II 28 senem supplicentem facit: 'da brevem solis usuram', verbo utitur quod saepius Cicero adhibuit, ut in Verr. II 5, 29, 75: '*lucis usuram* tam diuturnam dedisti', in Cat. I 12, 29: 'unius usuram horae', pro Sulla 32, 90: '*lucisne* hanc *usuram* eripere vis.' De Cratetis vero paupertate versibus celebrata ubi verba facit, versus ipsos affert c. 22: '*ne me*', ut ait, 'haec ad defensionem *pules confinxisse*', sicut Cicero pro Scauro 5, 7 suspiciones ita effugere studet ut dicat: 'ac *ne existimes*, Triari, quod adferam in dicendo *me fingere* ipsum.' Minus certe valet quod in laudandis versibus illis ratione quadam cum Cicerone consentit; nam quoniam Cratetis versus Homericos in ridiculum detortos attulit, pergit c. 22: '*iam cetera* tam *mirifica*, quae si tu legisses magis mihi peram quam nuptias Pudentillae invidisses'; item Cicero pro Sest. 57, 121, postquam verba Ennii protulit, '*iam illa*', ait, 'quanto cum gemitu p. R. ab eodem paulo post in eadem fabula sunt acta! O pater' — et ubi morientis Furii verba refert, pergit in Verr. II 5, 43, 113 dicere: '*iam illa praeclara*' (cf. acad. II 27, 86); minus consensum valere dico in re admodum vulgari, sed satis ad tuendam memoriam librorum, minus fortasse etiam quod uterque de '*falsa invidia*' queritur accusatoris c. 29 et pro A. Cluentio 2, 5 (22, 61. 70, 200). At Ciceronis usum sequitur, ubi audientium ipsorum iudicium invocat c. 44: 'et quid ego de servis? vos ipsi *videtis*'; ille enim in Verr. II 3, 15, 39: 'quid igitur est quod ex hac iniquitate novorum edictorum intellegi velim, iudices? iniuriamne factam sociis? at *videtis*'. Eodem quo-

1) cf. Otto, Sprichwörter und sprichwörtl. Redensarten der Römer, Lpz. 1890, p. 11.

que artificio atque ille utitur ut speciem ex tempore dicendi praebeat, cum dicat (c. 53): 'quin etiam — *quod praeterii* — sunt quae fatearis nescire', ut ille in Verr. II 3, 35, 80: 'nunc illud, *quod praeterii*, non omnino relinquendum videtur' vel II 2, 35, 87: 'etiam, quod paene praeterii, capella quaedam est.' Neque aliter atque ille adversarium, ut argumenta ab eo prolata pro nihilo putanda esse demonstret, lacessit et provocat (c. 54): 'tibi adeo permitto, finge quidvis, eminiscere, excogita' et (c. 102) '*saltim fingite aliquid*, eminiscimini, quod respondeatis'; legitur enim in oratione pro Sext. Roscio habita 19, 54: 'vere nihil potes dicere; *finge aliquid saltem* commode'. Quae cum ita sint, dubito etiam, quo iure Loeffstedtius¹⁾ coniectura mea, quam haesitanter protuleram, probata sine 'si', quod vulgo additur, legi velit (c. 55): 'ac, *maxime* fuisse concedam, *tamen* habeam dicere', qua in sententia coniunctivum concessivum putat regi adverbio 'maxime'; nam et Apuleius ipse (c. 28): 'dein *etsi maxime* magus forem', ait, 'tamen ostendam eqs.' et Cicero saepius coniunxit 'si maxime', ut pro Quinct. 10, 35: 'terminosque constituam, extra quos egredi non possim, *si maxime* velim', 19, 60: 'neque pecunia debebatur et, *si maxime* deberetur, commissum nihil esset', in Verr. II 2, 68, 164: 'neque enim, *si maxime* statuae deiectae essent, ego eas vobis possem iacentes ostendere', II 5, 18, 20: 'non dicam ne illud quidem, *si maxime* in culpa fuerit Apollonius, *tamen* in hominem maximae civitatis honestissimum tam graviter animadverti . . . non oportuisse'. c. 68 Apuleius eos qui audiunt adhortatur: '*quaeso uti adhuc fecistis* vel si quo magis potestis, ipsum fontem et fundamentum iudicii huiusce diligentissime cognoscatis' et c. 13: 'hoc etiam peto, *audias ut adhuc fecisti*, libenter et *diligenter*', eo quoque Ciceronem aemulatus, qui pro Quinct. 6, 22: 'obsecro . . . ut diligenter attendatis', 25, 79: 'quaeso ut diligenter attendatis', in M. Anton. Phil.

1) Beiträge z. Kenntnis d. spät. Latinität. Uppsala Universitets Årsskrift 1907, S. 28 f.

I 7, 15: 'a vobis . . . peto ut . . . benigne me tamen, *ut adhuc fecistis, audiat*', XIII 10, 22: 'velim, *ut adhuc fecistis, me attente audiat*', in Verr. II 4, 46, 102: 'eadem illa, *quaeso, audite et diligenter, sicut adhuc fecistis, attendite*' (cf. II 5, 17, 42). Atque quod accusatorem, quo acrius eum mendacii convincat, ipsum testem invocat (c. 69): 'estne haec tua epistola? quid palluisti? nam *crubescere* tu quidem *non potes*', hoc quoque ab auctore suo mutuatus exaggeravit, qui pro A. Roscio 3, 8: 'quaeso', ait, 'quam pridem hoc nomen, Fanni, in adversaria rettulisti? *erubescit*, quid respondeat nescit.' Eundem imitatus iubet eodem capite testimonium magna voce legi: '*recita quaeso clarius*, ut omnes intellegant'; ita enim Cicero in eadem oratione 13, 37: 'Quid? *recita* istam stipulationem *clarius*' vel in Verr. II 1, 55, 143: '*Recita. — Dic, dic quaeso clarius.*' Etiam veritatis imaginem ubi describit (c. 83): '*veritas olim interversa nunc se fert* et velut alto barathro calumnia se *mergit*' — sic nunc legam Luciani de cal. 32 verba secutus haec: οἷχοιτο ἂν φεύγουσα ἐς τὸ βάραθρον ἢ διαβολή —, Ciceronis exemplo videtur incitari, qui pro Quinct. 1, 4 scripsit: 'ut multis incommodis *veritas debilitata tandem* aequitate talium virorum *recreetur*' et pro A. Cluentio 65, 183: 'hoc uno modo . . . saepe multorum improbitate *depressa veritas emergit* et innocentiae defensio interclusa respirat'. Pudentillae vero Apuleium miseret (c. 85), quod talis filii mater sit, ut exclamet: 'o infelix uterum tuum, Pudentilla, o sterilitas liberis potior', quemadmodum Cicero, ut Antonio obtrectet, addit Phil. II 24, 58: 'o miserae mulieris fecunditatem calamitosam'; atque ubi ineruditum adversarium notare vult (c. 86), 'numquam matris tuae litteras', inquit, 'attigisses, si *ullas alias litteras attigisses*' crimine repetito, quod ille in Antonium torquet Phil. II 8, 20: 'nec vero tibi de versibus plura respondebo; tantum dicam breviter te neque illos neque *ullas omnino litteras nosse*'; simile etiam quod in Verr. II 4, 57, 127 scripsit: 'epigramma . . . quod iste eruditus homo . . ., si unam litteram Graecam scisset, certe una sustulisset'. Verba autem quibus ab una parte ad alteram

transit (c. 90): '*missa haec facio*', eadem Cicero pro Sext. Roscio 28, 76 adhibuerat, ut novum argumentum adiungeret. Qui sequitur locus lacuna corruptus (c. 91): '*modicam dotem neque eam datam sed tantummodo . . .*', nescio an recte sanatus videatur addito '*creditam*' ei qui illius verba contempletur in Verr. II 5, 14, 35 prolata haec: '*quaestor sum factus ut mihi illum honorem. . . non solum datum, sed etiam creditum et commissum putarem*'. Fortasse etiam ex illius pro Sext. Roscio verbis (42, 122): '*quicquid maleficii sceleris caedis erit*' aliquid accedit subsidii loco, quem iniuria temptaverunt viri docti c. 96: '*eum tu magiae maleficii criminis insectabare*.' Etiam certamen oratorium, quo quasi dialogo pugnat cum adversario (c. 27), et id, quo perorat (c. 103), ita factum, ut singulis criminibus accusatoris binis verbis responderet, secundum Ciceronis exemplum instituit, qui pro Quinctio (22, 71) similiter certavit; certe ipse praecepto satis imbutus est quod ille dedit orat. 67, 226: '*nec ullum genus est dicendi aut melius aut fortius quam binis aut ternis ferire verbis*.' Accedit quod quae de adolescentibus exponit primitias laudis accusationibus petentibus (c. 66), ex Ciceronis scriptis videtur petisse, quamquam memoria in afferendis nominibus lapsus est; iudiciumque, quod de summis oratoribus profert, formavit certe ad eius exemplum, qui uno verbo quid proprium esset eorum significavit de or. III 7, 28: '*gravitatem Africanus, lenitatem Laelius, asperitatem Galba, profluens quiddam habuit Carbo et canorum*'; sic ipse Aviti facultatem laudat talem (c. 95), '*ut in illa neque Cato gravitatem requirat neque Laelius lenitatem nec Gracchus impetum nec Caesar calorem nec Hortensius distributionem nec Calvus argutias nec parsimoniam Salustius nec opulentiam Cicero*.' Verum etiam in argumentis componendis et conclusionibus faciendis nonnulla ille ex Ciceronis scriptis didicit; unum tantum locum afferam, quo Pudentillae verba quibus se ipsam insaniae arguere videatur nihil ponderis habere exponit (c. 80), qui conferri potest cum dialectica illa ratiocinatione, quae in oratione pro M. Caelio habita invenitur (21, 53), quacum eo quoque

consentit, quod quemadmodum in ea (28, 67) equus Troianus ludi causa commemoratur, sic ad Ulixis per decem annos errores alludit (c. 89). Sed quamvis levia haec omnia videantur, Ciceronem si non in verbis eligendis, attamen in sententiis construendis argumentis proferendis artificiis adhibendis Apulei, cum apologiam scriberet, auctorem magistrumque fuisse ipse sentiet quisquis illius orationes in iisque praecipue quas primas habuit pro Quintio et pro Roscio accurate legerit et cum ea contulerit.

De met.,
ap., flor.
consen-
su

- Tamen, ut supra diximus, haec quoque oratio sunt in quibus cum ceteris libris Apulei consentiat; exstant enim certissima testimonia quibus haec tria opera unius scriptoris esse evincatur. Facete etiam in apologia solet adnominatibus uti, quales sunt: 'lignum a me toto oppido et quidem oppido quaesitum' (c. 62), 'em vobis quem scelestus ille sceletum nominabat' (c. 63), 'sine opere opifex' (c. 64), 'mulier obcantata, vecors amens amans' (c. 84), 'investem a nobis accepisti: vesticipem ilico reddidisti' (c. 98); quare recte mihi videor ex memoria librorum eruisse facete dictum (c. 60): 'ut ne inpunium Crasso foret, crassum quod . . . fumum vendidit'. Haec certe idem scripsit qui met. V 23: 'in Amoris incidit amorem' 'cupidine fraglans Cupidinis' et qui in tristissima narratione tam frigidam allusionem haud aspernatus est qualis est met. VIII 6: 'aegre manibus erepta suorum invita remansit in vita'. Plurimum vero valet ad eundem auctorem demonstrandum quod easdem figuras in diversis libris repetivit¹⁾; ut met. III 29: 'mihi sero quidem, serio tamen subvenit' et flor. III 17 ex. (33, 12 sq.): 'ita ut hoc meum de virtutibus Orfiti carmen est, *serum quidem* fortasse, sed *serium*' aut met. IX 14: 'saeva scaeva, virosa ebriosa, *pervicax, pertinax*' et de deo Socr. c. 4: '*pervicaci* audacia, *pertinaci* spe' vel prol. d. d. Socr. 4: 'alis persequax, oculis perspicax, unguibus pertinax' aut apol. c. 56 et flor. I 1: 'locus aut lucus'. Nec minus memoria dignum quod eadem translatio in compluribus libris inve-

1) cf. Koziol, Stil d. Apuleius, Wien 1872, p. 241 sqq.

nitur; unum exemplum sufficit: cogitationes cum mari comparantur met. IV 2: 'cum in isto cogitationis salo fluctuarem', IX 19: 'miroque mentis salo et cogitationum dissensione', de d. Socr. 12: 'simili motu cordis et salo mentis ad omnes cogitationum aestus fluctuare'. Saepius de dentium muro vel vallo loquitur (de Plat. I 14 flor. p. 23, 3 apol. c. 7); ad Homeri *ἔπεα πτερόεντα* revocat audientes vel legentes apol. c. 83: 'si verba ita, ut poetae aiunt, pinnis apta vulgo volarent' et flor. p. 23, 1 sq.: 'verba, quae volantia poetae appellant'. Ratio et oratio iuxta ponuntur flor. p. 18, 7: 'philosophi ratio et oratio', p. 34, 12: 'convenientium ratio et dicentis oratio', de Plat. I 14: 'homini promptuarium potius rectae rationis et suavissimae orationis hoc datum est', d. d. Socr. 4: 'hominis ratione plaudentes, oratione pollentes'. Elocutio denique rara quae est 'minimo minus' legitur met. I 19: 'minimo minus interii' et flor. II 12: 'instar illi minimo minus quam columbarum'. Sed satis est ad ea delegare quae Ieltsch De Apulei floridis diss. Vratisl. 1868 p. 24 sqq. congescit.

Apulei opera ea quae nos edimus uno tantum libro effectum est ut interitum fugerent. Nam praeter Mediceum ^{De memoria librorum} 68, 2 (F) saeculo XI scriptum, qui in bibliotheca Laurentiana Florentiae conservatur, adhuc non contigit ut liber inveniretur qui integer testis memoriae putandus esset; immo omnes, quotquot apparuerunt, ex illo transscripti et sive minus sive magis temeritate virorum doctorum corrupti sunt. Quod Henricus Keil primus cognovit¹⁾, cum lacunam quae in Medicei F libro VIII eo orta est quod folium satis magna scissura lacerabatur etiam in ceteris codicibus exstare videret seu vacuum relictam seu postea suppletam. Quod folium quia summi ponderis est ad examinandos ceteros libros scriptos, propter eximiam bibliopolae nostri liberalitatem huic volumini addere potuimus quinta fere parte contractum. Atque alterum exstare apologiae locum, □

1) cf. Observat. in Caton. et Varron. de re rust., Halis 1849, p. 77 sqq.

quo libri plerique ex Mediceo transscripti esse convincantur, ipse in philologi supplemento IX p. 515 ostendi; p. 64, 12 enim, ubi in eo legitur 'inducat animum', inter duo verba vestigium litterae 'u' apparet, quod in membrana pertenui littera 'u' vocis 'facundia' (p. 63, 6) efficitur, quae in folio verso eodem loco scripta est; quo vestigio librarii adducti sunt ut vel 'inducatu' transscriberent vel suo Marte 'inducat in' emendarent. Ceteri igitur praeter Mediceum F libri

- nihil afferunt utilitatis ad Apuleium recensendum; quod unus Mediceus ϕ (29, 2) eiusdem bibliothecae tamen ab editoribus excipitur et commemoratione vel observatione dignus habetur, idcirco factum est quod ex illo ipso originem duxit, quo tempore nondum mutuo foliorum tritu et correctorum prava diligentia depravatus erat; nam nunc quidem saepissime litterae in cod. F aut prorsus evanuerunt aut ductu calami tantum cognoscuntur, saepissime autem litterae a correctore redintegratae — dubites qua diligentia — aut inter lineas supra eas quae iam evanescebant voces repetitae sunt. His locis non est cur codicis ϕ auctoritatem asperneris, quamquam erat ubi iam eius librarius
- De vitiiis
cod. ϕ non satis distinguere posset quid in F legeretur; ut IIII 25 (94, 11) 'refricaret' scripsit pro 'replicaret'; VI 15 (140, 7) primo duarum litterarum spatium vacuum relictum est, quod alia demum manus supplevit; VI 21 (144, 21) cum 'prouinciam' legere nequiret, scribe primo omisit, postea loco accuratius examinato sive, quod vix credo, vetustiore codice inspecto in lacuna addidit; idem accidit VI 28 (150, 17), ubi ϕ 'saginabo' in lacuna scriptum exhibet; eodem capite (150, 12) 'lauacri', quod iam non liquidum erat, prorsus abest, cum lacuna sola testimonio sit vocis omissae. Neque vacat interpolationibus gravissimis codex ϕ, quales leguntur IV 82 (84, 1), ubi pro 'certus', quod iam non satis liquebat, 'uirtus' inepte scriptum est, aut VII 23 (171, 11), ubi librarius, ut aliquid pro incertis litteris substitueret, ex suo ingenio invenit 'criminatum', aut VIII 6 (180, 24), ubi ob eandem causam prorsus temere 'amaritudinem' exhibuit pro 'similitudinem', aut III 5 (55, 23), quo

loco 'pueri quam' librarius cod. F litteris ut saepe falso coniunctis in 'puer inquam' corruerat, sed sua manu in margine veram lectionem addiderat, qua neglecta qui codicem φ scripsit potius suo ingenio indulsit, ut 'pueri inquit' efficeret. Quae interpolationes hic illic inde etiam in codicem F inrepserunt; sic I 21 (19, 23) ex 'mendicant his', quod librarius parvo errore scripserat pro 'mendicantis', id quod in φ legitur 'm̄dico his' ipsum correctura effectum est; III 14 (62, 14) 'cum fide memora' quia iam evanuerat, legit librarius cod. φ : 'cum fide mea ora', quod postea etiam in F inculcatum est. V 6 (108, 2) pro 'cogentia', quod verbum facit ut oratio recte progrediatur a 'suasorius' ad 'mulcens', a 'mulcens' ad 'cogens', librarius codicis φ 'cohibentia' legit idque in F alia manus voluit, cum 'couentia' emendaret. Etiam V 13, ubi, si quid recti vidi, 'devotae' falso repetitum erat, quod supplementum in cod. φ eius in locum substitutum est 'caraeque', idem manus recentissima codici F obtrusit.

Tamen nonnullis locis φ recte servavit quae in F litteris De virtutibus
cod. φ inerte redintegratis corrupta sunt. Probatur enim III 28 (73, 3) 'ad extremas incitas deducti' testimonio codicis φ , cum in F litterae evanidae in 'metas' mutatae sint. IIII 33 (101, 6) 'pigens' memoria librorum traditum esse ex codice F iam non cognosceremus, quod alia manus formam raram in usitatam 'piger' abire iussit. VI 21 (144, 21), ubi nunc 'prouinciam' ne maxima quidem opera legi potest, cod. φ vocem praebet, quam contra virorum doctorum argutias tuetur alter locus IX 17 (216, 6): 'commissae prouinciae fidem' (cf. de mund. 26 [162, 21 Th.]: alii uenatibus agendis prouinciam nacti). VII 2 (155, 13) 'uexatum', quod φ recte transscripsit, nunc litteris refectis in F in 'necatam' depravatam est. Alios locos addere licet, ut VII 4 (156, 19) 'cogitationibus' ab eo qui redintegrabat litteras in 'agitationibus' mutatum, VII 13 (164, 3) 'ciuiumque' in 'ouiumque', VII 16 (166, 20) 'asteis' — emendandum erat 'asceis' — in 'costis', VII 22 (172, 17) 'committo' in 'concitato', VIII 12 (186, 28) 'attale' — debebat scribere librarius 'attolle' — in

- 'ac tu in', VIII 15 (188, 15) 'passares' — φ recte scripsit 'passeres' — in 'anserēs', VIII 23' (195, 18) 'atque ideo uel' a correctore temerario mutatum in 'quare', quibus omnibus locis φ genuinae lectionis tutelam suscepit.

□ De lacuna met.
VIII

De lacuna vero illa, quae in libro VIII 7sq. est, quo iure ea quae postea in φ inserta sunt supplementa pro Apulei ipsius verbis habeantur, cum Keilio magnopere dubito; sunt certe quae, cum paucae tantum litterae scissura illa haustae essent, perfacile restitui potuerint, ut p. 182, 10sq. iam prima manus in φ non haesitavit addere '& dies totos'. Sed aliis etiam atque etiam diffido, quia mihi quidem spatio quod in F exstat non satis videntur convenire; nam v. 13 'servitio diuinis percolens honoribus' ut aptum est Apuleiano usui dicendi (cf. VI 15 [139, 15] XI 5 [270, 1]), ita plures nescio an habeat litteras quam quibus lacuna sufficiat; v. 14 vero duo verba 'solacio cruciabat' nullo modo spatium vacuum supplere possunt, nisi conicias verbum in F falso repetitum et deletum fuisse; et sententiarum tenor cum coniunctionem exigeret, in φ alia manus 'uero' post 'Thrasyllus' addidit, vulgata rectius in lacuna ipsa 'sed', ego, quoniam ne hoc quidem satis magna est amplitudine, 'uerum'. Apparet igitur qua de causa mihi etiam dubitatio non plane tollatur de verbis in φ additis v. 14/5: 'Thrasyllus, praeceptus alioquin et de ipso nomine temerarius', quamquam Vahlenus¹⁾ sibi non temperauit quin iis plauderet; nam et alia sunt quae cogitari possunt et mirum videtur, quod Apuleius in hoc nomine uno expressis verbis usum laudat quem per omnes fere libros aut ipse aut auctor secutus erat.²⁾

De nominibus

Elucet enim cur mercatorum alter, qui omnia rapit, I 5 (5, 10) Lupus, alter qui uni pecuniae quaerendae studet II 13 (35, 21) Cerdo, cur Chaldaeus, qui futura tamquam ex Iove cognita nuntiat, Diophanes appellati sint; Fotis vero ancilla nomen accepit, quia lucerna conscia est eius amorum,

1) cf. Herm. XXVI (1891) p. 165.

2) cf. Rossbach, Phil. LIII (1895) 140. Neue Jahrb. f. Phil. u. Päd. CLI (1895) 574.

Pamphile domina, quae 'amoris profundi pedicis aeternis alligat', 'simul quemque conspexerit speciosae formae iuvenem' (II 5), quia omnibus placere ab omnibusque se amari vult. Cauponae autem vino deditae (I 13) Meroe nomen est, cum ceterae eiusdem fabulae quae in exordio allata est personae κατ' ἀντίφρασιν nominatae sint, Meroes soror detestabilis diis hominibusque Panthia, homo imprudens, qui in magae retia incidit, Socrates, ignavus eius et timidus socius Aristomenes. Latronibus autem Lamachus (IV 10), Alcimus (IV 12) Thrasyleon (IV 15) nomina indita sunt, eis, quorum bona illi diripere volunt, Chryseros et Demochares (IV 9. 13); et iuvenis, qui se latronem fingit sanguinis cupidum, homines venantem, Haemum, patre Therone natum, se esse dicit (VII 5). Neque inepte maritus qui aemulos propulsat Barbarus (IX 17), servus assiduus fidusque Myrmex, adulescens 'contra maritorum inefficaces diligentias constantissimus' et qui uxorum illicitos amores affectat Philesitherus (IX 16), perfida autem coniunx, ut rideas, Arete nominatur. Quod adulescens ille ignavus, qui a magis deceptus parte corporis privatur, Thelyphron (II 20sqq.) et actor matronae Philodespotus (II 26), quod primus Gallorum, quorum obscoenis actibus quasi ipsi intersumus, ob amorem puerorum (VIII 25 cf. 29) Philebus vocatur, id easdem facetias sapit. Alia sunt nomina, qualia magistri Clytii (I 24), mulionis Myrtili (IX 2), coci Hephaestionis (IX 2), quae quin ad munus eorum hominum pertineant dubitari nequeat. Denique qui cum Thrasylo in illa fabula partes agunt, pulchra virgo Chariten, iuvenis manu fortis Tlepoleum nomen acceperunt (VIII 1sqq.). Quae cum ita sint, mireris sane, qua de causa uni nomini addiderit □ scriptor illud, quo rationem lepidam detegeret atque diminueret.

Sed idem iudices de alterius lacunae quae est in folio ^{De lacuna altera} verso supplementis; p. 183, 18 'he' certe non explet spatium. sed 'tuae' legendum, quod codices deteriores qualis Dorvillianus exhibent; v. 19 'uulnera, sed' ut probetur, lacuna parva non concedit neque dubium quin dissolutae res gra-

vius opponantur; p. 184, 3 autem praebet F 'uelut quoddam tormen', quod φ mutato 'quoddam' suppleuit 'quodam tormento inquieta quieti excussa'. Quam lectionem quamquam haud negari potest aliquid speciosi habere propter voces acute oppositas, tamen recipere non licet, nisi in F 'quoddam' falso scriptum fuisse ponimus; quod ponere non dubitarem, si ceteris locis codex φ satis magnae esset auctoritatis. Sed si eum lectiones genuinas afferre putaremus, necesse erat credere librarium codicem haud lacerum nactum inde quae in F periissent explevisse. At si Dorvillianus easdem lectiones, sed paulo emendatiores exhibet atque φ , num credemus eius librarium alterum codicem integrum inuenisse? Quod videris quam veri sit dissimile; similius scilicet eum suo ingenio emendasse quae in exemplari suo invenerat corrupta; nam hunc codicem ex libro originem ducere, qui ipse ex F et φ fluxit, mihi quidem van der Vliet¹⁾ persuasit. Quodsi ille ipse emendavit quae falso erant tradita, idem fortasse facere potuit qui in codice φ lacunas supplevit, praesertim cum alios quoque locos, ut supra vidimus, suo Marte corrigere studeret.

De co-
dice F

Codex Medicus F optime scriptus est scriptura Longobardica quam vocant, sed ut diximus tritu foliorum et prava diligentia eius, qui litteras redintegravit, nunc valde corruptus. Qui eum confecit, hic illic ipse dubitavit quid in archetypo legendum sit; ubi se errasse intellexit, ipse veram lectionem supra vocem aut in margine addidit; ubi haesitabat, alteram lectionem adscripsit; sed sunt quoque loci, ubi in exemplari suo ipso varias lectiones invenerit, quas diligenter in margine attulit. Quare saepius vera lectio in margine exstat, quam nonnumquam alia manus in textum ipsum transtulit. Ubi librarius dubitavit an erravisset neque diiudicare potuit quid legendum esset, littera .l. tamen aut d in margine adscripta significat aliquid dubii in verbis inesse; sic nota .l. designata sunt met. p. 58, 12: flagicorū, 61, 22: nonenf, 166, 11: ueterē, 181, 11: redidit, 212, 22: me tandē

De variis
lectioni-
bus

1) cf. praefat. edit. metamorphos. Lips. 1897 p. XVsqq.

tru sū misso, apol. 80, 18: salutū, nota d met. 63, 4: me Inuta, 242, 3: — orferit (fortasse propter lacunam), 264, 10: dāna-
t. uirtute (intercidit aliquid), 269, 19: peffinum tant, 274, 15: rutundatū, 278, 22 littere notū Ingesta, apol. 22, 21 & (pro est), 48, 15: Nnihil, 49, 15: leger& rallib;, 49, 22: habere M (quod cum scriba non intellexeret, videtur voluisse 'habere', deinde 'habere'), 57, 11: arcē & regiā (ubi dubitavit an 'arcem egregiam' scribendum esset, quod in textu ipso effectum est), 59, 17: criminari, 72, 13: Inestimo (quod eadem manus emendavit supra addito x), 76, 5: mulieri—amanti (propter lacunam; erat certe aliquid in archetypo quod dispici non poterat), 82, 19: a conspecti (pro 'compacti'), flor. 20, 3: prequā, 20, 19: suo fabulū, 31, 19: usu iuerit (pro 'usui erit'), 33, 21: intemeritissimo, 40, 24: rua—to. Cur eadem nota appicta sit met. p. 200, 20, apol. 62, 19 63, 22, non liquet, sed certum est archetypum eius causam praebuisse, quamquam non est cur librarium codicis F recta non attulisse coniciamus.

Multo saepius librarius vel cum nota illa coniunctam vel solam quam voluit lectionem adhibuit. Ut met. p. 32, 11 'cerulus', quod idem in textu emendatum est, adiecit ad 'ceruleuf', 33, 2 'adstrinxerat' ad 'adtraxerat', 45, 5 'santi' ad 'quassato' (hunc quoque locum aliquis emendare coepit, cum eraderet 'fato', omisit tamen emendationem perficere), 55, 23: 'pueri quā' ad 'puer Inquā' (verbis in textu ipso emendatis lectio recta quae erat in margine, erasa est), 60 9 'deo risui' ad 'dōrisui', quia non satis manifestum erat quid voluisset librarius, 64, 12 'abripit' ad 'arripuit', 78, 19, ubi 'quam' omisum est, videtur aliquid in margine additum fuisse, 81, 1 'pmitt&' ad 'peremit', unde conicias in archetypo fuisse 'pemit&', quod nescio an in textu restituendum sit, 110, 14 'rat' ad 'imperitat', quod cum in 'imperat' corrigeret, parum ei successerat, 110, 22 'for' ad 'pannifordidif', quod ipsum inserta 'f' emendatum est, 114, 19 'a' ad 'nrum', quod etiam in textu in 'nram' mutatum est, 116, 6 'ēcoloref' ad 'coloref', 125, 23 'n;' ad 'bon;', quia 'n;' in textu

non satis liquidum erat, 164, 15 'curuta' ad 'qrutabat' (volut certe 'curitabat'), 165, 3 'ni' ad 'uti', quod ipsum emendavit supra addito 'n', 184, 4 'iterula' ad id quod videtur in textu fuisse — nam nunc in lacuna periit — 'interida', 185, 11 'Reliq^o dies metiatⁱ annof' ad 'reliquif', quam emendationem alia manus in textum inseruit, 199, 19 'spurcitia' fortasse ad 'spurcita' — nam nunc alia manus 'spurcicie' effecit —, 203, 19 'fu' ad 'fururfabant', 209, 10 're' ad 'supcurrunt' (voluitne 'supercurrerunt'?) 209, 11 'curuli' ad 'curriculi', 223, 1 'penita' ad 'penta', scilicet quod vox i superscripta non satis liquida videbatur, 224, 1 'pcū' ad 'cū', quia scriba singulari forma litterae 'u' usus erat, 242, 10 'potiffi' ad 'pptiffimū' (alia manus litteris erasis illud in textu effecit), 269, 14 'numinū' ad id quod correctura in textu effectum non satis distinctum videbatur 'numinū', 274, 3 'ca' ad 'pmicantē', quod primo erraverat et dubitabat, rectene legi posset, 283, 25sq. 'periret' ad 'cōpeter&'. Omnibus his locis librarius ipse in margine emendationem sibi addendam putavit, quia in textu erraverat aut timebat, ne quid dubii remaneret; sunt igitur quae adscripta sunt aut genuina aut certe eis proxima.

Sed alii sunt loci quibus librarium non ipsum quae in margine addidit invenisse, sed ex eo quem transscripsit libro variam attulisse lectionem potius dicas. Sic met. p. 5, 15 ad 'detrerrima' relata in margine leguntur 'l. d̄tmina stipel in triuif', qua lectione usus Lipsius 'decerrmina' restituit; legerat certe qui primus falsam lectionem memoriae obtrusit pro 'decerrmina' confusis litteris 'c' et 't' primo 'detrerrima', ut suo Marte efficeret vocem Latinam, deinde, qua erat fide, sibi addendum putavit legi re vera 'detrerrmina'; haec autem confusio fieri non poterat in libro Langobardicis litteris scripto. 58, 16 'cruci adfigatif' habet notam marginalem 'cruciatui datif', quae quamvis litteris similis sit, tamen non dubites quin inepta sit. 66, 8 haesites utrum praeferas 'triplici formae Cerberi' an quod in margine legitur 'tricipiti', 71, 21 'Fidei secreta numina' in textu,

in margine 'Fidel & secreta numina' scriptum est, hoc certe eo tantum ortum quod 'f &' ex antecedentibus syllabis falso repetitum erat; hanc lectionem falsam librarius ipse in margine addere non potuit, nisi apud eum quem auctorem habuit falsam in textu, veram vel superscriptam vel in margine repperisset, neutram signo deletam. 73, 6 inter 'speculandum' et 'spectandum' non multum interest, tamen illo melius videtur significari clam latronem investigare, quid fiat. 73, 11 'sedulo', quod in margine legitur pro 'serio', quamquam librarius codicis ϕ anteposuit, tamen usu Apuleiano 'sero quidem, serio tamen' rectum esse evincitur.¹⁾ Etiam 74, 16 inter 'lenigatos' et 'leuatos' quod falso margo exhibet, pendere animo non licet, praesertim cum p. 3, 8 idem levigandi verbum legatur. At 89, 23 canes non 'ciuiliter', sed ut nota marginali scriba voluit 'similiter', scilicet iis qui antea dicti sunt, processisse apparet, ut iure hoc illi praetulisse dicas eum, qui codicem ϕ exaravit. 104, 15 'rimatur' quod ex margine in textum recepit ϕ pro 'miratur' ut usui Apuleiano ita sententiae melius convenit. Prorsus inepte 111, 13 pro 'penituit' voluit 'penuit' librarius, quod expunctis litteris 'it' etiam in textum inculcatum et a scriba codicis ϕ probatum est. Rectius hic iudicavit 118, 16, ubi neglexit notam marginalem, qua 'tabule' pro 'aulule' propositum est, quamquam 'claudentis' quod attributum est satis demonstrat non de tabula, sed de olla agi; ceterum si librarius ipse in hunc errorem incidit ac non auctor eius pro 'aulula' legit 'tauula', hic locus videtur testis esse exemplum, ex quo codex F descriptus est, ipsum Longobardica scriptura scriptum fuisse, in qua *t* et *a* et *a* et *u* facillime permutantur; aliter vix fieri potuit ut quis dubitaret, utrum 'ta' an 'au' legere praestaret. 134, 11 autem certum est genuinam lectionem in margine exstare, quam etiam ϕ recepit 'furenter' scripto pro 'frequenter'; 'furenter' enim auget vim vocis 'irati', 'frequenter' quod ad 'solent' referendum erat, superabundaret. 139, 10 prorsus

1) cf. supra p. XXVIII.

inepte ad 'Prouidentiae bonae' adscriptum est 't puidentia boni'. Utramque lectionem 143,13 recipere licet et 'prospicua' et 'propitia'; tamen turrim tamquam deam propitiam dici aliquanto magis mirum videtur quam ei curam providentiamque adscribi, ut Psychen servet. 145,2 legitur 'ad armillū redit', quod se malle in 'armilē' emendari librarius in margine significavit eique qui φ descripsit persuasit; altero loco 224,23 'ad armillum reuertitur' exstat et ita Nonius scripsit, cum Lucilii et Varronis verba afferret 74,13 547,13 M. 149,5 'acutule' in textu, 'astutule' in margine exhibetur, utrumque probabile, sed cum Apuleius adiectivum 'acutus', quod quidem sciam, tantummodo translate usurpet ad sonum significandum, 'astutulus' autem 203,9 225,11, 'perastutulus' 206,10, recte fecisse videtur φ quod hoc potius laudandum putavit. 152,2 'praestabimus' in textu, in margine 'phi' adnotatum est, voluit certe 'perhibebimus' librarius, quod probari posse demonstrat 223,5 'auxilium perhibere'. 155,15 'luci illiuf', ne substantivum deesset, ad quod relativum sequens referretur, in 'lucii uirof' mutatum est et 'uirof' in margine adiectum, inepte id quidem, quia 'uiros' supervacaneum, 'illius' autem, cum latro quidam de iuvene ipsi ignoto quem antea nominavit loquatur, plane necessarium est. 175,21 ad 'deiectoque' additum est 'derelecto', quod nunc Kronenberg¹⁾ illi praetulit iniuria, ut mihi videtur; nam anus culpam asini exaggerare studet. Idem 180,1 ex nota marginali 'dentē cōpulsū' adposita ad 'dente cōpulso' genuinam lectionem elicere voluit, ut scriberet 'dente compulsum' — hoc supinum interpretatus — 'quem primum insiliat, cunctabunda rimatur'; quod ne probem, cum verborum collocatio me impediat, etiamnunc puto 'dentem compellere' idem significare atque tritu acuere, quamquam exempla huius dictionis desunt, 'cōpulsū' autem ortum esse ex varia lectione 'compulso in quem', qua falso lecta necessarium erat 'dentē' emendare. 183,6 Charite ferinos 'mugitus' iterare dicitur, in margine additum est 'ru', quod

1) The Classical Quarterly 1908 p. 307.

nescio an librario cod. ϕ ansam dederit scribendi 'reiterans'; Thrasyleon certe 'obnixo mugitu & ferino fremitu' cladem tolerat (90,17) et maritus deceptus ab adultero (218,19) 'tacitos secum mugitus' iterat. 198,2 inter 'choraula' et 'ceraula' difficile est diiudicare, quoniam neutrum displicet, si meminimus Ovidium dixisse ex Ponto I 1,39: 'ante deum matrem cornu tibicen adunco cum canit' et ceraulae vocem adhibuisse Apuleium flor. 4 (5,19). 210,4 'propter unicum cantharum' legitur, in margine 'caliculū' additum est, quod ϕ probavit; utrumque fieri potest ut recipiatur, sed 'caliculum' praeferam, quia versibus antecedentibus iam bis voce canthari usus est Apuleius, diminutivum autem quam maxime ad sermonem Gallorum quadrat, quippe qui crimen quam maxime possint minuere studeant. 217,11 scriba nutavit, cum 'deurato pudore' in versu ipso, 'timore' in margine scriberet; quoniam de servo agitur, qui pecunia corruptus cum adulteri mandata ad dominam perferat, et cruciatum, siquando patefiat crimen, timet et fidem laedit, quam ne fallat pudore retinetur, apparet utramque vocem sententiae aptam esse; neque mirum quod librarius cod. ϕ ipse quoque nescivit utrum sequendum esset, cum primo de margine 'timore' sumeret, deinde verbo expuncto ad 'pudore' rediret; et 'deurato pudore' Apuleius dixit p. 37,5. 269,4 videtur in margine ad 'uigulae' inepta lectio 'ungule' additum fuisse, cuius nunc quidem nihil restat nisi extremae litterae. 273,7 ad 'alio genere facuū lumine' adscriptum 'facti luminis', neutrum sane probabile, sed genetivus 'luminis' necessarius est, si 'alio genere' recte traditum putamus; neque 'facti' ita longe a genuina abest lectione, quam Hauptius restituit 'facticii' proponens, quod idem vides quam simile sit illi 'facuū'. 274,22 discerni nequit, utrum 'hui;' cum textu ipso an 'cui;' cum margine legere praestet. Duobus denique locis 75,12 230,15 iam non dispicitur quid librarius in margine significare voluerit; nam 75,12 'fa' adscriptum non habet quo referatur nisi ad 'rosarum' quod tamen satis liquidum in textu est, 230,15 vero ad 'uindicari' nunc quidem adnotatum legitur 'l ari', reliquae litterae

erasae sunt, fortasse quia librario ipsi eas falsas esse apparebat.

In apologia quoque videmus librarium, quae in textu non satis successerant, in margine emendare vel manifestius significare. Sic p. 12, 15, cum scripsisset 'df fit', ipse se falso distinxisse ubi cognovit, adscripsit 'deuffit'. 15, 21

^{ncu}
'centulo' scripserat, quod ut recte legeretur in margine ad-
'centun'

notavit 'gulo' permutatis c et g. 17, 5 'fabra' non satis liquidum erat, quia prior a ex u correcta est; quam ob rem ne quis erraret, in margine addidit 'fa'. Idem accidit 43, 20, cum 'ad eandē' in margine repeteretur, et 53, 7, ubi 'fragaret' significat sic vocem ex 'efregaret' correctam legendam esse. 63, 18 'pphan;' addito 'fa' emendatum est. 64, 10 scriptum erat falso litteris distinctis 'contēptū ezetiuf', quod eadem manus in 'contēptu^mezētiuf' mutavit; sed quia insolitum erat compendium ~pro n — nam pro m uti solet — librarius ipse in margine 'mezen' addidit. 69, 15 'cui;' cum emendatione effectum non satis appareret, ad confirmandam lectionem 'cu' in margine apposuit. 72, 3 eodem modo 'dui' adscriptum erat, ut fidem faceret lectioni in textu cor-

^{duit}
rectae; qui 'd&' in ø leget, coniciet in F primo aut 'de' fuisse propter sequentem vocem aut 'det'; notam autem marginalem qui ex margine postea evidentius in textum transferre volebat erravit, cum 'aut' legeret idque in versu efficeret; quo facto securus illam, ut saepius accidit, erasit. 80, 5 eadem lectio alia ratione scribendi adiecta est, ut iuxta componerentur 'equū' et 'aecū'. 85, 17,

ne quis haesitaret in 'dispoli^{to}', accurate margini additum 'dispoliato'; 86, 8 'circūueniff&' mutatum in 'ir&' quia ansam erroris dare poterat, 'r&' appictum est; 86, 12 'faciat' ex '—ant' correctum tuetur nota 't' quae est apposita. 93, 12 'intellectaf' habet 'a' correctum ex 'u', quod voluit librarius ipse, cum 'a' etiam iuxta versum adderet. Contra 98, 11 quam postulavit librarius emendationem adnotato

'fe', ea non adhibita est, ut etiam nunc legatur 'adferuant'. Duos omisi locos, quibus librarius ipse videtur dubitasse. 6, 25 enim recepit 'dicunto' (o fortasse adiecto quia ad 'innocentiam' vocem sequentem aberrabat), in margine autem 'can' notavit; ut fieri non potest, ut hoc probetur, ita videmus hoc quoque loco litteras a et u in archetypo tales fuisse ut difficile distinguerentur. Idem nescio an cadat in 69, 19, ubi 'ei praesto adesset denuntiaueritis' sine coniunctione 'ut' traditum est ut saepissime (cf. ad met. 76, 19), in margine autem 't ut' adscriptum est, ut hoc praepositionis 'ad' in locum substitueretur. Florida his emendationibus aut variis lectionibus carent praeter illos quos supra attuli locos, quos cum littera d notasset, librarius tamen emendatam lectionem addere omisit.

Codex F ut ipse scriptura Langobardica quae dicitur ^{De cod., ex quo F} confectus, ita ex simili libro transcriptus esse mihi vide-^{descript} est; hoc enim sequitur ex corruptelis nonnullis, quae ita tantummodo habeant quomodo explanentur. Unum supra attulimus locum, ubi 'aululae' et 'tabulae', si illam scripturam respicias, in qua t et a prorsus similes sunt, litteris l et b tantum differunt; quamquam dubium mihi videtur an hunc errorem is, qui librum F descripsit, iam apud auctorem suum invenerit. Atque a et t permutatae sunt etiam III 4 (55, 9), ubi litteris falso seiunctis legitur: 'psuadere f ea' pro 'persuadere . set,' et VIII 26 (197, 18), ubi 'fracta et rauca' corruptum erat in 'fractę arauca'. Idem demonstrant voces 'ac' et 'te' altera alteri substitutae; nam X 14 (247, 12) 'ne humanum quidem cotidie te partes electiones surripere' legendum est, quo loco inepte 'ac' traditum est et XI 30 (291, 2) 'teletae' depravatum est in 'ac lete', item apol. 22 (26, 11) 'ac denique' in 'te denique'; neque aliter exponendum est quod in Ennii versibus legimus (45, 4): 'surrentia elopem', quod Baehrensius divinando potius quam scripturae codicis proprietates examinando recte emendavit 'Surrenti tu elopem'; et hoc Vahlenus quamquam in textum non recepit, tamen nunc haud improbat. Iam apparere puto quo iure ego apol. 17 (20, 4) 'ego adeo servosne tu habeas . . .

neque scio neque laboro' scripserim, ubi 'an' exhibet codex F, praesertim cum pronomen additum in hac sententia optime quadret ad personas opponendas, ut hic 'ego . . . tu' iuxta composita habeamus sicut in verbis quae sequuntur 'at tu me scis'. Accedit quod litterae *t* et *u* vel *n* inter se permutatae sunt, quod idem illa lata forma litterae *t* una effici potest; nam VII 27 (175, 11) librarius ipse cum 'an' scripsisset, intellexit se errasse et ^t supra *n* addidit, quemadmodum VII 14 (165, 3) 'uti' superscripto '*n*' correxit; flor. p. 13, 24 'concertatim' legit pro 'coaceruatim', quia lata litterae *t* forma eius animo obversabatur; ibidem p. 29, 3 'nunc' scriptum est pro 'tunc'; quare non dubito quin eandem corruptelam 'an' recte emendaverim III 25 (93, 22) 'oculos demisit ad soporem . at commodum coniuerat'. Probabile videtur etiam Hauptii coniectura qui VIII 5 (179, 24) pro 'et cape uenabulum et ego sumo lanceam' substituit 'en cape'; neque scio quid ex verbis VII 16 (166, 11) 'mares ob admissuram ueterem pasti satianter' elici possit nisi 'ob uenerem', quae vox explicatione admissurae a nescio quo explanata erat. Etiam quod pro 'tu' 'mi' 259, 15 vel pro 'tu' 'ua' transscripsit, quamquam ipse inter scribendum se forma litterae *t* deceptum cognovit, id ex eadem causa facillime quo modo ortum sit elucet. Sic similitudo syllabarum 'ta' et 'ua' causa fuit cur V 27 (124, 12) post 'agitata' tantummodo 'fre' scriberetur, quia librarius uerebatur tertium 'ta' quod legere sibi videbatur addere. Denique ne

□ ea quidem emendatio, qua Leo locum intricatissimum IV 27 (96, 14) 'damnisque ceteris uel axatum iri' expedit, cum 'te uexatum' scriberet Beroaldi auctoritatem in verbo 'uexatum' secutus, caret probabilitate, si cogites '*t*' pro '*u*' habitum et litteras falso distinctas esse. Neque minus *co* pro *a* lectum esse V 10 (111, 2), ubi 'tam beatam fortunam allapsam indignae' unice rectum est, non 'collapsam' vel 'conlapsam' quod exhibet F, facillime credat qui quam si-

□ milia illa in hac scriptura sint ipse cognitum habeat.

Sed aliae exstant corruptelae, quae aut non sola in scriptura Langobardica aut omnino non in illa habent quo

modo explicentur. Permutantur inter se *a* et *u*, ut met. 41, 24 ^{De litt. permutatis} 'murmurabundas' pro '-us', 93, 2 'idoneum' pro '-am', 96, 14 'praedicabant' (quod aut in 'praedicant' mutandum aut quod ego feci in 'praedicabunt' futuro tempore optativi □ Graeci locum obtinente), 164, 10 'rapinas' pro 'rup-', 175, 18 'morituram' pro '-turum', 218, 29 'ut' pro 'ac', 232, 21 'iugulam' pro '-lum', 290, 23 'funo' pro 'fano', a. l., apol. 34, 17 'nullum' pro 'nullam', 48, 14 'ut' pro 'at', 48, 22 'ridiculum' pro '-am' (cf. p. 36, 19 38, 19 39, 4 40, 6. 24 42, 7 19 46, 2 47, 6 50, 4 52, 17 53, 15. 26 58, 4 60, 12 66, 1 68, 5 82, 23 83, 21 85, 16 87, 7. 18 100, 12 102, 27 104, 24 112, 1), flor. 4, 15 'fortune genas' pro 'fortuna egenus', 25, 6 'impertiunt' pro '-ant', 38, 22 'sermocinabantur' pro '-buntur'; viderit igitur qui sibi persuasit¹⁾ Apuleium dixisse apol. 14 □ (17, 5) 'ad similitudinem referendum', quam infirmum in hac re sit codicis testimonium, quod ego quidem non tanti esse puto ut eo nisus scriptori lectionem unicam et incredibilem obtrudam.

Permutantur inter se *a* et *e*, ut met. 55, 25 'facesset' pro '-at', 88, 14 'confartae' pro '-fertae', 227, 14 'enitabar' pro 'enitebar', 235, 19 'comparare' pro '-parere', 254, 1 'passarem' pro 'passerem', 257, 27 'aegra' pro 'aegre', 266, 15 'summatam' pro '-tem', apol. 29, 25 'ago' pro 'ego', 42, 10 'quem' pro 'quam', 47, 22 'hepetia' pro '-pa-', 51, 10 'negant' pro 'negent', 61, 9 'percontare' pro '-tere', 67, 23 'baluam' pro 'be-'.

Raro permutantur *a* et *d*, ut met. 249, 21 'pauxi' pro 'pduxi'.

Permutantur *c* et *t*, ut met. 5, 15 'determina' pro 'decer-', 11, 15 '-uit & alipsonis' pro 'uice Calyps-', 16, 9 'metum' pro 'mecum', 17, 3 'tum' pro 'cum', 27, 6 'decitantes' pro 'detinentes', 34, 12 'latum' pro 'lacum', 38, 3 et 67, 15 □ 'cum' pro 'tum', 45, 13 'sit' pro 'sic', 75, 22 'at' pro 'ac', 80, 23 'lamatho' pro 'Lamacho', 100, 23 'marcali' pro 'mortali', 110, 7 'splenditant' pro '-cant', 138, 16 'cumulum' pro 'tumulum', 142, 24 'conantibus' pro 'tonantibus', 148, 5 166, 18. 20 195, 6 ('ac' pro 'at') 209, 6 221, 9 225, 21

1) Leky De syntaxi Apul., Diss. Monaster. 1908, p. 34.

230, 21 290, 7 apol. 25, 17 'habitum' pro 'habui cum', 27, 23 'ostendi scis' pro 'ostendistis', 80, 8 'interpretationem' pro 'inter procationem', 85, 23 'immeditatum' pro 'immedicatum', 86, 2 'ternuntium' pro 'terruncium', 87, 21 'at' pro 'ac', 97, 17 'auspicacius' pro '-atius', flor. 22, 18 'comitibus' pro 'calicibus', 39, 6 'ratio' pro 'facio'; quare non dubito quin contra memoriam libri F met. X 13 (246, 20) pro 'lucunculos' non 'lucunculos', ut Scaliger emendavit, sed 'lucuntulos' legendum sit, quam formam nuper Kronenberg litteris benigne ad me missis Apuleio recte vindicavit Lindsayii explicationem¹⁾ secutus.

Permutantur *c* et *e*, ut met. 7, 3 'se is' pro 'scis', 37, 19 'lacta' pro 'laeta', 248, 21 'praetercunctis' pro '-euntis', apol. 58, 5 'quibus eque' pro 'quibuscumque', 66, 27 'plumbe ac' pro 'plumbeae', 67, 8 'cum' pro 'eum', 94, 3 'tunc' pro 'tune', 106, 2 'cum' pro 'eum', flor. 30, 19 '-cique' pro 'eique'; cf. met. 247, 12 291, 2.

Permutantur *e* et *t*: apol. 107, 25 'tandem' pro 'eandem'.

Permutantur *e* et *i*; ut 79, 13 'direpsissent' pro 'de-', 118, 4 'conrumpit' pro '-pet' (nam 'ceterum' ostendit non communem sententiam afferri, sed quae imperativo 'iam nunc subsistite' opponatur), 149, 7 'diducere' pro 'de-', 153, 20 'uermis' pro '-es', 234, 17 'direpit' pro 'derepit', 257, 12 'offendit' pro 'offendet', 285, 2 'distinatus' pro 'de-', apol. 55, 22: 'q̄fei ref' pro 'qui scires', flor. 26, 11 'defringerim' pro 'defringerem'. Quare dubium esse debet, quam certa sit lectio 'unguidine' met. 68, 7, cuius nuper G. Friedrich extitit patronus haud spernendus, nisi quod omnes ad unum codices eam exhibere dicit, ubi omnis memoria uno tantum codice F continetur. Atque substantiva in 'edo' exeuntia postea saepius littera *i* scripta esse Fulgentius demonstrat qui 'dulcido', 'gravido', 'salsido' scripsit²⁾; sed Apuleius scripsit certe 'gravedo' met. 245, 2 258, 3 flor. 31, 20, 'dulcedo' met. 33, 8 115, 7 apol. 10, 17 36, 9 57, 7 de d. Socr.

1) Archiv f. lat. Lexikographie XI 332.

2) cf. ind. editionis meae p. 204. Schuchhardt, Vokalismus. d. Vulgärlat., Lpz. 1866, I 287. Marx Lucil. I p. CXIV, II p. 286.

17 (27, 11 Th.), 'uredo' met. 99, 4, 'nigredo' met. 32, 11. Qua de causa ego quidem non dubito quin iniuria Friedrich ut Catullo ita Apuleio formas in 'ido' exeuntes attribuerit.

Permutantur *t* et *i*, ut met. 67, 17 'alium' pro 'altum', 201, 16 'tacentis' pro 'iacentis', 269, 19 'pessimuntant' pro 'Pessinuntiam', apol. 14, 5 'ut' pro 'ui', 110, 1 'fem&' pro 'rem ei', flor. 5, 10 'asii' pro 'lastium', 12, 14 'coptoris' pro 'comperior', 28, 3 'au' pro 'aut'.

Permutantur *i* et *l*: met. 115, 10 'sectacula' pro 'secta cuia', 246, 20 'iucunculos' pro 'lucuntulos', flor. 12, 9 'interuiam' pro 'interulam'.

Permutantur *f* et *l*, ut met. 2, 18 'adlectat' pro 'adfectat', vel *f* et *l*, ut met. 35, 14 'fuffulculuf' pro 'fuffufculuf'.

Permutantur *f* et *ſ*, ut met. 41, 23 'cferunt²' pro 'conferuntur', 80, 12 'forte' pro 'sorte' et 208, 12 'forte' pro 'forte', 244, 12 'afannaf' pro 'afannaf'.

Permutantur *c* et *g*, ut met. 4, 1 'mea gula' pro 'meacula', 237, 9 'supergesserat' pro 'supercesserat', 283, 11 'elicere' pro 'eligere', apol. 38, 19 'merguntur' pro 'mercantur', flor. 40, 8 'abigerent' pro 'abicerent'.

Permutantur *l* et *r*: met. 4, 8 'ingruuiem' pro 'ingluuiem', 260, 8 'u' pro 'uer', 276, 26 'altum' pro 'artum', apol. 18, 11 'extralio' pro 'extrario', 45.5 'celebrum' pro 'cerebrum'.

Permutantur saepissime *f* et *r*, ut met. 7, 8 'puat' pro 'priuatus', 11, 20 'relaturum' pro 'se laturum', 34, 18 'parcim' pro 'pascimus', 47, 16 'reueriter' pro 'seueriter', 54, 30 'accessimus' pro 'acerrimus', 57, 19 'decussit' pro 'decurrit', 72, 16 'farcem' pro 'fascem', 73, 18 'cerarif' pro 'Caesaris', 75, 18 'uelocitati reffectum' pro 'uelocitatis effectum', 95, 10 'infertis' pro 'infestis', 96, 6 'reuerenter' pro 'seueriter', 99, 19 'parsim' pro 'passim', 131, 6 'querula' pro 'quae sola', 136, 10 'furto' pro 'frusto', 141, 19 et 143, 14 'tenasum' pro 'Taenarum', 162, 2 et 187, 9 permutata 'recta' et 'secta', 181, 9 'accursit' pro 'accurrit', 204, 6 'beranię' pro 'uaesaniae', 230, 27 'compescunt' pro 'compercunt', 233, 25 'querere' pro '-que sese', 291, 17 'raro'

pro 'raso', apol. 15, 25 'docear' pro 'doceas', 46, 4 'iusulentus' pro 'iurulentus', 47, 2 'adeo⁴ ne' pro 'adeo summe', 48, 13 'beneficiis eum' pro 'ueneficii reum', 51, 22 'accuratorum' pro 'accusat-', 56, 11 'molitus' pro 'molitur', 59, 6 'contenderi uis' pro 'contende si uis'¹⁾, 61, 11 'ut sumtu' pro 'utrum tu', 72, 14 'tergo retit' pro 'tergo stetit', 86, 10 'se ferat' pro 'referat', 96, 9 'accusari' pro 'accurari', 103, 18 'se' pro 're', 110, 1 'semet' pro 'rem ei'.

Permutantur *f* et *i*, ut met. 135, 19 'coniter nata' pro 'consternata', 61, 22 'nonenf' pro 'non enim', nec non *r* et *i*, ut met. 146, 6 'piosa pię' pro 'prosapiae'.

Permutantur denique saepissime *b* et *v*, ut met. 64, 2 'eualneis' pro 'e balneis', 72, 25 'ortibi solis' pro 'ortui solis', 77, 3 'albus' pro 'aluus' et 145, 25 'aluo' pro 'albo' et 220, 14 'albeo' pro 'alueo', 77, 23 et 128, 12 et 207, 25 et 249, 3 'uell-' pro 'bell-', 81, 3 'bos' pro 'uos', 95, 11 'conglouatoque' pro 'conglobatoque', 98, 16 'usurpauit' pro 'usurpabit' — nam sic potius cum vulgata emendes quam cum Oudendorpio 'usurparit' (cf. 270, 7 'nuncupabit' pro '-uit', apol. 93, 10 'adseruabit' pro '-uit', flor. 39, 11 atticissauit' pro '-bit') —, 142, 1 'continaueris' pro 'continaberis', 149, 26 'scauendi' pro 'scabendi', 158, 3 'habete' pro 'haue'te', 168, 17 (cf. flor. 26, 14) 'aceru-' pro 'acerb-' et 129, 11 'acerb-' pro 'aceru-', 188, 5 'ualb' pro 'ualuis', 195, 9 'gingibas' pro 'gingiuas', 221, 9 'curuata' pro 'turbata', 254, 19 'bilis' pro 'uilis', 257, 27 'pbent' pro 'prouentus', 272, 1 'adlubies' pro 'adluuies', apol. 9, 18 'praelabitur' pro 'praelauitur', 40, 19 'fribola' pro 'friuola', 104, 25 'abeo' pro
 □ 'aueo', met. 212, 2 et flor. 10, 10 'libidinis' pro 'liuidis'.

Alia omittam; commemoro tamen ligaturas nonnullas vel compendia inter se permutata; ut *p* et *p̄* inter se locum mutarunt met. 13, 11 54, 13 200, 23 242, 24, 271, 9, *p* et *p̄* met. 200, 24 flor. 14, 19, *p* et *p̄* met. 255, 1 flor. 20, 3, *ri* et

1) Contra libri F testimonium Leky p. 42 proprietates Apulei captans 'contendere uis' defendit, ut habeat sententiam conditionalem quae careat particula.

n flor. 25, 2 ('uanis' pro 'uariis'), & et & met. 41, 13 51, 15 172, 20, quod mendum in 'completamque' pro 'complexamque' scripto (met. 140, 3) idem cognoscitur. Nec minus recta compendii interpretatione sanantur flor. 14, 21, ubi 'uigorē' pro 'uigor est', 16, 21, ubi 'colou' pro 'color non', 17, 18, ubi 'idē' pro 'id est' legitur.

Saepius *ab* et *ad* inter se permutantur, ut 23, 3, ubi eadem manus mendum correxit, 76, 9 96, 2 121, 20 160, 4 176, 5 204, 13 232, 18.

Sed non omnes textus corruptelas litteris falso lectis factas esse apparet; aliae accedunt causae; non dico de compendiis omissis, ut met. 178, 26 'umbrosu' pro 'umbrosū', 215, 13 'munita' pro 'munitā', 216, 2 'đna sua' pro 'đnā suā', 224, 25 'femina' pro 'feminā', 248, 28 'facie' pro 'faciē', 249, 26 'magna ...diligentia' pro 'magnā... diligentia', sed afferam litteras in fine vel initio verborum falso repetitas vel omissas. Sic *m* ante vel post *m* perperam additum est met. 12, 21 'quā maxime', 55, 10 'publicā mihi', 187, 25 'ablutum munita' (pro 'unita'), 262, 20 'aspectū minacibus', apol. 64, 1 'gratiam manum', 105, 5 'fūmeq'; pro 'sum aequē', flor. 12, 6 'eorum memorat' pro 'emerat', 42, 25 'poetā memorant'; omissum est ante *m* vel *n* met. 2, 7 'gloria nobis', 14, 14 'bona meroen', 17, 4 'mantica mea' pro 'manticam meam'—nam omissam priorem '*m*' altera secuta est —, 18, 14 'aetolia nouo', 25, 10 'luxu nepotialem', 32, 10 'lene mellis', 255, 1 'abstinentia mariti' pro 'absentiam', 259, 21 'illa minus', apol. 2, 5 'calumnia magiae', 89, 21 'uice mutauit', flor. 18, 14 'crates te manu' pro 'Cratetem manu', 19, 9 'obtutu magistri'.

f ante *f* vel *f* omissum met. 10, 18 'cardine supposito', 40, 21 'gemma formatas', 67, 12 'animo simul', 88, 18 'recurrenti sarcinas', 142, 2 'decidenti sarcinae', 198, 9 'mea futuras', 229, 17 'iuuenis et' pro 'set', 264, 13 'omui scientiae', 272, 7 'alius occis' pro 'soccis', 274, 25 'gestuosu fe-rebatur'.

f vel *f* additum ante vel post *f* aut *f* met. 24, 2 'obstinationis suae', 28, 13 'sermones secreto', 30, 1 'aufers for-

De litt.
falso re-
petitis
vel
omissis

midines', 42, 3 'lepidis sermonis', 48, 22 'facies studia', 88, 28 'strepitus scilicet', 102, 22 'noctis sese', 189, 11 'dispersos sed', 196, 25 'deas Syria', 253, 18 'deformis sauiri', apol. 18, 13 'ueris facti' pro 'aeris acti', 19, 3 'duos soles', 28, 19 'conditus splendidissima', 71, 8 'uictimas supplicare', 77, 1 'filios suos Sicinio' pro 'filio suo', 78, 15 'illis sit', 79, 10 'solitudinis suae', flor. 21, 4 'natus samius'.

c item additum met. 273, 21 'hic capillum', omissum 146, 23 'si concinnata' pro 'sic', t additum 270, 20 'et tibi' pro 'ibi', apol. 41, 23 'et teudemum', 43, 8 'legit ta quā quā' pro 'aquam', g omissum flor. 13, 19 'ac reppus' pro 'ac griphos'.

Eodem modo nescio an intellegas corruptelas quomodo factae sint has: apol. 26, 20 'mendicabula animis' pro 'nimis', 89, 21 'sedulo omissa' pro 'missa', 103, 24 'spei inuitaret' pro 'spe', 44, 17 'hedyphagetica auersibus' pro 'uersibus'; nam hoc quoque loco 'a' mihi potius delendum videtur quam secundum Rossbachii coniecturam speciosam sane quidem in CC corrigendum.

De voci-
bus inter
se muta-
tis

Sed quod 'animis' pro 'nimis' legitur, etiam alia effici potuit causa; saepius enim librarius syllabas aut litteras temere addidit, ut pro ea quae legebatur voce aliam efficeret, quam sibi ipse mente finxerat. Sic met. 20, 9 'ominare' mutatum est in 'nominare', 21, 1 'properiter' in 'prosperiter', 29, 17 'uel' in 'uolens', 29, 24 et 173, 5 'miris' vel 'mira' in 'miseris' et 'misera', 53, 20 'salutis' in 'salutaris', 86, 7 'obeundum' in 'obediendum', 182, 8 'obiens' in 'oboediens', praestinandi verbum 86, 17 et 246, 12 in 'praedestinatae' et 'praedestinarant', 100, 12 'animi saucia' in 'animis audacia', 103, 3 'uehens' in 'uehemens', 164, 17 'faenum' in 'faeminum', 185, 16 'Charite' in 'charitate', 212, 2 et flor. 10, 10 'liuidis' in 'libidinis', quamquam Leo hic mavult adiectivum cognoscere ad exemplum vocis 'miserinus' formatum, 227, 1 'merce' in 'mercede', 227, 25 'praediis' in 'praesidiis', 229, 1 'mustela etiam' in 'muste laetitiam', 232, 1 'triumpha dum' in 'triumphandum', 234, 17 'tabernula' in 'tabernacula', 255, 1 'absentiam' in 'abstinentia', apol. 21, 8

'oratione' in 'operatione', 43, 8 '[t]aquam' in 'ta quamquam', 46, 23 et 47, 1 'deque' in 'denique', 70, 24 'quem' in 'quemquem', 100, 11 'Iannes' in 'Iohannes', flor. 6, 1 'funerepus' in 'funere plus', 11, 4 'uilitas' in 'utilitas', 13, 1 'in coetu' in 'inceptu', 14, 10 'grauitas' in 'gratia uitas', 25, 13 'accierent' in 'acciperent', 33, 5 'utiquam' in 'ut inquam', 39, 5 'religiosum' in 'religio summo'. Sic denique addito *t* mutatum met. 110, 24 'medicae laboriosam' in 'medica et laboriosam', 220, 2 'libere iam' in 'liber etiam'.

Sed sunt loci quibus litterae non solum additae sunt, sed etiam prorsus mutatae, quia librarius, cum neglegenter verbum inspexisset, aliquod simile menti infixerat; ut met. 10, 14 'puta' scripsit pro 'pote', 59, 19 et 134, 9 'retinentem' pro 'renitentem', 62, 10 'suspicio' pro 'suscipio', 75, 6 'protectus' pro 'frutectis', 75, 16 'proprio' pro 'proripio', 107, 12 'perfidia' pro 'perdia', 107, 28 et 158, 12 'atque' pro 'aeque', 140, 20 'in tantis' pro 'infantis', 199, 23 'conspiceret' pro 'concupisceret', apol. 44, 12 'uerum' pro 'utrum', 102, 7 'multo' pro 'mutuo', flor. 14, 6 'comprobatum' pro 'comparatum'.

Alii loci corrupti sunt, quod librarius verbum aliquod ei quod antecedebat vel sequebatur putabat assimilandum esse; scripsit igitur met. 99, 15 'profundi maris' pro 'pro-<sup>De terminatio-
nibus as-
similatis</sup>fundum', 108, 19 'praeceptis maritalis' pro 'praecepti', 116, 9 'turbatis uigiliis' pro 'turbata', 135, 12 'ipsam frugem' pro 'ipsa', 137, 9 'istius orae' pro 'istud horae', 141, 10 'daturam praecipitem' pro 'datura', 149, 25 'uirginis delicatas' pro 'uirgini', 238, 9 'uxoris patris matrisque fratris' pro 'uxori' et 'matri', 261, 4 'sublimis instructus' pro 'sublimi', 116, 18 'inglubie profunde' pro 'profunda', 120, 14 'caesariem ambrosiam' pro 'ambrosia', 135, 24 'amoris uxoris' pro 'uxori', 179, 1 'uenationis indaginis' pro 'indagini', 201, 7 'exortum transactam' pro 'transacta', 263, 15 'fluctuantes pinulas' pro 'fluctuante spinula', 270, 15 'pompam meam' pro 'mea', 279, 1 'sublimis insignis' pro 'insigni', 288, 26 'pedis ceteros' pro 'cetero', flor. 18, 11 'Crates alias' pro 'alia'.

Saepius librarius, quia verba quae scribebat non satis intellexerat, falso litteras coniunxit; quo facto hic illic lit-<sup>De uocibus falso
distinctis</sup>

terae etiam mutatae sunt, ut quod verbum esse videretur efficeretur. Corruptelas illas ut perfacile erat emendare, sic Columbi alicuius ingenio et sagacitate opus fuit. Legitur enim met. 7, 13: 'quē em hīs' inducta h, quod ingeniose Koch emendavit in 'quae me nimis', 11, 15 'desertauit & alipsonis' pro 'deserta uice Calypsonis', 63, 13 'amoris' pro 'amor is', 64, 5 'p̄cipitau ferre' pro 'praecepit auferre', 67, 3 necdū uitionē pro 'nec domuitionem', 70, 11 'sēta sed' pro 'setas et', 96, 14 'tener rationib;' pro 'te narrationibus', 108, 5 'ueneris usurus' pro eo quod Bursian et Rohde sagacissime distinxerunt 'uenerii susurrus', 119, 7 'pernicioſe fuga' pro 'pernici se fuga', 122, 22 'hēc homo canā', quod Iahn coniectura palmari emendavit in 'Echo montanam', 125, 24 'p meo gedu' pro 'prome agedum', 131, 6 'quērula' pro 'quae sola', 152, 15 'p̄cepit en puella quae' pro 'praecipitem puellaque', 180, 5 'p̄p̄cisset' pro 'pepercit, set', 212, 22 'me tandē tru fūmiſſo' pro 'metam detrusus summisso', 234, 24 'istā tū' pro 'is tantum', 238, 6 'in eos ipsos sed', quod Rohde cognovit mutandum in 'in eo si posset', aut in apol. 8, 12 'apertum mundum' pro 'aperti immundum', 42, 23 'comperio romanis' pro 'comperior omnis', 45, 7 'umbra Inque' pro 'umbramque', 47, 2 'adeo4 me' pro 'adeo summe', 48, 13 'beneficiis eū' pro 'ueneficii reum', 55, 1 'nominasti sancit' pro 'nominastis an ut', 58, 3 'ēgritudinis accūbunt' pro 'aegritudini succumbunt', 61, 11 'ut sūtu' pro 'utrum tu', 71, 2 'tam uidens' pro 'tam euident', 106, 21 'uir occurrat' pro 'uiro currat', 113, 6 'mecū' pro 'me cui'.

De vocibus
omissis

Praeterea sententiarum tenor corruptus est et omissis verbis et interiectis; atque lacunis supplendis¹⁾ memoriae librorum suppediandum esse et Vlietius demonstravit, hac in re felicius quam in ceteris coniecturis, et ipse illustravi Phil. suppl. IX 525sq. nonnullis apologiae locis explicandis; cuius rei non tanti est exempla afferre, quae paginae ipsae hamis inclusa litterisque inclinatis impressa satis aperte

1) met. 136, 16 me iniuria 'caelum' addidisse Kronenberg me per litteras monuit allato Ovid. met. III 150: 'cum crocers inuecta rotis Aurora'.

ostendunt. Unum tantum locum proferam, quia nuper Bluemnerus me docuit ne intellegi quidem quid me ibi offenderet, ut aliquid supplendum putarem. VI 24 convivium deorum describitur: 'poculum Liber ministrabat, Vulcanus cenam coquebat; Horae rosis purpurabant omnia, Gratiae spargebant balsama Musaeque uoce canora personabant.' Deinde pergit Apuleius ita, ut perfecto tempore utatur: 'Apollo cantavit ad citharam, Venus suavi musicae suppari gressu formosa saltavit eqs.' Quae temporum mutatio cum me vexaret, mihi in mentem venit similis loci Luciani, Icar. 27: ἄρτον δὲ ἡ Δημήτηρ παρείχε καὶ ὁ Διόνυσος οἶνον καὶ ὁ Ἡρακλῆς κρέα καὶ μύρτα ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ποσειδῶν μαινίδας ἔν τε τῷ δειπνῶ ὃ τε Ἀπόλλων ἐκιδάρισε καὶ ὁ Σειληνὸς κόρδακα ὠρχήσατο, quo loco eadem mutatio iam non offendit, quia novus sententiarum tenor ab ἔν τε τῷ δειπνῶ incipit; adiecto igitur 'inter dapes' vel 'post dapes', quod legitur met. V 3 (105, 12), apparet, cur Apuleius tempora mutaverit.

Sed de altero illo genere pauca addere volumus; nam insertae sunt et voces temere repetitae et explicationes et variae lectiones. Atque repetitiones quae negligentia librarii factae sunt facile cognoscuntur, etiamsi paulum textui accommodatae sint, ut pro verbis auctoris haberentur; sic met. 7, 12 'diuturnae et dom' ex versu antecedenti sumptum aliquo dumtaxat modo aptum factum est, cum 'dum' scriberetur. Item p. 81, 15 'sedu' ante 'sedulo' falso scriptum, ut aliquid inde eliceretur, in 'sed dum' mutatum est et 'eret iubet' p. 87, 8, quod ex versu antecedenti inculcatum erat, in 'iret iubet'. 127, 15 'adhibenda est', quod librarius a 'prorsus' aberrans ad id quod v. 17 legitur perperam scripserat, ut cum ceteris verbis unam in sententiam coiret, in 'adhibendum est' correctum est. 166, 12 'alio alioquin', quod primo scriptum erat, in 'alios alioquin' transiit. 278, 22 'litterae uotum', quod ex versu sequenti irrepserat, videtur effecisse ut verba genuina suo loco moverentur. Haud aliter apparet 103, 19 'magnae artis' ex verbis sequentibus anteceptum, 129, 12 'uidet' et flor. 15, 6 'auctoritas' ex iis quae

De vocibus insertis

antecesserant, falso repetitum. Facilius etiam convincuntur repetitiones quales 64, 16 'tui tui', 82, 2 'spectatatae', 125, 7 'circumibat at', 156, 16 'quanquam' pro 'quam' aut apol. 43, 8 '[t]aquamquam' pro 'aquam', 70, 24 'quemquem' pro 'quem' aut flor. 13, 15 'infittias', 15, 11 'uicicibus'.

De inter-
preta-
mentis
additis

- Sed intricata oritur quaestio iis locis, quibus explicandi causa verba videntur addita, quia apparet de his interpretamentis alium aliter iudicare. Ut met. p. 2, 13 'sudorem' fieri potest ut probemus, si quid addimus aut 'fronte' scribentes vulgatam sequimur, cuius defensor nuper Bluemnerus exstitit.¹⁾ Idem p. 5, 2 mecum consentit 'cuiatis sim qui sim' ferendum non esse, sed 'qui sim' ut interpretamentum recte delesse Rossbachium, dissentit eo quod 'sum' ante 'Aegiensis' legendum censet, quod illis verbis insertis facile expelli poterat; sed qui legere perget: 'audite et quo quaestu me teneam: melle vel caseo et huiusmodi cauponarum mercibus', eandem inveniet brevitatem in responsis, quorum utrumque verbo quod facile suppleas caret. 27, 4 loco difficillimo 'statuas' explicandi causa ad 'palmaris deae facies' □ adiectum esse cognovit Leo, 28, 8 'simulacrum' deleui, quia 'lapis Actaeon simulacrum' probari non posse, sed aut 'lapis' aut 'simulacrum' additamentum esse videbatur. 42, 13 'porrigens' ad 'eminens' interpretandi causa additum esse recte Leo monuit. 90, 23 'ursae', quia cum 'magnificum despoliavit latronem' coniungi nequit, ad 'utero bestiae resecto' explicandum mihi videtur adscriptum esse. Neque dubitari potest quin recte Weyman 'de cubiculo' p. 95, 19 deleverit temere insertum inter 'de domo de thalamo' et 'de toro'. Difficillima tamen quaestio est de verbis p. 99, 15sq. 'et ipsum quod incipit velle et statim quasi pridem praeceperit, non moratur marinum obsequium;' nam quidquid ex duobus verbis 'et statim' efficiunt — effecerunt autem 'ei st.', 'en st.' 'statim et', 'statim', 'cetus statim' —, omnia mihi quidem sententiarum tenorem turbare potius videntur quam emendare, quoniam arte inter se cohaerent opposita

1) Berl. phil. Wochenschr. 1908 p. 297.

‘quod incipit velle’ et ‘quasi pridem praeceperit’; accedit quod ‘statim’ non ita aptum est sententiae negativae. Quare mihi quidem persuasi ‘et statim’ adpositum fuisse ad ‘et ipsum quod incipit velle’. 166, 11 ‘mares ob admissuram ueterem pasti’ ita demum probari potest, ut aut ‘admissuram’ aut ‘uenerem’, quod certe in ‘ueterem’ cognoscitur, deleamus, ex quibus utrum additum sit, sano iudicio dubitari nequit, cum alterum poeticum, alterum ex sermone vulgari sumptum sit. 180, 13 ‘percito atque plagosa crura [uulnera] contegenti’ sic non recte legi elucet; ‘crura’ autem aliquantum adiectivo ‘plagosa’ defenditur; quare ‘uulnera’ delendum putavi, praesertim cum quae una laudari potest Bluemneri coniectura ‘<contra> uulnera’, tamen propter ‘plagosa’ non satisfaciat ad sententiam, nisi ‘<contra plura>’ scribas. Simili modo substantivum ad explicandum locum additum est 215, 20: ‘illa sermocinatrix inmodica sic anus incipit’, ubi verborum collocatio impedit ne omnia auctorem ipsum scripsisse credamus; sed ne si transponamus quidem, integra evadit sententia, quia aut ‘sermocinatrix et inmodica anus’ aut quod voluit ‘sermocinatrix inmodica’ scribendum erat. 261, 8 legitur ‘in modum Paridis Frygii pastoris’, cum paulo post sequatur (v. 16) ‘ei, qui Paris uidebatur;’ quodsi priore loco nomen attulisset vix altero loco sententia relativa usus ‘qui uidebatur’ pro simplici nomine dixisset; sequitur ut nomen priore loco ad explicanda verba ‘Phrygii pastoris’ adiunctum sit. Eodem capite (261, 14) gravissimam quaestionem movent verba ‘quem caduceum et uirgula Mercurium indicabant’; nec enim caduceus et uirgula quo modo inter se differant, quisquam intellegit; videtur igitur in margine additum fuisse ‘uirgula’, quod alius in textum ipsum ut recipere posset, particulam ‘et’ addidit verbumque ‘indicabat’ duobus substantivis adaptavit. (Cf. p. LX n.)

Tertium est genus additamentorum difficile cognitu, ubi lectio emendata cum falsa in unum coaluit. Sic met. 10, 21 ‘commodo dum’ ortum est. Locus qui legitur 12, 4: ‘grabbattulus etiam succussus sū eo inquietus’ ita aliquid lucis

De lectionibus
21 rectis et
falsis in
unum
coactis

accipit, si ponimus librarium 'succussus' scripsisse, emendasse autem superscripto 'su', quod ubi in textum ipsum irrepsit, cum voce sequenti 'meo' coniunctum est. Item 15,19 'comes et pater meus et frater meus' aperte ex duabus lectionibus compositum est, cum fieri posset ut ille familiarem aut patrem aut fratrem appellaret, 'pater' et 'frater' ut iuxta componerentur propter pronomen 'meus' interpositum hic fieri non posset. Manifestum est additamentum etiam 16,3: 'in alium sermonem intentionem eius denuo deriuo', ubi 'denuo' locum habere poterat, si iam antea in alium sermonem intentio illius derivata esset, nunc non potest; neque digna erat inepta lectio quae defensorem inveniret, quamquam Leky¹⁾, qua solet securitate, iniuria me 'denuo' desesse contendit. Similiter 21,12 'et ecce' medio enuntiatio interpositum eo ortum videtur, quod librarius inter 'et' et 'ec' vel 'ecc' ut saepius haesitaverat. 44,15 Leo formam ineptam 'ocinsurrexit' recte coniecit ita conglutinatum, ut 'c^oinsurrexit' a librario imprudenti in 'ocin' mutaretur. 83,5 'uesti' et 'te', 66,3 'amplecterer' et 'es', 123,6 'accersito' et 'te' eodem modo coniuncta sunt. Dubitari potest de 'improvidae' 184,9, quod si recte ex 'imperoruide' eruitur, certe ex 'impe^{ro}uide' ortum putandum est; nam item litterae quae superscriptae erant verbo quod emendandum erat ipsi insertae sunt 204,2, ubi scripsit librarius aliqui 'efferatria'^{ri} scilicet pro eo quod invenerat 'efferata', et 214,2, ubi 'irourgeri' scripsit pro 'in^{ro}ur^ageri'. 194,13 legitur 'arreptū ad', quamquam 'ad' non habet quo referatur, quod qui factum sit facillime intellegas, si ponas in margine ad 'ar' adscriptum 'ad' una cum illo in textum inculcatum esse. Nec minus quod turbat sententiarum tenorem 'omite' 270,4, ubi legitur: 'mitte iam fletus et lamentationes omitte, depelle maerorem', delendum esse censui, cum varia esset lectio adscripta ad 'mitte'. In apologia item p. 40,23 'per

1) l. l. p. 80,1.

plurimis' et 'os', 43,13 'subent' et 'ant' coniuncta sunt, coniuncta in floridis 14,15 'dummododerationem' ex eo quod perperam scriptum erat 'dummodo' et voce emendata et 31,7 'putem potest', ubi initio librarius aequè erraverat atque qui met. p. 10,14 'puta' scripsit pro 'pote'.

Permultas igitur emendandi rationes cognovimus, quoniam^{De l}
quo modo loci corrumperentur perspeximus; tamen etiam^{non}
nunc nonnulli exstant loci, de quibus cum nostra industria desperarit, speramus alios aut feliciores aut sagaciores futuros esse. In quibus pono met. p. 26,4: 'cetera corporis execrabiliter ad regulam . . . congruentia'; 'execrabiliter' vulgari sermone pro 'valde' adhibitum esse ut aliis locis facile concedam, ita hic ne credam me impedit quod matrona digna loquitur, quam talis dicendi ratio minime deceat. Nec minus 30,16 'ambacu pascuae iurulenta' mihi adhuc sospitatorem videntur non invenisse, quamquam nuper et Hilberg et Hauler¹⁾ ingeniose haec verba tractarunt, alter cum ex libro Danielis XIV 32 ab aliquo sacrae scripturae perito additum putaret 'Ambacum' i. e. Habacuc, alter cum 'in abaco' legeret interpretatus 'cibi iurulenta in vasculo'; qua in interpretatione offendit certe et asyndeton ante 'ambacu' et inconcinnitas et usus vocis pascuae; asyndeton enim ut probemus, fieri nequit, cum antecedit: 'parabat uiscum' — hoc retinui quamvis dubitanter pro visceribus pulpaе oppositis — 'fartim concisum et pulpam frustatim consecam'; in his autem cum aperte singula opposita sint verba, necesse est, si quis Apulei dictionem perpendit, putare tertium quoque membrum eodem modo formatum fuisse neque hic, quod turbat tenorem, 'in abaco' interiectum neque 'iurulenta' adverbio participioque aut certe attributo orbum fuisse. 'Pascua' denique, quod apud Tertullianum pratum, in quo pecus pascatur significat, non pro cibo humano dici posse mihi quidem videtur. Quare cum ipse quo modo ex difficultatibus evaderem non invenissem, tamen adnotare volui facile ex 'pascuae' adiecti-

1) Wiener Studien XXIX (1907) p. 328sqq.

vum 'pasticae' effici, quod ad substantivum aliquod referendum esset. In fabula Amoris et Psychae duo sunt loci qui adhuc remedium expectant, p. 106, 14 conclamatus ille: 'praeter oculos et manibus et auribus Ius nihil sentiebatur' et 136, 18: 'cuius imi gurgites uicinum fontem despiciunt'. Vix erui poterit quid de 'cidit' p. 168, 10 iudicandum sit, eiciendum an emendandum sit. Sed p. 177, 6 'quo clarus eo pecuniae fuit satis locuples' nescio an quis inventurus sit quo pacto corrigatur; Kronenberg quidem litteris ad me datis 'quo — eo' servari posse putat interpretatus 'ut — ita', 'fuit' autem emendandum in 'affatim'; sed ne hoc quidem mihi satisfacere videtur. Neque certa adhuc emendatio apparuit litterarum sacerdotis verba significantium, quibus
 □ pios domum dimittit p. 280, 1.

Ceterum recensio Apulei idcirco tantis difficultatibus impeditur, quia singularis et proprietates captans sermo efficit ut saepius dubium sit utrum quid eo dignum sit necne. Tamen monendum est ne hac in re pellekti illis luminibus leges sani iudicii neglegamus. Sic dubito atque etiam dubito scripseritne Apuleius met. p. 75, 6: 'si devius et protectus absconditus sumpto remedio . . . resurgerem'; potuit certe dicere 'protectus et absconditus', sicut p. 216, 20; 'contectus atque absconditus', sed particula carere nequimus in tribus membris coniunctis; tria autem liceatne probare, id quoque quaeritur; immo facile intellegeremus, qua re librarius adductus esset ut 'frutectis' in id verbum mutaret, cui similis atque quae in adiectivo 'absconditus' inest vis subesset. Neque mihi persuadere possum recte met. p. 261, 16 pronomem demonstrativum omitti, ubi legitur 'malum inauratum dextra gerens, qui Paris videbatur, porrigit'; nec enim nisi fallor, in talibus sententiis pronomine carere possumus, nisi communis fit significatio relativo 'qui'; quod exempla quae idem ille vir doctissimus atque de Apuleio optime meritus¹⁾ affert ipsa videntur evincere. Apol. c. 16 (19, 24) 'hoc mihi aduersum te usu uenit quod qui forte

1) cf. The Classical Quarterly II p. 310.

constitit in loco lumine conlustrato' et 102 (113, 13) 'emiscimini quod respondeatis qui uos ita rogarit' dicere licebat, quia relativum usurpatum est pro 'si quis';¹⁾ illo autem loco si abest pronomen 'ei', 'qui' quo pertineat vix distinguendum est. Imprimis Leky nimia fiducia librorum memoriam secutus, si quid molesti et miri traditur, quasi *ἔquaλον* sibi videtur invenisse, quod quacumque ratione defendendum sit. Sed haec nunc omitto, quia alio loco satis tractavi.²⁾

De editionibus non dicam nisi de ultimis; nam ex vetustioribus una Floridi in usum delphini editio Parisiis 1688 De editionibus
Apulei facta quae laudibus iam efferatur digna est, quia 'index accuratissimus vocum omnium Latinarum quae in Apulei operibus reperiuntur' in eius calce adiectus est. Nam ceterae quid- □ quid boni continebant, omnia congesta sunt ab Oudendorpio, cuius editionem, cum eo vivo bibliopolam non invenisset, post eius mortem Ruhnkenius et Bosscha Lugduni Batavorum a. 1786 et 1823 publici iuris fecerunt. Quae editio quamquam nunc multo minoris venire solet, tamen maioris pretii est quam Hildebrandiana farrago Lipsiae 1842 emissa, quam iam incredibili pretio licere audent; nam quae ille de suo ingenio addidit, rarissime verbis Apulei remedium attulerunt. Magis Eyssenhardtii (Berol. 1869) et Kruegeri (Berol. 1864 et 65) operae ei profuerunt; sed ille neglectis adnotationibus priorum virorum doctorum memoriam tantum librorum tumultuario labore typis imprimendam curavit et id quidem nonnullis locis neglegenter, hunc collationibus usum in apologia a Iosepho Mueller mirum quanta levitate, in floridis a Guilermo Studemund egregia qua solebat diligentia confectis apparet in illa minus quam in his profecisse, quamquam studio laudabili in Apulei opera incubuit. Extremus editor exstitit I. van der Vliet, quem non □

1) cf. Kühner, Lat. Gramm. II 849, 12. Vahlen, Opusc. acad. I 40sq.: Atque hoc in omnibus his exemplis agnoscitur, pronominis relativi ad universam sententiam relati vim eam esse quam planius et ad Germanicum morem dicendi accommodatius per 'si quis' explicare possis.

2) cf. Berliner phil. Wochenschr. XXIX (1909) 395sqq.

nego in restituendis auctoris verbis lacunisque supplendis hic illic bonam frugem contulisse, sed libidinem vel ut ita dicam pruriginem coniectandi cum minime refrenaret neque quae a viris doctis adnotata erant satis respiceret, librorum Mediceorum denique lectiones non ea qua par erat subtilitate aut excuteret aut indicaret, necessarium videbatur esse in locum huius editionis, quamquam modo prodierat, novam substituere. Qua in conficienda primum conatus sum quam accuratissime possem memoriam librorum Mediceorum afferre; quare cum Vlietius codicem ϕ contulisset, F prorsus neglexisset, ipse anno 1900 codicem F contuli atque dubios locos iterum atque iterum examinavi; domi autem postquam recensui Apulei opera, iterum Florentiam profectus anno 1903 duos codices iuxta compositos inspexi, ubicumque codicis F lectio non satis liquida emendationibusque obscurata erat, ut ex ϕ elicerem quae in F scripta fuissent. Si quid dubii exstabat, cum typis imprimendum curarem librum, Enricus Rostagno qua solet benignitate de iis locis certiore me fecit. Quae cum ita sint, quamvis haud ignorem me hominem esse, hominis autem errare, id certe scio errores quam paucissimos esse atque postulo ut quibus locis a prioribus editoribus in afferendis variis lectionibus dissentio, iis omnibus mihi fides habeatur. Aegre nunc fero, quamquam quomodo fieri potuerit non intellego, quod non omnibus illis locis dissensionem meam expressis verbis notavi; nam fuerunt iam et erunt certe semper quibus dubitatio quaedam oriatur, ubi alia in meo alia in Vlietii apparatu critico allata viderint. Sic Kronenbergius per litteras ex me quaesivit, verene met. p. 158,6 'corpore' legeretur in libris scriptis, quod negligentia Eyssenhardtii omissum Vlietium fugerat, ut ipse lacunam sibi supplendam putaret, et p. 236,13 'diductum', quod in codice F aperte scriptum esse neque Eyssenhardtius neque Vlietius animadverterunt, et 288,24 'similis ut', ubi quia Eyssenhardt Stewechii coniecturam 'simile sit' receperat, Vlietius sua collatione deceptus in F 'similis sit ut' indicavit legi. Neque aliter Haulerus videtur dubitare, rectene 'et' ante 'ambacupascuae' met.

p. 30,16 omiserim, quod certe in libris scriptis non exstat, sed ex Eyssenhardtii editione, quia eius apparatus non ea quae necessaria erat diligentia codicis lectionem indicabat, in Vlietianam irrepsit. Atque hac re concedo iudicium quam maxime labefactari, quod non modo silentio Vlietii, sed etiam adnotationibus ipsis fides deroganda est, plerique autem homines iure verentur tantam negligentiam viro docto crimini dare; attamen res ita se habet; quod ipse cum Florentiae versarer ita, ut extra dubium poneretur, cognoscere potui, quia Vlietii apparatus cum codice ipso comparavi. Plura exempla afferre me taedet, ne obtrectandi cupidus videar; sat est ad ea relegare quae de editione Vlietiana in hebdomadario philologorum¹⁾ iudicavi. Alterum munus editoris id putavi, ut quam maxime in Apulei sermonem ipsum inquirerem eamque unicam normam existimarem, ad quam auctoris verba essent restituenda; qua in re non satis exprimo quantopere Floridi indice verborum adiutus sim. Omnia ut recte perspicerem heri non potuisse ipse satis superque cognovi, attamen nonnulla me profecisse gaudeo quod iam exstitit qui ingenue praedicaret²⁾ iudex gravissimus.

Sed iam portum intravimus neque restat nisi officium gratissimum, ut scilicet gratias agamus iis qui nobis in hoc opere qualicumque operam suam non deesse voluerunt. Ex quibus humanissimum conservatorem thesaurorum, qui in bibliotheca Laurentiana conditi sunt, Enricum Rostagno, iam nominatim attuli, qui non fatigatus est iteratis meis quaestionibus, sed accuratissime de iis quae interrogaveram respondit. Neque minus O. Plasberg me adiuvit, cum molestam operam errorum typhothetae emendandorum in metamorphosis et apologia mecum susciperet. Apologiae schedulas liberalissime Robertus Novák perlegit, qui tum quaestiones Apuleianas diligentissimas et laude eximia dignas edebat, atque mecum quid ipse de singulis locis iudicaret,

1) Wochenschr. für klass. Philol. XVII (1900) p. 945.

2) cf. Schmalz, Berliner phil. Wochenschr. XXVIII (1908) p. 1133 sq.

communicavit. Denique Fridericus Leo, ut solet aliorum studiis praesto esse, me beneficiis suis obligavit atque obstrinxit, cum sua sponte schedulas legens¹⁾ permulta aut emendaret aut digna quae examinarentur adnotaret; cui ut demonstrarem quantum me ipse debere scirem, hanc Apulei editionem sacram esse volui; velim certe atque pervelim eius nomine digna sit.

1) Praefationem cum liberaliter mecum legeret ab erroribus typothetae vindicans, amicus Georgius Wentzel me monuit hymno Homérico tertio Mercurio ab Apolline et *μάστιγα* v. 497 et *ῥάβδον* v. 529 donari (cf. The Homeric Hymns by Allen and Sikes Lond. 1904 p. 190 ad v. 529: *ῥάβδον* not to be confused with the *μάστιγα φαεινήν* (497), which had already been given to Hermes as god of cattle). Quod commemoratum volo, quamquam, pertineatne ad locum Apuleianum met. 261,14, quem supra (p. LIII) tractavi, dubito.

Oud.

Kr

2 Vt ferme religiosis uiantium moris est, cum aliqui lucus ¹ 1
aut aliqui locus sanctus in uia oblatu^s est, uotum po-
3 stulare, pomum adponere, paulisper adsidere: ita mihi
ingresso sanctissimam istam ciuitatem, quanquam oppido
festine<m>, praefanda uenia et habenda oratio et inhi^benda 5
4 properatio est. neque enim iustius religiosam moram uia-
tori obiecerit aut ara floribus redimita aut spelunca frondi-
bus inumbrata aut quercus cornibus onerata aut fagus pel-
libus coronata, uel enim colliculus sepimine consecratus uel
5 truncus dolamine effigiatu^s uel cespes libamine umigatus 10
6 uel lapis unguine delibutus. parua haec quippe et quan-
quam paucis percontantibus adorata, tamen ignorantibus
transcursa.

* * * At non itidem maior meus Socrates, qui cum deco- 2
rum adolescentem et diutule tacentem conspicatus foret, 15
'ut te uideam', inquit, 'aliquid et loquere.' scilicet Socrates 2
tacentem hominem non uidebat; etenim arbitrabatur homi-

F 184^a. φ 73^b. FLORIDORVM LIBER. I. add. al. m. φ:
APVLEI PLATONICI FLORIDO² lib I' 1 religiosi *Becichem* □
2 aut alius locus *Stewech* 2/3 ueniam postulare uotum
apponere *Fulv* not interpret. 'id quod quis cupit' Leo praestare?
He donum apponere *Lips* sed de pomis cf. *Prop. IV 2, 17*
5 festine(φ) *em. Oud* cf. 42, 12 festini *Lips* festino *Fruter* 7/8 florib;
(φ, supra add. frondib') 8 coronis ornata *Fulv* sed cf. *schol. ad*
Aristoph. Plut. 943 honorata *Scott* 9 uel leui *Colv* uelleni *vir doct.*
uel etiam v cf. *apol.* 88 (97, 21) de deo *Socr.* 9 (17, 14 *Th*) *Langen*
Beitr. z. Kritik u. Erklärg. d. Plaut. Lps. 1880 p. 261 sqq.
10 fumigat; sed f add. al. m. (φ) humigatus v 12 paulisper
cunctantibus *Kronenberg* adorata^{ta} (em. ead. m.) <plerisque>
tamen *vd VI* <plurimis> t. *Rohde* cf. *apol.* 12 (13, 25 sq.) 14 mei
Soping cf. *apol.* 36 (41, 22) 16 et loq.] eloquere v

Oud.

Kr.

nes non oculorum, sed mentis acie et animi obtutu consi-
 derandos. nec ista re cum Plautino milite congruebat, qui
 ita ait: 'pluris est oculatus testis unus quam auriti decem.
 immo enimuero hunc uersum ille ad examinandos homines
 5 conuerterat: pluris est auritus testis unus quam oculati
 7 decem. ceterum si magis pollerent oculorum quam animi
 iudicia, profecto de sapientia foret aquilae concedendum.
 homines enim neque longule dissita neque proxume adsita
 possumus || cernere, uerum omnes quo[d]dam modo caecu-
 10 timus; ac si ad oculos et optutum istum terrenum redigas
 et hebetem, profecto uerissime poeta egregius dixit uelut
 nebulam nobis ob oculos offusam nec cernere nos nisi intra
 lapidis iactum ualere. aquila enimuero cum se nubium
 tenuis altissime sublimauit euecta alis totum istud spatium,
 8 qua pluitur et ninguitur, ultra quod cacumen nec fulmini
 18 nec fulguri locus est, in ipso, ut ita dixerim, solo aetheris
 et fastigio hiemis — cum igitur eo sese aquila extulit, nutu
 elementi laeuorsum uel dextrorsum tanta mole corporis la-
 bitur, uelificatas alas quo libuit aduertens modico caudae
 20 gu[r]bernaculo, inde cuncta despiciens ibidem pinnarum
 eminens indefessa remigia ac paulisper cunctabundo uolatu

F 184^a φ 73^b. 2 plauno/mi-lite (^{ti}add: ead. m.) cf. Plaut.
 Truc. 489 4 Inimo φ: in uno em. v ille (φ) e ex u ead. m. eff.

exanimandos (ni ex m eff. ead. m.) φ: ex—amandos (ⁱⁿvid. al.
 m. add.) 5 conuerteret Lips conuerterit Fruter 9 omf
 qđ dā (φ, sed em. al. aut ead. m.) 9/10 cecu*tim; (seras.) 10 diri-
 gas Marcil <cuncta> redigas Rohde <res> red. Purser Brakman
 11 poeta (a ex e inter scribend. eff. ead. m) cf. Hom. Il. III 12
 12 effusā (φ) em. Leo 13 enimuero cf. Phil. suppl. IX 573 sqq.

14 sublimabit (φ) b mut. in v al. m. 16 tuta (^tvid. fuisse uta
 supra add.^t, deinde al. m. t in linea add.) φ: ut ita in ras.
 ab ead. m. script. 17 hiemis i. e. tempestatis (χειμώνος) aeris Rohde
 natatu Heins nisu vir doct. 18 tota Stewech 20 gurber-
 naculo em. φ itidem ? Kr inhibens Heins innitensque Oud.
 21 emin: (φ) del. putat Kr, post despiciens transpos.
 vd VI remittens Thomas eminens He cf. met. II 21 (42, 13)
 VI 15 (140, 5 sq.) remigio Scal pinnaminis indefesso remigio
 Groslet

Oud.

Kr.

paene eodem loco pendula circumtuetur et quaerit, quorsus
 potissimum in praedam superne sese ruat fulminis uicem,
 9 de caelo inprovisa simul campis pecua simul montibus feras 3
 simul | homines urbibus uno optutu sub eodem impetu cer-
 nens, unde rostro tran<s>fodiat, unde unguibus inuncet uel 5
 agnum incuriosum uel leporem meticulousum uel quodecunque
 esui animatum uel laniatui fors obtulit.

Hyagnis fuit, ut fando accepimus, Marsyae tibicinis pater 3
 10 et magister, rudibus adhuc musicae saeculis solus ante alios
 ca[n]tus canere, nondum quidem tam [in]f<l>exanimo sono 10 □
 nec tam[en] pluriformi modo nec tam[en] multiforatili tibia; □
 quippe adhuc ars ista repertu nouo commodum oriebatur.
 11 nec quicquam omnium est quod po<s>sit in primordio sui
 perfici, sed in omnibus ferme ante est spei rudimentum
 quam rei experimentum. prorsus igitur ante Hyagni<n> 15
 nihil aliud plerique callebant quam Vergilianus upilio seu
 busequa, 'stridenti miserum stipula disperdere carmen.'
 quod si quis uidebatur paulo largius in arte || promouisse,
 ei quoque tamen mos fuit una tibia uelut una tuba per-
 sonare. primus Hyagnis in canendo manus discapedinauit, 20

F 184^{ab}. φ 73^b 74^a. 2 leferuat (φ, sed postea eff. al. ut vid.
 m. se pruat) 2/3 fulm. — inprovisa uno tenore legit Thomas,
 ante de distinguunt v, fort. graviter distinguend. cf. ad v. 4 inpro-
 uiso H Mueller 4 urbibus homines Oud aut conspicit post ob-
 tutu supplendum aut enuntiati partem post obtulit perisse pu-
 tat He 5 tranfodiat em. φ 6 curiosum Beroald 7 esui
 post anim. transposuit Scriver amatū (φ) eras. animantum
 Florid laniatū (φ) laniatui Dousa lanatum ed. Iunt. Ald.
 inanimatum Becichem alatum vel lanatum Wower 8 hi
 agnif(φ) em. v marlie (φ) 9 solus] solers Lips solitus vel
 v. 10 catus Colv 10 cantul (φ) em. Colv canere 'canebat'
 interpret. Pyrrhus infexa amā φ: ifixa aīa inflexa anima Colv
 flexanimo Lips inflexae animae Oud inflexo animae Kr. coll.
 Cic. or. 17, 57 11 tam φ: tñem. v pluriformi* tam(φ) em. v tybia □

em. φ 12 ar* (ead. m. add., eras. e) 13 posīt (al. m.
 add.) em. φ 15 hiagni (φ) 16 nichil (φ) ut semper ho-
 pilio (h del. punct., prior. o ex u eff. al. m.) φ: upilio (u in
 ras.) 17 busequa (φ) al. m. supra u add.^s cf. Verg. ecl.
 3, 27 18 longius Sciopp

Oud.

Kr.

primus duas tibias uno spiritu animauit, primus laeuis et
 dexteris foraminibus, acuto tinnitu et graui bombo, concen-
 tum musicum miscuit. eo genitus Marsyas cum in artificio
 patrisaret tibicinii, Phryx cetera et barbarus, uultu ferino,
 12 trux, hispidus, inlutibarbus, spinis et pilis obsitus fertur —
 6 pro nefas — cum Apolline certauisse, taeter cum decoro, 4
 13 agrestis cum erudito, belua cum deo. Musae cum Minerua
 dissimulamenti gratia iudices adstitere, ad deridendam scilicet
 monstri illius barbariam nec minus ad stoliditatem poe-
 10 niendam. sed Marsyas, quod stultitiae maximum specimen,
 non intellegens se deridiculo haberi, priusquam tibias occi-
 peret inflare, prius de se et Apolline quaedam deliramenta
 barbare effutiuit, laudans sese, quod erat et coma relicinus
 et barba squalidus et pectore hirsutus et arte tibicen et
 14 fortuna egenus: contra Apollinem — ridiculum dictu —
 16 aduersis uirtutibus culpabat, quod Apollo esset et coma in-
 tonsus et genis gratus et corpore glabellus et arte multiscius
 et fortuna opulentus. 'iam primum', inquit, 'crines eius
 praemulsis antiis et promulsis caproneis anteuentuli et pro-
 15 penduli, corpus totum gratissimum, membra nitida, lingua
 21 fatidica, seu tute oratione seu uersibus malis, utrubique

F 184^b. φ 74^a. 1 leuif (φ) 3 eo. Genit; em. φ mar-
 fia^a (*ead. m. add.) (φ) 4 phryx 5 inlutibar|bar |buf
 (bar in confinio vers. additum punctis del. al. m.) em. al. m.
 in φ obfit; .Fert² (φ) 6 *aeler (eras. vid. litt. t, quae
 coibat cum antecedent. e in compendium & in mg. m. recentiss.
 ē aeger) φ: teter in ras. al. m. Thersites vel turpis v 7 sus
 cum Minerua v 9/10 peniendā φ: puniendā 12 in-
 flar& sed ras. & mut. in e (φ) 13 effutiuit (φ) sed cf. apol. 3
 (4, 3) met. X 10 (244, 12) 14 barba* (eras. f antea induct.)

- tibicen] unimodus Brakman 15 fortunē egenaf (^asupra e
 et e ante g add. al. m., punct. infra a vid. prim. addid.) φ:
 fortuna egenf (a egenf in ras. al. m.) 16 Apollo del. Kr
 17 ser (nescio an ante f fuerit i vel e, extrema f verbi intonsus
 et r induct.) φ: *et (eras. f, t corr. effect.) 19 praemissis
 Colv promissis Lips remulsis Salm & pmulsi(φ) & vid. induct.
 anteuentili (φ) em. v cf. met. IX 30 (225, 21) 20 gracilissi-
 mus? Leo 21 tute] soluta Heins ut ubique (prior u ex a
 eff. ead. m., ead. ut vid. interpos. r) φ: utbiq;

Oud.

Kr.

facundia aequipari. quid quod et uestis textu tenuis, tactu
mollis, purpura radians? quid quod et lyra eius | auro ful-
gurat, ebore candicat, gemmis uariegat? quid quod et doc-
tissime et gratissime cantilat? haec omnia', inquit, 'blan-
dimenta nequaquam uirtuti decora, sed luxuriae accommo- 5
data': contra corporis sui qualitatem prae se maximam
speciem ostentare. risere Musae cum audirent hoc genus
crimina sapienti exoptanda || Apollini obiectata, et tibicinem
illum certamine superatum uelut ursum bipedem corio ex-
secto nudis et laceris uisceribus reliquerunt. ita Marsyas 10
in poenam cecinit et cecidit. enimuero Apollinem tam hu-
milis uictoriae puditum est.

Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis uoculae melleus 4
17 modulator et idem omnimodis peritus modificador, seu tu 5
uelles Aeolion simplex siue <I>asti<um> uarium seu Lydium 15
querulum seu Phrygium religiosum seu Dorium bellicosum.
is igitur cum esset in tibicinio adprime nobilis, nihil aequae
se laborare et animo angere et mente dicebat, quam quod
18 monumentarii ceraulae tibicines dicerentur. sed ferret aequo
animo hanc nominum communionem, si mimos spectauisset: 20
animaduerneret illic paene simili purpura alios praesidere,
alios uapulare; itidem si munera nostra spectaret: nam illic
quoque uideret hominem praesidere, hominem depugnare:
togam quoque parari et uoto et funeri, item pallio cadauera
operiri et philosophos amicitia. 25

*** Bono enim studio in theatrum conuenistis, ut qui 5
sciatis non locum auctoritatem orationi derogare, sed cum
primis hoc spectandum esse, quid in theatro deprehendas.

F 184^b. φ 74^a. 2 molif (em. ead. m.) 3 candidat (poster.
d indux. et ^csuperscrips. ead. m.) φ: candicat uariegatur Heins
4 cantillat v cf. met. IV 8 (80, 9) flor. 17 (32, 22) 6 squali-
tatem Brant per se Contaren temperantiae? Leo 8 tibicinē*
11 cecinit (n in ras. ex d eff. pr. m.) enimuero cf. p. 2, 13
14 omnis modi ed. Iunt. post. omnibus modis Oud 15 uelle-
aeolion (al. m. recte distinx.) alii (φ) lastium Glarean cf. met.
X 31 (262, 11) lidiū (φ) Ludium? He cf. IV 33 (101, 12)
17 tybicinio em. φ at | prime (supra t vid. eras. o) φ: adprime
18 quā supra lin. add. ead. m., exstat in φ

Oud.

Kr.

nam si mimus est, riseris, si funerep[l]us, timueris, si co-
moedia est, faueris, si philosophus, didiceris.

19 Indi, gens populosa cultoribus et finibus maxima, procul 6
a nobis ad orientem siti, prope oceani reflexus et solis
5 exortus, primis sideribus, ultimis terris, super Aegyptios
eruditos et Iudaeos superstitiosos et Nabathaeos mercatores
et fluxos uestium Arsacidarum et frugum pauperes Ithyraeos
et odorum diuites Arabas — eorum igitur Indorum non
aeque miror eboris strues et piperis messes et cinnami
10 merces et ferri temperacula et argenti metalla et auri
fluenta, || nec quod Ganges apud eos unus omnium amnium
maximus

'eois regnator aquis in flumina centum

6

discurrit, centum ualles illi oraue centum,

20

oceanique fretis centeno iungitur amni,'

16 nec quod isdem Indis ibidem sitis ad nascentem diem
tamen in corpore color noctis est, nec quod apud illos im-
mensi dracones cum immanibus elephantis pari periculo
in mutuam perniciem concertant: quippe lubrico uolumine
30 indepti reuinciunt, ut illis expedire gressum nequeuntibus
uel omnino abrumpere tenacissimorum serpentium squameas
pedicas necesse sit ultionem a ruina molis suae petere ac
retentores suos toto corpore oblidere. 'sunt apud illos et
uaria colentium genera — libentius ego de miraculis homi-
25 num quam naturae disseruerim —; est apud illos genus, qui

F 184^b. 185^a. φ 74^{ab}. 1 funere⁹ plus(φ)⁹ add. al. m.; em.
m. recentiss. in φ 1/2 comoedus Modius 3 Indi/genf(φ)
4 refluxus Lindenbrog 6 nabatheof 7 *ityreof(eras. f)
9 eque em. ead. m. 18 elephantif(φ) ph ex f corr.
ead. m. 19 quippe* (eras. vid. & aut il) lubrico ead. m. in
mg. add. quippe <hi> vd Vl <qui> Brakman 20 implexi
Colv et(φ) em. Florid nequntib; (vid. fuisse neq; ūtib; quod
propter litterae n fals. formam pr. m. em.) φ: neq; ūtib; (ū in
ras.) 22 sit(φ) fit(servato et v. 20) ed. Bas. 23 sunt —
genera post disseruerim collocand. putat Kr 24 ego] enim
vd Vl 25 φ: genuf hoīū q

Oud.

Kr.

nihil amplius quam bubulcitare nouere, ideoque ad[co]gno-
 21 men illis bubulcis inditum. sunt et mutandis mercibus
 callidi et obeundis proeliis strenui uel sagittis eminus uel
 ensibus comminus. est praeterea genus apud illos prae-
 stabile, gymnosophistae uocantur. hos ego maxime admiror, 5
 quod homines sunt periti non propagandae uitae nec inocu-
 landae arboris nec proscindendi soli: non illi norunt aruum
 colere uel aurum colare uel equum domare uel taurum
 subigere uel ouem uel capram tondere uel pascere. quid
 22 igitur est? unum pro his omnibus norunt: sapientiam per- 10
 colunt tam magistri senes quam discipuli iuniores. nec
 quicquam aequae penes illos laudo, quam quod torporem
 animi et otium oderunt. igitur ubi mensa posita, priusquam
 edulia adponantur, omnes adolescentes ex diuersis locis et
 officiis ad dapem conueniunt; magistri perrogant, quod fac- 7 □
 tum a lucis ortu ad illud diei bonum feceri(n)t. hic alius 16
 se commemorat inter duos arbitrum delectum, sanata simul-
 tate, reconciliata gratia, purgata suspicione amicos ex in-
 fensis reddidisse; itidem alius sese parentibus quaequam
 imperantibus oboedisse, et alius aliquid meditatione sua 20
 repperisse uel alterius demonstratione didicisse, <alia> denique

F 185*. φ 74^b. 1 idq; adco | gnom̃ (φ) def. Rohde idque
 adeo cognomen Colv ideoque cognomen Wower ideoque ad
 cogn. Scal inde adeo cogn. Piccart ideoque id cogn. Rycquius
 ideoque adeo cogn. Kr idque adgnomen vd VI coll. apol. 56
 (64, 7) indeque cogn. Hild adque cogn. Leo co i. e. eo falso
 loco addit. in suum redire iusserunt He Leky 6/7 inocu-
 lande* (e ex al eff.) arboris φ: inoculandas arboreis 7 aruum*
 (eras. &) 8 aurum] uuam Oud donare (n induct.; ^m add. ead.
 m.) φ: domare 11 minores v 13 prius, priusquā (poster.
 prius induct.) 14 adolescentes (φ) o ex u eff. ead. m.
 16 fecerit (al. ut vid. m. add.) φ: fecerit def. subaudito quis-
 que Oud 18/19 infensi⁹ (⁹ al. m. add., uoluitne^s?) φ: in-
 fensiu f 21 didicisse* (eras.) viz denique interpretand.
 'deinceps' (cf. Hand Tursellin. II 265); nam Plaut. Pers. 452
 aliter explicat Leo <alia> denique He <sua> Leo denique —
 commem. del. Mueller Brakman <cetera> ceteri vd VI

Oud.

Kr.

ceteri commemorant. qui nihil habet ad[d]ferre cur prandeat, inpransus ad opus foras extruditur.

Alexandro illi, longe omnium excellentissimo regi, cui 7
 23 ex rebus actis et auctis cognomentum magno inditum est,
 5 ne uir unicum gloriam adeptus sine laude unquam nomina-
 retur — nam solus <a>, condito aevo, quantum hominum
 memoria extat, inexuperabili imperio orbis auctus fortuna
 sua maior fuit suc|cessusque eius amplissimo<s> et prouocauit
 24 ut strenuus et aequiperavit ut meritis et superavit ut melior,
 10 solusque sine aemulo clarus, adeo ut nemo eius audeat
 uirtutem uel sperare, fortunam uel optare —, eius igitur
 Alexandri multa sublimia facinora et praeclara edita fati-
 gaberis admirando uel belli ausa uel domi prouisa, quae
 omnia adgressus est meus Clemens, eruditissimus et suauissi-
 15 mus poetarum, pulcherrimo carmine inlustrare; sed cum
 primis Alexandri illud praeclarum, quod imaginem suam,
 quo certior posteris proderetur, noluit a multis artificibus
 uulgo contaminari, sed edixit uniuerso orbi suo, ne quis
 effigiem regis temere adsimularet aere, colore, caelamine,
 □ 20 cum saepe solus eam Polycletus aere duceret, solus Apelles
 coloribus deliniaret, solus Pyrgoteles caelamine excuderet;
 25 praeter hos tris multo nobilissimos in suis artificiis si quis
 uspiam repperiretur alius sanctissimae imagini regis manus
 admolitus, haud secus in eum quam in sacrilegum uindi-

F 185^a φ 74^b. 1 commemorant *del.* Toll lac statuit Kr add-
 ferre φ: afferre adofferre v habeat offerre Oud 3 anacoluthon
 iniuria emendare conati sunt vv. dd. cf. Phil. suppl. IX 518

6 <a> condito r 8 amplissimo. ^(sic) φ: amplissimos (o in
 ras. ut vid. ex u eff.) 10 que delend. putat vd Vl 11 uel spe-
 rare uirtutem uel optare fortunam ed. Bas. post. 12 edicta Brant

12/13 fatigaueris (φ) al. m. mut. u in b 15/16 eū prim;
 (φ) em. v 19 adsimular& (al. m. d mut. in Γ) 20 qn sepe (φ)
 supplendumne 'edixit'? cum saepe Leo saepe del. Sciopp quin

□ saepe del. Mueller quidni s. vel quippeni s. Stewech quippe
 Heins ipse Becichem; vim vocis saepe imminutam putat Loeffstedt

cf. Beitr. p. 43 sqq. polielitel^v (em. ead. m.) Lysippus Elmenh
 22 hostis em. ead. m. et in mg. add. al. m. hos tres φ: hostis
 (tris in ras.)

Oud.

Kr.

caturum. eo igitur omnium metu factum, solus Alexander
 ut ubique imaginum sim<illim>us || esset, utique omnibus
 statuis et tabulis et toreumatis idem uigor acerrimi bella-
 toris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma uiridis
 26 iuuentae, eadem gratia relicinae frontis cerneretur. quod 5
 utinam pari exemplo philosophiae edictum ualeret, ne qui
 imaginem eius temere adsimularet, uti pauci boni artifices,
 idem probe eruditi omnifariam sapientiae studium contem-
 plarent, neu rudes, sordidi, imperiti pallio tenus philosophos
 imitarentur et disciplinam regalem tam ad bene dicendum 10
 quam ad bene uiuendum repertam male dicendo et similiter
 uiuendo contaminarent. quod utrumque scilicet perfacile est.
 quae enim facilius res quam linguae rabies et uilitas mo-
 rum, altera ex aliorum contemptu, altera ex sui <nata>?
 nam uiliter semet ipsum colere sui contemptus est, barbare 15
 27 alios insectari audientium contumelia est. an non summam
 contumeliam uobis imponit, qui uos arbitratur maledictis
 optimi cuiusque gaudere, qui uos existimat mala et uitiosa
 uerba non intellegere aut, si intellegatis, boni consulere?
 quis ex rupiconibus, baiolis, tabernariis tam infans est, ut, 20
 si pallium accipere uelit, <non> disertius maledicat?

*** Hic enim plus sibi debet quam dignitati, quanquam 8
 nec haec illi sit cum aliis promiscua; nam ex innumeris
 hominibus pauci senatores, ex senatoribus pauci | nobiles

F 185^{ab}. φ 74^b. 75^a. 2 simus (φ) similis *Florid* simillimus *He*
Brakman suus *Pric* suū simillimus *Heins* imaginis simillimus
Contaren 3 toreumatibus (bu del. cad. m.) φ: toreumatif
 4 ingeniū (al. m. punct. add.) φ: igeniū (i eras. vid.) honoris]
 herois *Colv* hominis *Oud* imperatoris *Mueller* 5 relucinae
Roensch sed Plin. n. h. XXXVII 14 est. Ott 7 adsimularent *Kr*
 10 imitarent *Hild* disciplinae regulam *Sciopp* 13 ref. / □

(sign. interrogation.) φ: ref ē 14 alt̄ bis (^ū add. m. recentiss.)
 φ: alt̄ bis altera v <natum> *Brakman* (lecto alterum) <nata>
He 20 ut] quin *Fulv* 21 disertius <non> *Wower* <non>
 disertius *vd Vl* an rustici homines prudentius agere dicuntur
 quam illi philosophi personati? disertis edd. rett. 22 tibi (φ)
 sibi *Colv*

Oud.

Kr.

genere et ex iis <pauci consulares, ex> consularibus pauci
 28 boni et adhuc ex bonis pauci eruditi. sed ut loquar de solo 9
 honore, non licet insignia eius uestitu uel calceatu temere
 usurpare.

5 Si quis forte in hoc pulcherrimo coetu ex il<l>is inuisoribus 9
 meis malignus sedet, quoniam ut in magna ciuitate hoc
 quoque genus inuenitur, qui meliores obtrectare malint
 quam imitari et, quorum similitudinem desperent, eorundem
 adfectent simul tatem, scilicet uti, qui suo nomine obscuri
 10 sunt, meo innotescant, — si qui igitur ex illis liuid[in]is
 29 splendidissimo huic auditorio uelut quaedam macula se
 immiscuit, uelim paulisper suos oculos per hunc incredi-
 bilem consessum circumferat contemplatusque frequentiam
 tantam, quanta ante me in auditorio philosophi nunquam
 15 uisitata est, reputet cum animo suo, quantum periculum
 conseruandae existimationis hic adeat, qui contemni non
 consuevit, cum sit arduum et oppido difficile uel modicae
 paucorum expectationi satisfacere, praesertim mihi, cui et
 ante parta existimatio et uestra de me benigna praesumptio
 20 nihil[non] quicquam sinit neglegenter ac de summo pectore
 hiscere. quis enim uestrum mihi unum soloecismum igno-
 uerit? quis uel unam syllabam barbaram pronuntiatam dona-
 uerit? quis incondita et uitiosa uerba temere quasi deliran-
 tibus oborientia permiserit blaterare? quae tamen aliis facile

F 185^b. φ 75^a. 1 ante et lac. statuit Kr, post genere inter-
 ponit ex nobilibus pauci consules Fulv ex nobilibus pauci
 consulares (deleto et ex iis) Oud, post iis add. pauci con-
 sulares et ex Gronov, quem secutus sum omisso et 2 solo]
 sapientiae Fulv solido Oud 5 exilif φ: ex illif (sed prior
 l vid. induct.) 6 malignis Kr 10 meo] alieno Mueller libi-
 dinif (φ) liuidis Fulv liuidineis Gruter cf. met. IX 12 (212 2),

12 utin (al. m. ut vid. superscr. ueli) φ: uelim i uelim
 uelim Scriver 17 modice (φ) modicae v 19 existimatio*
 (eras. vid. n) 20 nichilnq̄q̄a (φ) nihilum quicquam Hild
 non del. Scriver def. Leky coll. Schmalz Lat. Gramm.³ p. 456
 nequicquam (deleto neglegenter) Scal. Kr ac (c ex d eff. ead.
 m.) om. φ aut Brant 22 sillabā (φ) 24 qua&amen φ: q̄tam
 facile (il corr. eff. ead. m.)

Oud.

Kr.

et sane meritissimo ignoscitis. meum uero unumquod-
 que dictum acriter examinatis, sedulo pensiculatis, ad limam
 et lineam certam redigitis, cum tornō et coturno uero
 30 comparatis. tantum habet u[ti]litas excusationis, dignitas □
 difficultatis. adgnosco igitur difficultatem meam nec depre- 5
 cor, quin sic existimetis. nec tamen uos parua quaedam
 et praua similitudo falsos animi habeat, quoniam quaedam,
 ut saepe dixi, palliata mendicabula obambulant. praeco 10
 proconsul(is) et ipse tribunal ascendit, et ipse togatus illic
 uidetur, et quidem perdiu stat aut ambulat aut plerumque 10
 contentissime clamat, enimuero proconsul ipse moderata
 uoce rareret et sedens loquitur et plerumque de tabella
 legit, quippe praeconis uox garrula ministerium est, pro-
 31 consulis autem || tabella sententia est, quae semel lecta ne-
 que augeri littera una neque autem minui potest, sed utcum- 15
 que recitata est, ita prouinciae instrumento refertur. patior
 et ipse in meis studiis aliquam pro meo captu similitudi-
 nem; nam quodcumque ad uos protuli, exce[r]ptum ilico et
 lectum est, nec reuocare illud nec autem mutare nec emen-
 dare mihi inde quidquam licet. quo | maior religio dicendi 20
 habenda est, et quidem non in uno genere studiorum. plura
 enim mea extant in Camenis quam Hippiae in opificiis
 opera. quid istud sit, si animo attendatis, diligentius et
 accuratius disputabo.

32 Et Hippias e numero sophistarum est, artium multitu- 25
 dine prior omnibus, eloquentia nulli secundus; aetas illi

F 185^b. 186^a. φ 75^a. 1 unūqdq; (*lineola inferior deleta*) φ:
 unūquodq; 3 coturno(φ) circino *Becichem* cf. *Prop. II 34, 41 sqq.*

uerū(φ) ad uerum *G Voss* in uerum *Hild* uerbum *Goes* iterum *v*
 uero *Leo* 4 comprobatis *vd Vl* utilital(φ) *em. v* 8 palleata
em. φ (*sed vid. e fuisse*) 9 pcof φ: pcof recte legit *Rohde* cf.
apol. 101 (112, 14) <ceu> proconsul *Hild* ipse scriba t
verbi sequentis falso addere uoluit, sed em. 11 enimuero cf.
 2, 13 18 excerptū(φ) *em. v* 19 a me(φ) *del. Novak em.*
Lips inde *Stewech* immutare *Vulcan* demutare *Brant*
 22 opificiis *del. Vulc* opificis *vel opera Sciopp* 23 operib; (φ)
del. Wower opera *v* 24 APVLEI PLATONICI FLORIDORV

LIB · I · Explic · INCIP · II · 25 Et] ut *v* is *Wower* hic *Oud*

Oud.

Kr.

cum Socrate, patria Elis; genus ignoratur, gloria uero magna, fortuna modica, sed ingenium nobile, memoria excellens, studia uaria, aemuli multi. uenit Hippias iste quondam certamine Olympio Pisam, non minus cultu uisendus quam
 5 elaboratu mirandus. omnia secum quae habebat, nihil eorum [m]emerat, sed suis sibi manibus confecerat, et indumenta, quibus indutus, et calciamenta, quibus erat inductus, et gestamina, quibus erat conspicatus. habebat indutui ad corpus tunicam interulam tenuissimo textu, triplici licio, 11
 33 purpura duplici: ipse eam sibi solus domi texuerat. habebat
 11 cinctui balteum, quod genus pictura Babylonica miris coloribus uariiegatum: nec in hac eum opera quisquam adiun-
 uerat. habebat amictui pallium candidum, quod superne circumiecerat: id quoque pallium co(m)perior[is] ipsius
 15 laborem fuisse. etiam pedum tegumenta crepidas sibimet compegerat; etiam anulum in laeua aureum faber||primo signaculo quem ostentabat, ipse eius anuli et orbiculum circu-
 34 lauerat et palam clauserat et gemmam insculpserat. non-
 dum omnia eius commemorauit. enim non pigebit me com-
 20 memorare, quod illum non puduit ostentare, qui magno

F 186^a. φ 75^a. 1 patrielif (φ) em. Quaereng 3 uenit (evan. uen, sed cognoscitur, ex i al. m. eff. e, ut fieret et) φ: ueni.

5 habebat, <adtulerat> Novák sed cf. v. 16 sq. 6, 3 et 8; 8, 3 et 11

□ nichⁱl (em. ead. m.) 6 memorat (φ, sed mut. in emerat) 7 quibus <erat> Novák inductus cf. met. II 28 (48, 9) VIIII 21 (218, 14) XI 8 (272, 8) 8 conspicuus v conseptus Becichem constipatus Vulc conspicatui? Oud 9 interuiā (φ) em. v

11 balteō (ead. m. ^v ex o eff.) quot genus Brant cf. Arch. f. lat. Lex. V 392 14 coptorif (φ) em. Goldb cf. met. II 21 (43, 4) apol. 8 (9, 20) 37 (42, 23) flor. 16 (28, 23) compertum

est Salm comperitur Vulc comperimus Oud oratoris Kr scio (comperio Hertz) oratoris Mueller comperior rhetoris Brakman

15 etiam] et in Oud tegumento Rohde crepidas del. Kr

16 cōpeierat (φ, i mut. al. m. in g) faberrimōf ignaculo recte distinx. al. m. 17 ante ipse gravem distinctionem sustulit

Thomas cf. v. 5 ostendebat (em. ead. m.) φ: ostentabat

18 paliē (φ) em. v cf. Cic. de off. III 9, 38 pyelidem? vd VI

19 enim cf. met. IV 8 (81, 3)

Oua.

Kr.

in coe[p]tu praedicauit, fabricatum semet sibi ampullam
 35 quoque oleariam, quam gestabat, lenticulari forma, tereti
 ambitu, pressula rutunditate, iuxtaque honestam strigile-
 culam, recta fastigatione cymulae, flexa tubulatione ligulae,
 ut et ipsa in manu capulo moraretur et sudor ex ea riuolo 5
 36 laberetur. quis autem non laudabit hominem tam nume-
 rosa arte multiscium, totiugi scientia magnificum, tot uten-
 silium peritia daedalum? quin et ipse Hippiam laudo, sed
 ingenii eius fecunditatem malo doctrinae quam supellectilis
 multiformi instrumento aemulari, fateorque me sellularias 10
 quidem artes minus callere, uestem de textrina emere,
 baxeas istas de sutrina praestinare, enimvero anulum nec
 gestare, gemmam et aurum iuxta plumbum et lapillos nulli
 aestimare, strigilem et ampullam ceteraque balnei utensilia
 nundinis mercari. prorsum enim non eo infiti[ti]as nec radio 12
 nec subula nec lima nec torno nec id genus ferramenti<s> 16
 uti nosse, sed pro his praeoptare me fateor uno chartario
 37 calamo me reficere poemata omnigenus apta uirgae, lyrae,
 socco, coturno, item satiras ac <g>riphos, item <h>istorias
 uarias rerum nec non <o>rationes laudatas disertis nec non 20
 dialogos laudatos philosophis atque haec <et> alia[et] eius-
 dem modi tam graece quam latine, gemino uoto, pari studio,
 simili stilo. quae utinam possem equidem non singillatim
 ac discretim, sed cunctim et coaceruatim tibi, proconsul

F 186^a. 75^{ab}. 1 incēptu (φ) em. v āpollā em. φ 4 cylaule
 φ: cylaule clausulae v clauulae Crus cymulae He 5 mota-
 retur Oud 6 autem] tamen Hild laudauit (φ) em. Wower
 laudauerit Kronenberg 8 Daedalum v daed. v d Vl & ipse
 et hippian (et al. m. add.) 9 doctrina Stewech 11 textrine
 mere em. al. m. φ: textna emere (i^a na e al. m. in ras) 13 nihili
 Burmann 14 āpollā (φ) em. v 15 infitital (φ sed it) 16 ferramēti
 (φ) i mut. in a ferramentis v ferramento Hild 17 ut|inofle
 (em. al. m. in φ) 19 coturno (φ) cf. 11, 13 satyraf ac reppuf
 φ: fatira sacreppuf em. v iftorial 20 rationef (φ) em. Stewech
 21 hec alia & ejdē (fort. fuit j) (φ, sed aperte ejdē) haec
 et alia Colv 22 graeca — latina Oud 23 posse me qdē
 (φ, sed postea recte distinct.) 24 iunctim Fulv ccertatī (φ)
 coaceruatim v confertim Fulv congregatim Hild

Oud.

Kr.

38 [ut] optime, offerre ac praedicabili testimonio tuo ad
 omnem nostram Camenam frui! non hercule penuria laudis,
 quae mihi dudum integra et florens per omnes antecessores
 tuos ad te reseruata est, sed quoniam nulli me probatiorem
 5 uolo, quam que(m) ipse ante omnis merito probo. enim
 sic natura comparatum est, ut eum quem laudes etiam
 ames, porro quem ames etiam laudari te ab illo uelis. at-
 que ego me dilectorem tuum profiteor, nulla tibi priuatim,
 sed omni publicitus gratia obstrictus. nihil quippe a te
 10 impetraui, quia nec postulauī. sed philosophia me docuit
 non tantum beneficium amare, sed etiam maleficium (negare)
 magisque iudicio impertire quam commodo inseruire et
 quod in commune expediat malle quam quod mihi. igitur
 bonitatis tuae diligunt plerique fructum, ego studium. idque
 15 facere adortus sum, dum mo[do]derationem tuam in prouin-
 cialium negotiis contemplor, qua effec(is)ti ut te amare
 39 debeant experti propter beneficium, expertes propter exem-
 plum. nam et beneficio multis commodasti et exemplo om-
 nibus profuisti. quis enim a te non amet discere, quam
 20 moderatione optineri queat . . .; tua ista grauitas iucunda,
 mitis austeritas, placida constantia blandusque uigor est.
 neminem proconsulum, quod sciam, prouincia Africa magis 13
 reuerita est, minus uerita: nullo nisi tuo anno ad coercenda
 peccata plus pudor quam timor ualuit. nemo te alius pari

F 186^{ab}. φ 75^b. 1 ut (φ) del. Kr (scil. dittographia ortum
 post ul) proconsulum Hertz uir v uir uel Hild uel v d VI

3 omī 4 reseruata* (post t al. m. ad distinguend. falso lineam
 add. et rursus eras.) 5 quāq; ipse φ: q q ipse em. v

6 cōpbatū (φ) em. v cf. Plin. ep. II 19, 5 III 4, 6 Sidon. Apoll.
 ep. VII 2, 9 8 debitorem Brant 11 (negare) He

15 dū modo derationē φ: dū modo rōnē (em. in mg. m.
 recentiss.) cf. v. 20 16 effecti⁹ (φ) def. Leo coll. 30, 16 em.
 v d VI efflictim v 19 p̄fuiſti (φ) em. v 20 tuum munus
 vel tale quid intercidisse putat He, qui sequentia ab hac sen-
 tentia seiunxit grā. / uita * (φ, sed pro signo interrog. punct.
 exhibet) eras. f em. Lips 21 blandūq; uigorē (φ) blandusque
 uigor animi v blandique Oud rigor Douſa fil. blando cum
 uigore? Leo uigor est He

Oud.

Kr

potestate saepius profuit, rarius terruit, nemo similiorem uirtute filium adduxit. igitur nemo Carthagini proconsulum diutius | fuit. nam etiam eo tempore, quo prouincia<m> circumibas, manente nobis Honorino minus sensimus absentiam tuam, quam<quam> te magis desideraremus; paterna 5 in filio aequitas, senilis in iuvene [auctoritas] prudentia, 40 consularis in legato auctoritas, prorsus omnis uirtutes tuas ita effi<n>git ac repraesentat, ut medius fidius admirabilior esset in iuvene quam in te parta laus, nisi eam tu talem dedisses. qua utinam perpetuo liceret frui. quid nobis cum 10 istis proconsulum uici[ci]bus, quid cum annis breuibus et festinantibus mensibus. o celer<e>s bonorum hominum dies, o praesidium optimorum citata curricula. iam te, Seueriane, tota prouincia desideramus. enimvero Honorinum et honos 15 suus ad praeturam uocat et fauor Caesarum ad consulatum 15 format et amor noster inpraesentiarum tenet, et spes Carthaginis in futurum spondet, uno solacio freta exempli tui, quod qui legatus mittitur, proconsul ad nos cito reuersurus est.

*** Sol qui candentem feruido curru atque aquis 10 □
flammam citatis feruido ardore explicas: 20

F 186^b. φ 75^b. 3 puinciā (φ) — al. m. add. 4 honori *
nōmin; quid eras. sit post i et supra om, non liquet, — add. m.
rec. φ: honore nō min; em. v 5 quā | φ: q̄ qua (i. e. ob
quam) Colv quum Salm quam def. Kronenberg et Purser quam-
uis Wower quam ut v quanto Goldb quamquam Lips de con-
iunctivo cf. met. III 2 (53, 2sqg.) 19 (66, 15) IV 20 (89, 14) magis
et minus v. 4/5 locum inter se mutare iussit Fulv te magis i. e.
te potius 6 auctoritas del v 8 effigit (φ) em. v effigiat
Colv 9 iuvene <nata> vir doct. ap. Oud <parata> Kronen-
berg parta] patre Brant 9/10 eum — quo Stewech 10 de-
diffel (φ) tradidisses v d VI qui v d VI sed qua significat lau-
dem, i. e. laudabilem virtutem 11 uicicib; em. φ 12 celeri
φ: celer em. v 13 p̄fidiū* (eras. i, fuit igitur antea diū) φ: p̄fidiū
14 desideram; (φ) i. e. iam nunc desiderium antecapimus
desiderabimus Salm desiderauimus Colv 19 cf. Scaen. Rom.
poes. fr. ed. Ribbeck I³ p. 244 Acci Phoen. fr. 1 micantem can-
dido Priscian III 424 K punicantem feruido v in archetpo mic. □
feruido script. et cand addit. fuisse, hoc autem falso ad particip.
relat. esse putat Leo perdio Oud peruio vir doct. ad mg. ed.
Iunt. fulgido He cursu (φ) em. Priscian

Oud.

Kr.

41 itemque luminis eius Luna discipula nec non quinque ceterae
 uagantium potestates: Iouis benefica, Veneris uoluptifica,
 pernix Mercuri, perniciosa Saturni, Martis ignita. sunt et
 aliae mediae deum potestates, quas licet sentire, non datur
 5 cernere, ut Amoris ceterorumque id genus, quorum forma
 inu<i>sitata, uis cognita. item in terris, utcumque proui- 14
 dentiae ratio poscebat, alibi montium arduos uertices extulit,
 alibi camporum supinam planitiem coaequauit, itemque
 ubique distinxit amnium fluores, pratorum uirores, item
 10 dedit uolatus auibus, uolutus serpentibus, cursus feris,
 gressus hominibus.

*** Patitur enim, quod qui herediolum sterile[m] et 11
 42 agrum scruposum, meras rupinas et senticeta miseri colunt:
 quoniam nullus in tesquis suis fructus est nec ullam illic
 15 aliam frugem uident, sed 'infelix lolium et steriles domi-
 nantur [h]aenae', suis frugibus indigent<es> aliena fura-
 tum eunt et uicinarum flores decerpunt, scilicet ut eos flores
 carduis suis misceant; ad eundem modum qui suae uirtutis
 sterilis est. .

20 Psittacus auis Indiae auis est; instar illi minimo minus 12
 43 quam columbarum, sed color non columbarum; non enim
 lacteus ille uel liuidus uel utrumque, subluteus aut sparsus,
 est, sed color psittaco uiridis et intimis plumulis et extimis
 palmulis. nisi quod sola ceruice distinguitur. enimuero cer||

F 186^b. φ 75^b. 1 decipula *Scriver* 1/2 cetera euaginantū (in
 eras.) φ: cetera euagantiū *em. v* 6 inu<i>sitata (φ) *em. v*
 12 praediolum *Florid* sterile (φ) sterile *Colv* 13 scruposū
ex scrupulo inter scribend. eff. ead. m. φ: scrupulosū agrum
ante sterilem transpos. Stewech 13 spinas *Stewech* 16 habentē
em. φ cf. Verg. georg. I 154 indigent (φ) *em. vd VI cf. met. II 4*
 (27, 7) 17 flores (l ex r *ead. m.*) 18 misceant (φ) *quia*
compend. nt non satis perspicuum erat, ead. m. supra voc. add.^{nt}

□ 20 prius auis *del. Mueller, poster. Kr, pro posteriore talis*
Rohde cf. apol. 8 (9, 23sq.) Mommsen Solin.² praef. p. XVIII
ante instar lac. stat. Colv mim; (φ, sed *em.*) *cf. met. I 4 (4, 1)*

21 color 4 (φ) *scil. falso lectum pro colorū em. Hild* 22 libidul
(ead. m. ^vex b) utrumque *Lips* utroque sublitus *Salm* 24 par-
 mulis *Lips* pinnulis *Salm*

Oud.

Kr.

uicula eius circulo mineo uelut aurea torqui | pari fulgoris
 circumactu cingitur et coronatur. rostri prima duritia: cum
 in petra<m> quampiam concitus altissimo uolatu praecipitat,
 rostro se uelut anc[h]ora excipit. sed et capitis eadem
 duritia quae rostri. cum sermonem nostrum cogitur aemu- 5
 lari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magistri ut
 44 persentiscat; haec discenti ferula est. discit autem statim
 pullus usque ad duos aetatis suae annos, dum facile os, uti 15
 conformetur, dum tenera lingua, uti conuibretur: senex
 autem captus et indocilis est et obliuiosus. uerum ad dis- 10
 ciplinam humani sermonis facilius est psittacus, glande qui
 uescitur et cuius in pedibus ut hominis quini digituli
 numerantur. non enim omnibus psittacis id insigne, sed
 illud omnibus proprium, quod eis lingua latior quam ceteris
 auibus; eo facilius uerba hominis articulant patientiore 15
 plectro et palato. id uero, quod <di>dicat, ita similiter nobis
 45 canit uel potius eloquitur, ut, uocem si audias, hominem
 putes: nam <coruum> quidem si audias, id est crocitare,
 non loqui. uerum enim uero et coruus et psittacus nihil
 aliud quam quod didicerunt pronuntiant. si conuicia docue- 20
 ris, conuiciabitur diebus ac noctibus perstrepsens maledictis:
 hoc illi carmen est, hanc putat cantionem. ubi omnia quae
 didicit maledicta percensuit, denuo repetit eandem cantile-
 nam. si carere conuicio uelis, lingua excidenda est aut
 quam primum in siluas suas remittendus est. 25

*** Non enim mihi philosophia id genus orationem lar- 13
 gita est, ut natura quibusdam auibus breuem et te<m>-

F 187^a. φ 75^b. 76^a. 1 aureae torquis rari fulgoris *Rohde*
 3 petra *em.* φ 4 anchora (φ) 5 rusticū φ: rusticū *em.* v
 8 pulluf (*prior u ex o eff.*) 9 cōfirmetur (φ) *em.* v cū (φ) *em.*
Stewech 10 captu *Brant* 15 patienti ore *em.* v. 16 dicit (φ)
em. Stewech 17/8 ut longe si audias h. p., non quidem si audias
 idem coram te eloqui *Salm* 18 <coruum> *He* <corui> *Hild* <cor-
 uinam> (*omisso nam*) *vd Vl* si auim uideas *Oud* idē co-
 nate n loq (φ) id est *Fulv* conari v tonare *Lips* cantare *Brant*
 crocitare *vel* croccire *He cf. de d. Socr. prol. 4 (4, 24 Th)* <coruum
 dicas> idem conari *Novák* idem conantem, croccire non loqui
vd Vl idem conantem <coruum, conari> n. l. *Purser* 27 qui-

Oud.

Kr.

porarium cantum commodauit, hirundinibus matutinum, cicadis meridianum, noctuis serum, ululis uespertinum, bu-
 46 bonibus nocturnum, gallis an||telucanum; quippe haec ani-
 malia inter se uario tempore et uario modo occinunt et
 5 occipiunt carmine, scilicet galli expergifico, bubones gemulo,
 ululae querulo, noctuae intorto, cicadae obstrepero, hiru-
 dines perarguto. sed enim philosophi ratio et oratio tem-
 pore iugis est et auditu uenerabilis et intellectu utilis et
 modo omnica.

10 *** Haec atque hoc genus alia partim cum audiret a 14
 Diogene Crates, alia[s] ipse sibimet suggereret, denique in
 47 forum exilit, rem familiarem abicit uelut onus stercoris magis
 labori quam usui, dein coetu facto maximum exclamat:
 'Crates', inquit, 'Crate[s]te<m> manu mitt<it>': et exinde 16
 15 non modo solus, uerum nudus et liber omnium, quoad uixit,
 beate uixit. adeoque eius cupiebatur, ut uirgo nobilis spretis
 iunioribus ac ditioribus procis ultron<ea> eum sibi optauerit.
 cumque interscapulum Crates retexisset, quod erat aucto
 48 gibbere, peram cum baculo et pallium humi pos[s]uisset
 20 eamque sup[p]ellectilem sibi esse puellae profiteretur eam-

bufdā (quibus *al. m.*, cognoscitur *a. pr. script.* ul, *vid. fuisse*
 qbus) tēporariū (— *al. m. add.*) φ: tēpariū

F 187^a. φ 76^a. 6 obstrepero (φ) *em. v* 9 omicana³ (*m.*
*vet. in mg.*² hic min; hab foti unū) 11 alia² (φ) alia Wower
cf. de deo Socr. 1 (6, 8sq. Th) de Plat. II 1 (104, 10 Th)

12 tergoris Wower statuens Goes *cf. Otto Sprichwörter d. Röm.*
p. 202 13 maximum *cf. Plaut. Most. 488, sed met. V 28*
 □ (126, 7) 14 crates te manumittel (φ) Cratetem (Cratem
Scriver) manumittit *Fulv* manumittet *Kr* manumittit, et *He*
(cf. 33, 19 34, 12) cf. Gregor. Naz. laud. Basil. Magni c.
60: Κράτης Κράτηρα Θηβαίων ἐλευθεροί Diels Poet. phil.
fr. p. 222 sq. 16 cupiebatur | uita (uita *in mg. al. m.*
add., deest in φ) cf. Plaut. Mil. glor. 963 Leo 17 ultroneū

(φ) *em. Hild* ultronea *Oud* ultro eum *v* 18 interscapilium
Scal. interscapulum *vd Vl cf. Corp. gloss. Lat. VI 597 gratef (φ)*
em. v 18 auctum *Florid* auctus *vd Vl* acuto *uir doct.* alto
Burmman auctiore *Oud* auctior *Hild* 19 peramque *v* pilleū

(*i in ras m. recentiss. ex a eff.*) φ: palliū uie *m. recentiss.*
eff. in ras., sed cognoscitur a pr. m. script. hu . . . φ: humi
possuiff& em. φ 20 suppellectilē *em. φ cf. met. IV 13 (85, 3)*

Oud.

Kr.

que formam, quam uiderat: proinde sedulo consuleret, ne post querelae causam caperet; enimvero Hipparche conditionem accipit. iam dudum sibi prouisum satis et satis consultum respondit, neque ditiozem maritum neque formonsiore(m) uspiam gentium posse inuenire; proinde duceret, 5 quo liberet. dux(it) Cynicus in porticum; ibidem, in loco 49 celebri, coram luce clarissima accubuit, coramque uirginem inminuisset paratam pari constantia, ni Zeno procinctu palliastri circumstantis coronae obtutu(m) magistri in secreto defendisset. 10

Samos Icario in mari modica insula est — exaduersum 15 Miletos — ad occidentem eius sita nec ab ea multo pelagi dispescitur: utramuis clementer nauigantem dies alter in 50 portu sistit. ager frumento piger, aratro inritus, fecundior oliueto, nec uinitori nec hol(it)ori[s] culpatur. ruratio om- 15 □ nis in sarculo || et surculo, quorum prouentu magis fructuosa insula est quam frugifera. ceterum et incolis frequens et hospitibus celebrata. oppidum habet, nequaquam pro gloria, sed quod fuisse amplum semiruta moenium multifariam indicant. enimvero fanum Iunonis antiquitus fami- 20

F 187^{ab}. φ 76^a. 2 querelā eā (φ)~ *supra la induct. ab al. m. querela eam v querulam eam vdVL querelae (ansam Oud) causam Colv querelam ea inciperet Purser aut verbum monendi intercidisse aut sententia non recte continuari videtur* 3 accepit Purser 4 respondit (φ) respondet Kr 4/5 formonsiore φ: formosiorē 6 dux (φ) *em. Stewech* ducit v ibique Fulv 6/7 loco celebri incoram Stewech 8 iniuisset Vulcan proiectu Fulv protentu Oud 9 palleastri (φ, *sed e mut. in i*) cf. *met. I 6 (5, 14)* obtutū (— *add. m. recentiss. et indux.*) φ: obtutū obtutum (*sed circumstanti*) Hild magistri in secreto (φ) in *del. Thomas (servato obtutum)* magistrum v magistrum secreto Kr secretum (*deleto in*) *vir doct. et secreta Rohde*

12 Mileto Sciopp 13 dispiciť φ: despiciť dispescitur Colv utrūuif (φ) utramuis *vir doct. ap. Oud* utrimuis Salm utrouis ?Kr utrimuis utrouis *vdVL de acc. cf. Landgraf Arch. f. lat. Lex. X 397 sq.* 15 uineto Oud holeri (φ) holitori Kr oliuitori Colv olitori Becichem holeris cultori ?He sculpiť (φ) *sed vid. ex u eff. esse a forma recentiore culpatur Rohde* scalpitur Becichem Purser coll. *Strab. XIV 1, 15 C. 637*

Oud.

Kr.

- 51 geratum; id fanum secundo litore, si recte recorder uiam, 17
 uiginti haud amplius stadia oppido abest. ibi donarium deae
 perquam opulentum: plurima auri et argenti ratio in lan-
 cibis, speculi<s>, poculis et cuiuscemodi utensilibus magna
 5 etiam uis aeris uario effigiatu, ueterrimo et spectabili opere:
 uel inde ante aram Bathylli statua a Polycrate tyranno
 dicata, qua nihil uideor effectius cognouisse; quidam Pytha-
 gorae eam falso existimant. adulescens est uisenda pulchri-
 tudine, crinibus <a> fronte parili separatu per malas remul-
 10 sis, pone autem coma prolixior interlucentem ceruicem
 scapularum finibus obumbrat, ceruix suci plena, malae uberes,
 □ 52 genae teretes, at medio mento lacullatur, eique prorsus
 citharoedicus status: deam conspiciens, canenti similis,
 tunicam picturis uariiegatam deorsus ad pedes deiectus ipsos,
 15 Graecanico cingulo, chlamyde uelat utrumque brachium ad
 53 usque articulos palmarum, cetera decoris [i]striis dependent;
 cithara balteo caelato apta strictim sustinetur; manus eius
 tenerae, procerulae: laeua distantibus digitis neruos molitur,
 dextra psallentis gestu pulsabulum citharae admouet, ceu
 54 parata percutere, cum uox in cantico interquieuit; quod
 21 interim canticum uidetur ore tereti semihiantibus in conatu

F 187^b. φ 76^a. 1 secundum littora *Lips* cf. *Sall. bell. Iug.*
 19, 3 2 φ: aut 3 pręquā (*in mg. ead. m. d.*) φ: p quā
em. v 4 specili (*ead. m. add.^v*) φ: speculi^s (*ead. m.^s add.*)
 cuiuscemodi cf. *met. VIII 17 (190, 15)* 6 ut inde (φ) cf.
met. II 8 (31, 13) apol. 55 (62, 23) uel uide *Goes* ueluti *Bosscha*
 denique *Hild* ibidem *Ellis* uel iam inde *vd VI* cf. *apol. 47*
 (54, 15) 56 (63, 17) polycrate (φ) *em. v* 9 <a> Oud
 9/10 reuulsif (φ) *em. Salm* cf. 4, 19 10 aurem *Scriver*
 11 impuberes *Florid* 12 terete^s fat (^s*al. m. add.*) φ: lacu*
 □ lat² (*eras. l*) lacunatur *Putean* modica m. lacuna *Florid* lacul-
 latus *He* lacuna capitique *Mueller* eique] truncique *vel* trunci
 quoque *Lennep* 15 uelatus *Hild* 16 iftriif φ: histriif *em.*
Colv in striis *Wower* 17 cythara *em. φ* celata *ut vid.*, sed
 ta *prors. euan.* φ: celata *em. v* 18 tenera (φ) *em. v*
 19 suo fabulū (φ, *in mg. m. recentiss. add.* pulsabulum) *in mg.*
add. d suscitabulum *Colv* suum sabulum *vel* pulsabulum *Lips*
 quassabulum *Hild* succussabulum *Roensch* seu *ut vid* φ: seu
 ceu *v* 20 interquieuerit *Florid*

Oud.

Kr.

labellis eliquare. verum haec quidem statua esto cuiuspiam
 puberum, qui[s] Polycrati tyranno dilectus Anacreonteum
 55 amicitiae gratia cantilat; ceterum multum abest Pythagorae
 philosophi statuam esse; et natu[s] Samius et pulchritudine 18
 adprime insignis et psallendi musicaeque omnis multo doc- 5
 tissimus ac ferme id aevi, quo Polycrates Samum potie-
 batur, sed haudquaquam philosophus tyranno dilectus est.
 quippe eo commodum dominari orso profugit ex insula
 clanculo Pythagoras, patre Mnesarcho nuper amisso, quem
 56 comperio inter sellularios artifices gemmis faberrime scul- 10
 pendis laudem magis quam opem quaesisse. sunt qui Pytha-
 goran aiant eo temporis inter captiuos Cambysae regis,
 Aegyptum cum adueheretur, doctores habuisse Persarum
 magos ac praecipue Zoroast(r)en, omnis diuini arc[h]ani
 antistitem, posteaque eum a quodam Gillo Crotoniensium 15 □
 principe recipratum. uerum enimvero celebrior fama opti-
 net sponte eum petisse Aegyptias disciplinas atque ibi a sa-
 cerdotibus caerimoniarum incredundas potentias, numerorum
 admirandas uices, geometriae sollertissimas formulas <didici-
 cisse>; nec his artibus animi expletum mox Chaldaeos atque inde 20
 Bracmanos — hi sapientes uiri sunt, Indiae gens est — eorum
 57 ergo Bracmanum gymnosophistas adisse. Chaldaei sideralem

F 187^b. φ 76^{ab}. 1 est v 2 qf (φ) qui v quiuis *Hild*
 quos — dilectos *Salm* quem — dilectum *Colv* polycrati (φ) ana-
 creonte ut (poster. a ex o eff. et a superscrips., quia litt. non satis
 clara erat, m. ead.) φ: anacreonte t em. v cf. *Ludium met. IV 33*
(101, 12) Dorium X 31 (262, 17) flor. 4 (5, 15 sq.) Anacreon
Teius Salm 3/4 <non> multum — qui et natu Cuper 4 esse
<ut qui fuerit> vd VI et <si> natu vir doct. <lic> et n.
Hild nat; (; induct.) φ: nat^u (al. m. add.) 6 adferme φ:
atferme ac f. v atque f. Kr quom Kronenberg policratel (φ)
φ: famo 9 patrē nesarcho (φ) sed eraso compendio litt. m
10 fauerime em. φ 11 opes Becichem 11/2 pytha-
gora naianteo (φ, sed pittag-) 13 ducturef φ: ductoref
14 zoroasten (φ) archanū (φ) em. Vulcan arcanorum Oud
15 gyllo φ: gillo Syllo Rohde coll. Iambl. vit. Pyth. 150
19 uires Colv 19/20 <didicisse> v petisse ex v. 17 subau-
diri putat Purser 22 syderalē em. φ

Oud.

Kr.

scientiam, numinum uagantium statos ambitus, utrorumque
 uarios effectus in genituris hominum ostendere nec non me-
 dendi remedia mortalibus latis pecuniis terra caeloque et
 mari conquisita, Bracmani autem pleraque philosophiae
 5 eius contulerunt, quae mentium documenta, quae corporum
 exercitamenta, quot partes animi, quot uices uitae, quae
 diis manibus pro merito suo cuique tormenta uel praemia.
 quin etiam Pherecydes Syro ex insula oriundus, qui primus
 58 uersuum nexu repudiato conscribere ausus est passis uerbis, 19
 soluto locutu, libera oratione, eum quoque Pythagoras
 11 magistrum coluit et infandi morbi putredine in serpentium
 59 || scabiem solutum religiose humauit. fertur et penes Anaxi-
 mandrum Milesium naturabilia commentatus nec non et
 Cretensem Epimeniden inclitum fatiloquum et piorem
 15 disciplinae gratia sectatus itemque Leodamantem Creop-
 p(h)yli discipulum, qui Creop(h)ylus memoratur poetae
 <H>omeri hospes et aemulator canendi fuisse. tot ille
 doctoribus eruditus, tot tamque multiugis calicibus disci-
 plinarum toto orbe haustis, uir praesertim ingenio ingenti
 30 ac profecto super captum hominis animi augustior, primus
 60 philosophiae | nuncupat[i]or et conditor, nihil prius disci-
 pulos suos docuit quam tacere, primaque apud eum medi-

F 187^b. 188^a. φ 76^b. 1 luminū (l in ras. al. m. eff. ex n, ut vid.) φ: numinū cf. 10 (16, 2) statof φ: statuf cf. de deo Socr. 2 (7, 13 Th) status, ambitus (ut utrorumque haberet quo referretur) vd VI sed cetera sidera et stellae vagantes inter se opponuntur ut 37, 15 de deo Socr. 2 (7, 11; 8, 8 Th) post ambitus lac. stat. Kr lum. fixorum status, uagantium ambitus uir doct. ap. Oud eorumque Becichem astrorumque Brant 3 late vel lautis Stewech cf. lata culpa, negligentia apud iuris peritos

8 Pherecydes (^b add. ead. m.?) firo Syria insula Stewech
 9 prorsis vel prosis Roald 12 scabrem Colv cf. Plin. n. h. VII 172 12/13 anaxamandrū em. v 14 platonē (φ) piatorem Lips poetam Scal 15 Hermodamantem Colv coll. Diog. Laert. VIII 2 15/16 creopyli 16 creopylus del. iniuria Kr 17 omeri 18 tanq; comitib; (φ) em. vd VI cf. flor. 20 (40, 21 sqq.) fontibus Colv caliculis Oud 21 nuncupatior (φ) em. v cf. apol. 4 (5, 18)

Oud.

Kr.

tatio sapienti futuro linguam omnem coercere uerba<que>, quae uolantia poetae appellant, ea uerba detractis pinnis intra murum candentium dentium premere. prorsus, inquam, hoc erat primum sapientiae rudimentum, meditari condiscere, loquitari dediscere. non in totum aeuum tamen uocem 5 desuescebant, nec omnes pari tempore elingues magistrum sectabantur, sed grauioribus uiris breui spatio satis uidebatur taciturnitas modificata, loquaciores enim uero ferme in quinquennium uelut exilio uocis punieba<n>tur. porro noster Plato, nihil ab hac secta uel paululum deuius, pytha- 10 gorissat in plurimis; aequae et ipse <ut> in nomen eius a magistris meis adoptarer, utrumque meditationibus academicis didici, et, cum dicto opus est, inpigre dicere, et, cum tacito opus est, libenter tacere. qua moderatione uideor ab omnibus tuis antecessoribus haud minus oportuni silentii 15 laudem quam tempestiuae uocis testimonium consecutus.

Priusquam uobis occipiam, principes Africae uiri, gratias 16 agere ob statuam, quam mihi || praesenti honeste postulastis et absenti benigne decreuistis, prius uolo causam uobis allegare, cur aliquam multos dies a conspectu auditorii 20 afuerim contulerimque me ad Persianas aquas, gratissima prorsus et sanis natabula et aegris medicabula — quippe ita institui omne uitae meae tempus uobis probare, quibus me in perpetuum firmiter dedicaui: nihil tantum, nih<i>l tantulum faciam, quin eius uos et gnaros et iudices habeam — 25

F 188^a. φ 76^b. 1 omnino *Rittershus* mobilem *Rohde* uerba que (φ) *em. v* 2 poeta appellat *Rittershus* sed *cf. apol.* 83 (92, 3) 7 (8, 17) 3 claudentium *Burmman* 6 °linguef (°*add. ead. m.*) φ: elinguef 7 breui] bienni *Brant. coll.* *Gell. I 9, 4* 9 puniebāt (°*al. m. add.*) φ: puniebat 11 aequae ut ipse *Hild* et quum ipse *Salm* quum et ipse *Oud* <ut> ante in *add. Kr*, post eius *Brakman* 12 adoptatus *v* 16 APVLEI

PLATONICI FLORIDORV̄ LIB II . EXPLIC . INCIP . . III

17 principel . a . v. (φ) Africae uiri *Lips Wower coll. Tert. de pall. I 1 et Apul. flor. 16* (28, 22) Augustae urbis vel am-
plissimae u. *Colv* 24 nichl *em. φ*

Oud.

Kr.

quid igitur de repentino ab hoc splendidissimo conspectu
uestro distulerim. exemplum eius rei paulo secus similli-
mum memorabo, quam inprovisa pericula hominibus subito
oboriantur, de Philemone comico de ingenio eius qui satis
6 nostis, de interitu paucis cognoscite. an etiam de ingenio
pauca vultis?

Poeta fuit hic Philemon, mediae comoediae scriptor,
fabulas cum Menandro in scaenam dictavit certavitque cum
63 eo, fortasse impar, certe aemulus. namque eum etiam uicit
10 saepenumero — pudet dicere. repperias tamen apud ipsum
multos sales, argumenta lepide inflexa, agnitus lucide
explicatos, personas rebus competentes, sententias uitae
congruentes, ioca non infra soccum, seria non usque ad
64 coturnum. rarae apud illum corruptelae, [e]tuti errores,
15 concessi amores. | nec eo minus et leno periurus et amator
feruidus et seruulus callidus et amica illudens et uxor in-
hibens et mater indulgens et patruus obiurgator et sodalis
opitulator et miles proelior, sed et parasiti edaces et
parentes tenaces et meret(r)ices procaces. hisce laudibus 21
20 diu in arte comoedica nobilis forte recitabat partem fabulae,
quam recens fecerat, cumque iam in tertio actu, quod genus
in comoedia fieri amat, iucundiores adfectus moueret, imber
repentino coortus, ita ut mihi ad uos uenit usus nuperrime,

F 188^a. φ 76^b. 77^a. 1 <me> de vδVI de] fort. me Kr sed cf. de d.
Socr. 3 (2, 17 Th) de repente Fulv 2 distuleri φ: distulerim
(sign. interrogat.) distulerim me Oud distulerit Wower cf. met.
IV 34 (102, 12) V 21 (119, 14) post dist. graviter distinx. He;
dubium utrum continuetur sententia cur (23, 20) an supplendum
sit: vultis scire 3 inproviso Kr (deleto subito) quam —
oboriantur gloss. putat Sciopp, ante exemplum transponenda
putat Kr, post eius rei Oud 4 De philemone comico. 5 nosti^s
al. m. eff. ex nrl φ: nrl (in mg. al. m. ē nosti) 8 ductavit
□ Jahn 9 nam quod Scriver uicisse Piccart saepe: numerum
Kr saepenumero: <quotiens>, Novák 11 adgnatol (φ) ac
nodos Colv actus Stewech agnitus (i. e. agnitiones) Casaub
narratus Leo 14 &tuti (φ) tuti Leo 15 perfidus Arlt ap.
vδVI cf. Plaut. Capt. prol. 57 Cic. pro Rosc. com. 20 18 prae-
dicator Wower gloriator Traube proeliatorem dici quia semper
proelia iactet et vulnera enumeret putat Oud 19 mereticel (em. φ)

Oud.

Kr.

differri auditorii coetum et auditionis coeptum coegit: reli-
 cum tamen, uariis postulantibus, sine intermissione || dein-
 cipiti die perlecturum. postridie igitur maximo studio
 65 ingens hominum frequentia conuenere; sese quisque exaduer-
 sum quam proxime collocat; serus adueniens amicis adnuit, 5
 locum sessui impertiant: extimus quisque excuneati que-
 runtur; farto toto theatro ingens stipatio, occipiunt inter se
 queri; qui non adfuerant percontari ante dicta, qui ad-
 fuerant recordari audita, cunctisque iam prioribus gnaris
 sequentia expectare. interim dies ire, neque Philemon ad 10
 conductum uenire; quidam tarditatem poetae murmurari,
 plures defendere. sed ubi diutius aequo sedetur nec Phile-
 mon uspiam comparet, missi ex promptioribus qui acci[p]e-
 66 rent, atque eum in suo sibi lectulo mortuum offendunt.
 commodum ille anima edita obriguerat, iacebatque incumbens 15
 toro, similis cogitanti: adhuc manus uolumini implexa, ad-
 huc os recto libro impressus, sed enim iam animae uacuum,
 libri oblitus et auditorii securus. stetero paulisper qui
 introierant, perculsi tam inopinatae rei, tam formonsae mor-
 tis miraculo. dein regressi ad populum renuntiauere Phile- 20
 monem poetam, qui expectaretur qui in theatro fictum argu-
 mentum finiret, iam domi ueram fabulam consummasse;
 enimuero iam dixisse rebus humanis ualere et plaudere, suis
 uero familiaribus dolere et plangere; hesternum illi<s> im-
 brem lacrimas auspicasse; comoediam eius prius ad fune- 25

F 188^{ab}. φ 77^a. 2 uanil'(φ) em. v conuenis *Fruter* amicis
Colv 2/3 deincipē *Dousa* 4/5 φ: exadūfo 5 collo- □
 cant *Oud* amicul(φ) amicis *Wower* amicus amicis *Fulv*
 6 imptiunt (φ) em. *Rohde* extim; qsq; (φ) mi ex m; et deleta f
 eff. qq; al. m. 9 cunctisq; (φ) cunctique *Kr* priorum *Wower*
sed cf. apol. 12 (13, 26) 10 expectari *Rohde sed dativ. cunctis*
ad gnaris pertinet 13 prōp | ptiorib; *ead. m. p in fine ver-*
sus del. et sequenti praescripsit 13/14 acciperent (φ) acci-
 rent *Stewech* accierent *Groslot* 14 eum] ei ? *Kr* 16 m.
 uolumen implexa vel manum uolumini implexus *Bosscha* 17 lecto
Colv φ: ip̄ssū impressum v *sed cf. Verg. Aen. IV 659 Ap. met.*
VIII 9 (184, 1) 27 (198, 14sq.) IX 12 (212, 3) XI 10. 27 (274, 6sq.
288, 24) 19 famosae *Wower* 21 expect. quo *Wower*
 24 illi (φ) illis *Rohde*

Oud.

Kr.

brem facem quam ad nubtiale uenisse; proin, quoniam
 67 poeta optimus personam uitae deposuerit, recta de auditorio eius exequias eundum, legenda eius esse nunc ossa, mox carmina.

5 Haec ego ita facta, ut commemorauī, olim didiceram, sed 22
 hodie s(u)m e meo periculo recordatus. nam, ut meministis profecto, cum impedita esset imbri recitatio, in propinquum diem uobis uolentibus protuli, et quidem | Philemonis exemplo paenissime; quippe eodem die in palaestra adeo
 10 uehementer talum inuerti, ut minimum a[d]fuerim, quin articulum etiam a crure defringerem. tamen articulus loco concessit exque eo luxu adhuc fluxus est. et iam dum eum ingenti plaga reconcilio, iamiam sudoro adfatim corpore
 68 diutule obrigui; inde acerbus dolor intestinorum coortus
 15 modico ante sedatus est, quam me denique uolentus exanimaret et Philemonis ritu compelleret ante letum abire quam lectum, potius implere fata quam fanda, consummare potius animam quam historiam. cum primum igitur apud Persianas aquas leni temperie nec minus utiquam blando fomento
 20 gressum reciperaui, nondum quidem ad innitendum idonee, sed quantum ad uos festinanti satis uideba[n]tur, ueniebam redditum quod pepigeram, cum interim uos mihi beneficio uestro non tantum clauditem dempsistis, uerum etiam pernecitatem addidistis.

25 An non properandum mihi erat, ut pro eo honore uobis multas gratias dicerem, pro quo nullas preces dixeram?

F 188^b. φ 77^a. 6 audies me (φ) — recordatus (φ) hodie sum e m. p. recordatus *Salm* audietis me m. p. recordatum *Wower* haud ea sine m. p. r. *Sciopp* hodie ferme vel ante hos dies ferme m. p. r. *Piccart* hodie e m. p. r. *Bont* haud (<essem> *Purser*) sine m. p. r. *Oud* audies vel hos dies cum m. p. r. *Hild* ante dies sum e m. p. r. *vdVl* 10 adfueri φ: affueri em. v 11 defringeri φ: defregerim defringerem v 12 luxatu *He?* etiam *Scriver* 14 diutine v aceruuf (φ, sed em. al. m.) 16 adire *Stewech* obire *Pyrri* lectum sc. ut legam 18/19 cf. 18 (38, 23) 19 uti quā (φ) utiquam *Rohde* utili quam v utique *Scriver* 21 uidebant² (φ, sed n puncto del.)

Oud.

Kr.

non quin magnitudo Carthaginis mereatur etiam <a> philo-
 sopho precem pro honore, sed ut integrum et intemeratum
 esset uestrum beneficium, si nihil ex gratia eius petitio mea
 69 defregisset, id est, ut usque quaque esset gratuitum. neque
 enim aut leui mercede emit qui precatur, aut par<u>um 5
 pretium accipit qui rogatur, adeo ut omnia utensilia emere
 uelis quam rogare. id ego arbitror praecipue in honore
 obseruandum; quem qui laboriose exorauerit, sibi debet
 <u>nam gratia<m>, quod impe<t>rarit; qui uero sine molestia
 ambitus adeptus est, duplam gratiam praebentibus debet, et 23
 quod non petierit et quod acceperit. duplam igitur uobis 11
 70 gratiam debeo. immo enimuero multiugam, quam ubique
 equidem et semper praedicabo. sed nunc inpraesentiarum
 libro isto ad hunc honorem mihi <nondum> conscripto, ita □
 ut soleo, publice protestabor: certa est enim ratio, qua 15
 debeat philosophus ob decretam sibi publice statuam gratias
 agere, a qua paululum demutabit liber, [e]quem Strabonis □
 Aemiliani excellentissimus honor flagitat — || quem librum
 sperabo me commode posse conscribere; satis eum hodie
 uobiscum parare — est enim tantus in studiis, <ut> prae- 20

F 188^b. 189^a. φ 77^a. 1 <a> v 1/2 philosophi *Hild*
 4 defrugasset *Brant* id est — gratuitum *del. Florid* 5 parū
 (em. φ) pretii *Becichem* 6/7 cf. *Cic. in Verr. IV 6, 12* 9 nā
 (φ) *del. Novāk* unam v diuiduam *vdVI* grā φ: g^g em. v impe-
 rarit (φ) em. v 10 phantib; (φ) praebentibus v 11 n̄ acceperit
 (n̄ *indux. pr. m., om. φ*) 13 post inpraes. *intercidisse statuit*
Purser qualia incondita haec dico, postea gratiarum 14 isto
 (φ) iusto *Rohde fort. recte* <nondum> *He cf. 30, 18*
 15 publice (φ) b ex p eff. *ead. m* 15/16 q̄ debeat philo-
 sopho (φ) qua (quum *Steweck*) debeat philosophus *Cclv* quae
 vel qua deceat philosophos *Oud quem secuti philosopho Kr*
Hild 17 demutauit φ: d'mutaū demutabit *Steweck* libere
 quā (φ) liber quem v (quā *fuisse putat Purser*) [liber] quam
Kr quam *def. Loefstedt interpretat. 'ut'* 19 scitis (φ) <si>
 scitis vel si is...probarit *Colv* si itis *Vulcan* sultis *Schickerad*
 <si>siritis *vdVI* si ei istum *Thomas* satis *He* 20 uobc^upbare
 (φ) uobis comprobari *Steweck* uobiscum parare *vdVI cf. prol.*
de d. Socr. 1 (2, 5 Th) <ut> v q al. m. *supra* p̄nobilior *add.*

Oud.

Kr.

- 71 nobilior sit proprio ingenio quam patricio consulatu. quibusnam uerbis tibi, Aemiliane Strabo, uir omnium, quot
umquam fuerunt aut sunt aut etiam erunt, inter optimos
clarissime, inter clarissimos optime, inter utrosque doctissime,
5 quibus tandem uerbis pro hoc tuo erga me animo gratias
habitum et commemoratum eam, qua digna ratione tam |
72 honorificam benignitatem tuam celebrem, qua remuneratione
dicendi gloriam tui facti aequiperem, *nondum* hercle reperio.
sed quaeram sedulo et conitar, 'dum memor ipse
10 mei, dum spiritus hos regit artus'. nam nunc inpraesentiarum —
neque enim diffitebor — laetitia facundiae obstre-
pit et cogitatio uoluptate impeditur; ac mens occupata 24
delectatione mauult inpraesentiarum gaudere quam praedicare.
quid faciam? cupio gratus uideri, sed prae gaudio
15 nondum mihi uacat grati(a)s agere. nemo me, nemo ex
illis tristioribus uelit in isto uituperare, quod honorem
□ meum [non] minus mereor quam intellego, quod clarissimi
et eruditissimi uiri tanto testimonio exulto; quippe testimonium
mihi perhibuit in curia Carthaginensium non
20 minus splendidissimum quam benignissimum uir consularis;
cui etiam notum esse tantummodo summus honor est, is
etiam laudator mihi apud principes Africae uiros quodam
modo astitit. nam, ut comperior, nudius tertius libello

F 189^a. φ 77^{ab}. 1 φ: fīt 2/3 quodumuiā φ: lac. in
qua postea, fort. ab ead. m., addit. q ūquā quot Hild qui ante
vel etiam nunc Lips umquam v cf. Catull. 21, 2 sq. 24, 2 sq.
49, 2 sq. 3 aui em. φ 6 habitū et cōmemoratu meā (φ
sed al. m. recte distinx.) et Salm 8 andū (φ, in mg. m. re-
centiss. add. ē nondū) hauddum Brant haudum Kr nondum
(ut solet Ap.) Novik 9 conitā* (eras. r, -add. al. m.) φ: co-
nitar rimabor Oud cf. Verg. Aen. IV 336 13 inpraesentiarum del. vdVl 15 gratif (φ, sed supra i add. ^u al. m.)
gratias v grates? He (sed nunquam Ap. usus est) 17 n̄ min;
□ mereor (φ) non del. He; interpretand.: nemo dicat me honore
etiam minus dignum esse quam ipse scio uereor Ald reuereor
Brant intellego quam mereor Florid 20 splendidissima —
benignissima (φ) em. vdVl 21 ante cui graviter, ante is
leviter distinx. He

Oud.

Kr.

- 73 misso, per quem postulabat locum celebrem statuae meae, cum primis commemoravit inter nos iura amicitiae a commilitio studiorum eisdem magistris honeste inchoata; tunc postea vota omnia mea secundum dignitatis suae gradus recognovit. iam illud primum beneficium, quod condiscipulum se meminit. ecce et hoc alterum beneficium, quod tantus diligi se ex pari praedicat. quin etiam commemoravit || et alibi gentium et ciuitatum honores mihi statuarum et alios decretos. quid addi potest ad hoc praeconium uiri consularis? immo etiam docuit argumento suscepti sacerdotii summum mihi honorem Carthagini adesse. iam hoc praecipuum beneficium ac longe ante ceteros excellens, quod me uobis locupletissimus testis suo etiam suffragio commendat. ad summam pollicitus est se mihi Carthagini de suo statuam positurum, uir, cui omnes prouinciae quadri- 15 iuges et seiuges currus ubique gentium ponere gratulantur.
- 74 quid igitur superest ad honoris mei tribunal et columen, ad laudis meae cumulum? immo enimuero, quid superest? Aemilianus Strabo, uir consularis, breui uotis omnium futurus proconsul, sententiam de honoribus meis in curia 20 Karthaginiensium dixit, omnes eius auctoritatem secuti sunt. nonne videtur hoc uobis senatus consultum esse? quid quod et Karthaginienses omnes, qui in illa sanctissima curia aderant, tam libenter decreuerunt locum statuere, ut illos scires iccirco alteram statuam, quantum spero, in 25 sequentem curiam | protulisse, ut salua ueneratione, salua reuerentia consularis sui uiderentur factum eius non aemulati, sed secuti, id est ut integro die beneficium ad me 25 publicum perueniret. ceterum meminerant optimi magi-

F 189^a. φ 77^b. 3/4 nunc (φ) tunc v nam posteriora fata
 vd VI sed recte Florid. interpret.: memoravit vota quae feceram
 pro eius progressu et erectione ad omnes dignitates; cf. v. 6sq.
 11 Carthagini Kr 12 longe a. cet. post nobis transpos. Fur-
 ser ceteros <honos> Rohde, sed Ap. ipse ante ceteros colitur
 20 pcol 22/23 qdqd eff. ex qd qd 24 statuere φ: statūe
 statuae Colv 25 comperio vd VI 28 int. die] de integro
 Brant integrum dein Lips

Oud.

Kr.

stratus et beniuolentissimi principes mandatum sibi a uobis
 75 quod uolebant. id egone scirem ac <non> praedicarem?
 ingratus essem. quin etiam uniuerso ordini uestro <pro>
 amplissimis erga me meritis quantas maximas possum gra-
 5 tias ago atque habeo, qui me in illa curia honestissimis
 adclamationibus decorauere, in qua curia uel nominari
 tantummodo summus honori est. igitur, quod difficile factu
 erat quodque re uera arduum, non existimabatur: gratum
 esse populo, placere ordini, probari magistratibus et prin-
 76 cipibus, id — praefascine dixerim — iam quodam modo
 11 mihi obtigit. quid igitur superest ad statuæ meae honorem,
 nisi aeris pretium et artificis ministerium? quæ mihi ne
 in mediocribus quidem ciuitatibus unquam defuere, ne ut
 Karthagini desint, ubi splendidissimus || ordo etiam de rebus
 15 maioribus iudicare potius solet quam computare. sed de
 hoc tum ego perfectius, cum uos effectius. quin etiam tibi,
 nobilitas senatorum, claritudo ciuium, dignitas amicorum,
 mox ad dedicationem statuæ meae libro etiam conscripto
 plenius gratias cana<m> eique libro mandabo, uti per omnis
 77 prouincias eat totoque abhinc orbe totoque abhinc tempore
 21 laudes benefacti tui ubique gentium semper annorum re-
 praesentet.

□ *** Viderint, quibus mos est oggerere se et <neg>otio- 17
 sis praesidibus, ut impatientia linguae commendationem

F 189^{ab}. φ 77^b 2 ego nescirē (φ) recte distinx. vd Vl nisi scirem
 Colv ac] haud v nec Voss vd Vl ac<non> He Novák (qui
 tamen non ex v. 8 petit) 3 <pro> v 5 habeo (em. ead. m.)
 curia del. Kr 8 <erat> arduum Kr qui post arduum distinx.
 non del Novák nobis v omnino Hild non<inmerito> vd Vl
 verbis quodque — existim. in unam sententiam contractis non
 <modice> Brakman 10 praefascine v 13 ne ut] eane Jahn
 nedum Stewech cf. apol. 39 (46, 5) met. V 10 (111, 13) IX 39
 (233, 21) Tac. dial 10 Plaut. Cas. 1002 19 canaciq; φ: canā
 ciq; capacique Rossbach em. Oud cf. Th. l. l. III 226, 23 (Leo)
 et 268, 11 agam atque Kr agam eique Novák canam tena-
 cique vd Vl canam talique Brakman 23 hoc | gerere (^hadd.
 al. ut vid. m) φ: oggerere se& (φ) semet Lips et del. Sriver
 nec otiosis vel negotiosis Stewech et otiosis <et negotiosis> vd Vl
 et <neg>otiosis He 24 impotentia Sciopp impudentia Stewech

Oud.

Kr.

ingenii quaerant et adfectata amicitiae uestrae specie glorien-
 tur. utrumque enim a me, Scipio Orfite, longe abest. nam
 et quantulumcunque ingenium meum iam pridem pro captu
 suo hominibus notius est, quam ut indigeat nouae com- 26
 mendationis, et gratiam tuam tuorumque similium malo 5
 quam iacto, magisque sum tantae amicitiae cupitor quam
 gloriator, quoniam cupere nemo nisi uere [putem] potest,
 potest autem quiuvis falso gloriari. ad hoc ita semper ab
 ineunte aeuo bonas artes sedulo colui, eamque existimatio- 10
 nem morum ac studiorum cum in prouincia nostra tum 10
 etiam Romae penes amicos tuos quaesisse me tute ipse
 locupletissimus testis es, ut non minus uobis amicitia mea
 78 capessenda sit quam mihi uestra concupiscenda. quippe non
 prompte ueniam impertire rarenter adeundi adsiduitatem
 eius requirentis est, summumque argumentum amoris fre- 15
 quentibus delectari, cessantibus obirasci, perseuerantem
 celebrare, desinentem desiderare, quoniam necesse est <gra-
 tam praesentiam> eiusdem esse, cuius angat absentia. cete-
 rum uox cohibita silentio perpeti | non magis usui erit
 quam nares grauedine oppletae, aures spurcitie obseratae, 20
 oculi albugine obducti. quid si manus manicis restringan-
 tur, quid si pedes pedicis coartentur, iam rector nostri ani-
 79 mus aut sommo soluatur aut uino mergatur aut morbo
 sepielatur? profecto ut gladius usu splendescit, situ robi-

F 189^b. φ 77^b. 78^a. 1 amicitie (e ex a ead. m. corr.) 2 ej
 (φ) enim v 7 putē (φ) del Contaren per dittograph. ort. cf. □
 met. I 11 (10, 14) putet v ut putem ? Oud 10 cum] cū (φ)
 al. m. ex c eff. t 14⁵ adeundi adfiduitatē ej (φ) al.
 m. ex ej eff. q; adeunti Becichem sed interpretand.: qui non
 concedit ut raro adeatur, ostendit se alterius consuetudinem de-
 siderare 17/18 <gratam praesentiam> Colv 18 ejdē (φ)
 al. m. j mut. in q 19 n magis n magis usui *erit (poster. n
 magis induct. et eras., post i eras. vid. u, in mg. add. d) φ:
 usu iuerit usui (usu Voss) fuerit Colv 20 nare! (ut vid. e
 ex o eff. ab ead. m.) spiritu (φ) spurcitie Désertine ap. vd VI
 cf. met. VIII 28 (199, 19) 22 coarceantur Brant <uel et> iam
 vd VI <quid si et> iam Kr sed iam adiungit cf. apol. 22. 27
 (26, 8; 32, 13) 24 sq. robiginat vid. o potius quam u φ:
 rubiginat

Oud.

Kr.

ginat, ita vox in uagina silentii || condita diutino torpore
 hebetatur. desuetudo omnibus pigritiam, pigritia ueternum
 parit. tragoedi adeo ni cottidie proclament, claritudo arteriis
 obsolescit; igitur identidem boando purgant rauim. ceterum
 5 ipsius uocis hominis exercendi ca<s>us labor superuacaneo
 studio plurifariam superatur, si quidem uoce hominis et
 tuba rudore toruior et lyra concentu uariatior et tibia
 30 questu delectabilior et fistula susurru iucundior et bucina
 significatu longinquior. mitto dicere multorum animalium
 10 immeditados sonores distinctis proprietatibus admirandos,
 ut est taurorum grauis mugitus, luporum acutus ululatus,
 elephantorum tristis barritus, equorum hilaris hinnitus nec 2.
 non auium instigati <cl>angores nec non leonum indignati
 fremores ceteraeque id genus uoces animalium truces ac
 15 liquidae, quas infesta rabies uel propitia uoluptas ciant.
 pro quibus homini uox diuinitus data angustior quidem,
 sed maiorem habet utilitatem mentibus quam auribus delec-
 tationem. quo magis celebrari debet frequentius usurpata,
 et quidem non nisi in auditorio, tanto uiro praesidente, in
 20 hac excellenti celebritate multorum eruditorum, multorum
 benignorum; equidem et si fidibus adprime callerem, non
 nisi confertos homines consecrarer. in solitudine cantilauit
 31 'Orpheus in siluis, inter delphinas Arion', quippe, si fides
 fabulis, Orpheus exilio desolatus, Arion nauigio praecipi-

F 189^b. φ. 78^a. 3 tragoedi|a deo|ni|cottidie (φ) 4 rauciū
 (uciū *al. m. scrips.*, *pr. m. scripserat* uē, *quod quidem videam*)

□ φ: rauri 5 ipsius *i. e. per se, opponitur sententiis quas profert*
 uocēf (*al. m. add.*) *cf. Plaut. Capt. 852, 1008 Lindsay Synt. of*

□ *Plaut. Oxf. 1907 p. 78 exercendae Oud caluf al. m. add. (φ)*
 5/6 supernac. stud. recte def. Bosscha *ut pertinens ad cassus, nisi*

mavis post studio graviter distinguere 6 frustratur *Leky* uoce*

(*vid. eras. esse aut euan.*) φ: uocē 7 torbior (*ex b al. m.*)

φ: torbior tybia (φ) 13 ouium Voss (*servato ang.*) angoref

(φ) clangores *Becichem* 15 cient *Becichem* 18 usurpari

Stewech 19 set quidem Purser non <usquam libentius> falso

vd VI cf. v. 21 sq. 21 et si recte distinx. *vd VI* 23 cf. Verg.

ecl. 8, 56

Oud.

Kr.

tatus, ille immanium bestiarum delentor, hic misericordium
 beluarum oblectator, ambo miserrimi cantores, quia non
 sponte ad laudem, sed necessario ad salutem nitebantur
 eos ego impensius admirarer, si hominibus potius quam
 bestiis placuissent. auib^s haec secretaria uti[n]quam magis
 82 congrueri<ⁿ>t, merulis et lusciniis et oloribus. et merulae
 in remotis tesquis <cantilenam pueritiae> fringultiunt, lus-
 ciniæ in solitudine Africana canticum adolescentiae garriunt,
 olores apud auos fluuios carmen senectae meditantur.
 enimvero qui pueris et adolescentibus et senibus utile car- 10
 men prompturus est, in mediis milibus hominum canat, ita
 ut hoc meum de uirtu^tibus Orfiti carmen est, serum quidem
 fortasse, sed serium, nec | minus gratum quam utile Cartha-
 giniensium pueris <et> iuuenibus et senibus, quos indul-
 gentia sua praecipuus omnium proconsul subleuauit tem- 15
 peratoque desiderio et moderato remedio dedit pueris satura-
 tionem, iuuenibus hilaritatem, senibus securitatem. metuo
 quidem, Scipio, quoniam laudes tuas attingi, ne me inprae-
 sentiarum refrenet uel tua generosa modestia uel mea in-
 83 genua uerecundia. sed nequeo, quin ex plurimis, quae in 20
 te meritissimo admiramur, ex his plurimis quin uel pau-
 cissima attingam. uos ea mecum, ciues ab eo seruati,
 recognoscite. 25

Tanta multitudo ad audiendum conuenistis, ut potius 18
 gratulari Karthagini debeam, quod tam multos eruditionis 28

F 189^b. 190^a. φ 78^a. 1 delemtor (m vid. ead. m. correx.
 in ni) 3 trudebantur Brant 5 lecretaria (extrem. a in
 ras. ab al. m. eff., sed vid. fuisse cum ut coniunct.) ut inquā
 φ: sectari. aut iquā utiquam Rohde cf. 2C, 19 utique Brant
 6 cgruerit (supra i al. m. add.) φ: cōgruerit 7 <cantile-
 nam pueritiae> Kronenberg 8 arcana Haupt aprica Kr
 opaca vd Vl abscondita? He sed in Africa certe loquitur 9 Asios
 Brant 12/3 cf. met. III 29 (73, 11) 14 <et> r 15 p̄cōf
 19 refrenet (φ) em. Piccart 21 inte|meritissimo (in mg.^d)

22 attigāⁿ (ead. m. add.) 23 APVLEI PLATONICI

FLORIDOR^r LIB III · EXPLĪC INCPT · III ·

Oud.

Kr.

amicos habet, quam excusare, quod philosophus non recusauerim dissertare. nam et pro amplitudine ciuitatis frequentia collecta et pro magnitudine frequentiae locus delectus est. praeterea in auditorio hoc genus spectari debet non
 5 pauimenti marmoratio nec proscaenii contabulatio nec scaenae columnatio, sed nec culminum eminentia nec lacunarium refulgentia nec sedilium circumferentia, nec quod hic alias mimus halucinatur, comoedus sermocinatur, tragoedus uociferatur, funerepus perichlitatur, praestigiator furatur, histrio
 10 gesticulatur ceterique omnes ludiones ostentant populo quod
 84 cuiusque artis est, sed istis omnibus supersessis nihil amplius spectari debet quam conuenientium ratio et dicentis oratio. quapropter, ut poetae solent hic ibidem uarias ciuitates substituere, ut ille tragicus, qui in theatro dici facit:
 15 'Liber, qui augusta haec loca Cithaeronis colis',
 item ille comicus:

'perparuam partim postulat Plautus loci
 de uostris magnis atque amoenis moenibus,
 Athenas quo sin<e> architectis conferat',

85 non secus et mihi liceat nullam longinquam et transmari-
 21 nam ciuitatem hic, sed enim ipsius Karthaginis uel curiam uel bybliotheam substituere. igitur proinde habetote, si curia digna protulero, ut si in ipsa curia me audiatis, si erudita fuerint, ut si in bybliothea legantur.
 25 quo<d> utinam mihi pro multitudine auditorii proluxa oratio || suppeteret ac non hic maxime clauderet, ubi me facundissimum cu[n]perem. sed uerum uerbum est profecto, qui aiunt nihil quicquam homini tam prosperum diuinitus datum, quin ei tamen admixtum sit

F 190^a. φ 78^a. 10 ὀφ 12 debet em. al. m. (φ) 15 cf. Ribbeck Scaen. Rom. poes. fr. I³ 310 v. 217 17 cf. Plaut. Truc. prol. 1 sqq. φ: partē 19 quos in (φ) em. v 22 substituere (^b add. ead. m.) 25 quo (φ) quod v cf. apol. 4 (5, 9) 22 (25, 18) 72 (80, 10) 96 (106, 12) flor. 7 (9, 5) de deo Socr. 4 (4, 12 Th) 26 clauderet cf. d. d. Socr. 17 (26, 15 Th) 27 cū perē em. φ 28 qui] quod v cf. Kuehner Lat. Gramm. II 849, 12 cf. Plaut. Amph 634 sqq.

Oud.

Kr.

aliquid difficultatis, ut etiam in amplissima quaque laetitia
 subsit quaequam uel parua querimonia coniugatione qua-
 dam mellis et fellis: ubi uber, ibi tuber. id ego cum [in]
 alias, | tum etiam nunc inpraesentiarum usu experior. nam
 quanto uideor plura apud uos habere ad commendationem
 suffragia, tanto sum ad dicendum nimia reuerentia uestri
 86 cunctatior, et qui penes extrarios saepenumero promptissime
 disceptaui, idem nunc penes meos haesito ac — mirum dictu —
 ipsis inlecebris deterreor et stimulis refrenor et incitamentis
 cohibeor. an non multa mihi apud uos adhortamina suppe- 10
 tunt, quod sum uobis nec lare alienus nec pueritia inuisi-
 tatus nec magistris peregrinus nec secta incognitus nec
 uoce inauditus nec libris inlectus improbatusue? ita mihi
 et patria in concilio Africae, id est uestro, et pueritia apud
 uos et magistri uos et secta, licet Athenis Atticis confir- 15
 mata, tamen hic inchoata est, et uox mea utraque lingua
 iam uestris auribus ante proximum sexennium probe cog-
 nita, quin et libri mei non alia ubique laude carius censen-
 tur quam quod iudicio uestro comprobantur. haec tanta ac
 totiuga inuitamenta communia non minus uos ad audien- 20
 dum prolectant quam me ad aud[i]endum retardant, facilius-
 que laudes uestras alibi gentium quam apud uos praedi-
 carim: ita apud <s>uos cuique modestia obnoxia est, apud
 87 extrarios autem ueritas libera. semper adeo et ubique uos
 quippe ut parentis ac primos magistros meos celebro mer- 25
 cedemque uobis rependo, non illam, quam Protagora sophista

F 190^a. φ 78^{ab}. 3 uberⁱbi tuberⁱ (add. ead. m.; utramque r
 in ras. al. m. eff. ut vid.; sed utroque loco fuit compend. xi falso
 addita i vocis sequent.) φ: ube^r ibiⁱ/tuberⁱ (i in ras.) cf. Otto
Sprichwörter d. Röm., Lpz. 1890 p. 352 3/4 in alias (φ)
 ante alias v in om. Florid 4 nunc del. Colv cf. p. 27, 13
 28, 10 8 dissertaui Wouer 9 simultif (φ) em. Becichem
 14 confinio Colv 15 cf. met. I 24 (22, 12) Lodge lex. Plaut. 183
 16 utriq; em. φ utrimque Hild 21 audiendū posterior. loco
 (φ, in mg. m. recentiss. c̃ dicendū) em. Voss 23 uof (φ) em.
 Stewech 26 φ: ptagora⁹ cf. 36, 2 Quint. I 5, 61

Oud.

Kr.

pepigit nec accepit, sed quam Thales sapiens nec pepigit et accepit. uideo, quid postuletis: utramque narrabo.

Protagora, qui sophista fuit longe multiscius et cum 30 primis rhetoricae repertoribus perfacundus, Democriti physisi cuius aquaeuus — inde ei suppeditata doctrina est —, eum Protagoran aiunt cum suo sibi discipulo Euat^(h)lo mercedem nimis uberem condicione temeraria||pepigisse, uti sibi tum demum id argenti daret, si primo tirocinio agendi penes iudices uicisset. igitur Euathlus postquam cuncta 10 illa exorabula iudicantium et decipula aduersantium et artificia dicentium uersutus alioqui⁽ⁿ⁾ et[i] ingeniatus ad 88 astutiam facile perdidicit, contentus scire quod concupierat coepit nolle quod pepigerat, sed callide nectendis moris frustrari magistrum diutuleque nec agere uelle nec reddere, 15 usque dum Protagoras eum ad iudices prouocauit expositaque condicione, qua docendum receperat, anceps argumentum ambifariam proposuit: 'nam siue ego ui[n]cero', inquit, 'soluere mercedem debebis ut condem[p]natus, seu tu uiceris, nihilo minus | reddere debebis ut pactus, quippe 20 qui hanc causam primam penes iudices uiceris. ita, si 89 uincis, in condicionem incidisti: si uinceris, in damnationem'. quid quaeris? ratio conclusa iudiciis acriter et inuincibiliter uidebatur. enimuero Euathlus, utpote tanti ueteratoris perfectissimus discipulus, biceps illud argumtum retorsit. 'nam si ita est', inquit, 'neutro modo quod 25 petis debeo. aut enim uinco et iudicio dimittor, aut uincor et pacto absoluor, ex quo non debeo mercedem, si hanc

F 190^{ab}. φ 78^b. 2 utrumque *Salm* 3 φ: Ptagora^a cf. 35, 26 4/5 phifici (φ) 6 cf. *Phil. suppl.* IX 518 euatlo(φ)

7 * uberē (eras. f) 8 tyrocinio *em.* φ 9 euatlus^h (*ead. m. add.^h*) 11 alioq eti ingeniāt; φ: alioqn (n *al. m. add.*) et igeniat; 13 nolle <dare> *Burmān* 14 nec a se reuelle (φ, *sed* uellere) *em. Brant* cf. v. 8 *Gell. V 10* nec <caus>as <ag>ere uelle *vd Vl* reddere <mercedem> *vd Vl* 16 φ: quā ī docendū 17 uincero *em.* φ 18 cēdēpnat; (φ) 19 nichilhomin; (φ *omiss. h*) qpe (^p*add. ead. m.*)

Oud.

Kr.

primam causam fuero penes iudices uictus. ita me omni modo liberat, si uinco<r>, condicio, si uinco[r], sententia' □
 nonne uobis uidentur haec sophistarum argumenta obuersa innicem uice spinarum, quas uentus conuoluerit, inter se cohaerere, paribus utrimque aculeis, simili penetratione, 5
 90 mutuo uulnere? atque ideo merces Protagorae tam aspera, tam senticosa uersutis et auaris relinquenda est: cui scilicet multo tanta praestat illa altera merces, quam Thalen memorant suasisse.

Thales Milesius ex septem illis sapientiae memoratis 31 uiris facile praecipuus — enim geometriae penes G<r>aios 11 primus repertor et naturae rerum certissimus explorator et ast<r>orum peritissimus contemplator — maximas res paruis lineis repperit: temporum ambitus, uentorum flatus, stellarum meatus, tonitruum sonora miracula, siderum ob- 15
 liqua curricula, solis annua reuerticula, i<ti>dem lunae uel nascentis incrementa uel senescentis dispendia uel deli<n>-
 quentis obstacula. idem sane iam procliui senectute diuinam rationem de sole commentus est, quam || equidem non didici modo, uerum etiam experiundo comprobaui, quoties 30
 sol magnitudine sua circulum quem permeat metiatur. id a se recens inuentum Thales memoratur edocuisse Mandrolytum Prien[n]ensem, qui noua et inopinata cognitione impendio delectatus optare iussit, quantam uellet mercedem sibi pro tanto documento rependi. 'satis', inquit, 'mihi 35

F 190^b. φ 78^b. 2 uinco φ: uinco^r (em. ead. m.) uincor(φ, □
 sed eras. r) 3 sophista tū (φ, sed em. m. pr.) 8 tanta cf.
 apol. 3 (4, 20) met. VII 15 (165, 15) 8/9 Thali — suffecisse
 vd VI 11 enim cf. Phil. suppl. IX 572 Hey Arch. f. lat. Lex.
 XIV 270 sqq. gaiol (φ, sed em. al. aut ead. m.) 12 explorato 24
 (to 24 em. in tor ead. m.) 13 asto 24 (add. al. m.) 14 uentorū
 (ū al. m. eff. aut certe redintegr) φ: uento 24 15 siderum]
 fulgurum Oud sed stellae sunt sidera vagantia cf. p. 21, 22 sq.
 de deo Socr. 2 (7, 11 sqq. 8, 1 Th) de Plat. I 10 (93, 4 Th)
 16 idē (φ) item Colv itidem Kronenberg cf. 7, 19 17/18 de-
 liquantif obstitacula (φ) em. v 22/23 mandraytū (φ) em.
 Crusius 23 priennensē (φ)

Oud.

Kr.

- fuerit mercedis', Thales sapiens, 'si id quod a me didicisti,
 □ cum proferre ad quospiam coeperis, tibi <non> adsciueris,
 91 sed eius inuenti me potius quam alium repertorem prae-
 dicaris'. pulchra merces prorsum ac tali uiro digna et
 5 perpetua; nam et in hodiernum ac dein semper Thali ea
 merces persoluetur ab omnibus nobis, qui eius caelestia
 studia uere cognouimus.

- Hanc ego uobis mercedem, Karthaginienses, ubique gen-
 tium dependo pro disciplinis, quas in pueritia sum apud
 10 uos adeptus. ubique enim me uestrae ciuitatis alumnum
 fero, ubique uos omnimodis laudibus celebro, uestras dis-
 ciplinas studiosius percolo, uestras opes gloriosius praedico,
 | uestros etiam deos religiosius ueneror. nunc quoque igitur
 principium mihi apud uestras aures auspicatissimum ab Aescu-
 15 lapiō deo capiam, qui arcem nostrae Karthaginis indubitabili
 numine propitius [s]t[r]egit. eius dei hymnum Graeco et
 □ Latino carmine uobis etiam canam [iam] illi a me dedicatum.
 sum enim non ignotus illi sacricola nec recens cultor nec
 ingratus antistes, ac iam et prorsa et uorsa facundia uene- 32
 20 ratus sum, ita ut etiam nunc hymnum eius utraque lingua
 canam, cui dialogum similiter Graecum et Latinum prae-
 texui, in quo sermocinabuntur Sabidius Seuerus et Iulius
 □ 92 Persius, uiri et inter se mutuo et uobis et utilitatibus
 publicis merito amicissimi, doctrina et eloquentia et beni-
 25 uolentia paribus, incertum, modestia quietiores an industria
 promptiores an honoribus clariores. quibus cum sit summa

F 190^b. φ 78^b. 79^a. 1 Thales sapiens *del.* Kr cf. Schoene *Mus. Rh. LIV (1899) 633 sqq.* 2 non *omiss.* (φ, sed *m. recentiss.*

in mg. add. c non 4 pulchra^f (^f *add. ead. m.*) 5 nam et
 cf. *met. I 19 (17, 17)* dein φ: dein dehinc v thaly *em. φ*
 7 uera *vd Vl* cognouimus *Fulv* 13 uenero *Kronenberg*
 15 nostrae *Oud* 16 strepit (φ) respicit *ed. Rom.* regit *Groslo*
 □ tegit *Kr* hym (φ) hymnum v 17 hec (φ) hic *Sciopp* ecce
vd Vl sic v etiam (*sequenti iam huc relato*) *Leo* occinam *Wower*
 iam *delend. putat Kr* iam <pridem> *vd Vl* 18 illif agricola

- (φ) *em. Salm* 22 sermocinabant^f (φ) sermocinabuntur v ser-
 □ mocinantur *Kr fort. recte* safidiuf (φ) *em. Scriver* 23 pfeuf
 (φ) *em v* et util.] ex util. *Mueller* 25 pares *Becichem*

Oud.

Kr

concordia, tamen haec sola aemulatio et in hoc unum certamen est, uter eorum magis Karthagine<m> diligat, atque summis medullitis uiribus contendunt ambo, uincitur neuter. eorum ego sermonem ratus et uobis auditu gratissimum, mihi compositu congruentem et dedicatu[r] religiosum[mo], 5 in principio libri facio quendam || ex his, qui mihi Athenis condidicerunt, percontari a Persio Graece, quae ego pridie □ in templo Aesculapi disseruerim, paulatimque illis Seuerum adiungo, cui interim Romanae linguae partes dedi. nam et Perseus, quamuis et ipse optime possit, tamen hodie uobis 10 atticissabit.

Asclepiades ille, inter praecipuos medicorum, si unum 19 Hippocratem excipias, ceteris princeps, primus etiam uino 33 repperit aegris opitulari, sed dando scilicet in tempore: cuius rei obseruationem probe callebat, ut qui diligentis- 15 sime animaduertaret uenarum pulsus inconditos uel praeuatos. is igitur cum forte in ciuitatem sese reciperet et rure suo suburbano rediret, aspexit in pomoeriis ciuitatis funus ingens locatum plurimos homines ingenti multitudine, qui exequias uenerant, circumstare, omnis tristissimos et 20 obsoletissimos uestitu. propius accessit, utin<e> cognosceret 34 more ingenii <humani>, quisnam esset, quoniam percontanti nemo responderat, an uero ut ipse aliquid in illo ex arte

F 190^b. 191^a. 79^a. 2 ut | ereo2 (al. m. eff. uter | . . eo2) Karthagine φ: cartaginē 5 <et> mihi Lips cōposite (φ) em. Lips dedicat² religio fūmo In pncipio (φ) em. Lips <deo> dedicatu Kronenberg 6 ratio (φ) facio Lips 7 pseo (φ) 9 namque Kr nam et cf. 38, 5 10 pseuf (φ) <latine> possit v 11 atticiffaut (φ) em. v 12 <et> si Oud 13 ceteris cf. Woelfflin Arch. f. lat. Lex. VII 117 14 opitulari (tu al. m. eff., vid. antea falso distinct. fuisse) 16 anīaduertat (φ) em. v animaduertat Becichem 16/17 pclarof (φ) praeceleres Stewech praeuatos Scal praetardos Purser 19 collocatum Brant 21 obsoletissimo Voss cf. Cic. de leg. agr. II 13, sed in Pis. 89 ut in (φ) utne Oud utine vd Vl coll. 40, 12 ut ipse Kr ut inde Groslet 22 more ingenii (φ) cf. met. II 20 (42, 2) m. ingenii <humani> v cf. Sall. Iug. 93, 3 Veget. Renat. II 20 (54, 15 Lang²) 23 uero <uenit> Colv

Oud.

Kr.

deprehenderet. certe quidem iacenti homini ac prope de-
 posito fatum attulit. iam miseri illius membra omnia aro- 33
 matis perspersa, iam os ipsius unguine odoro delibutum,
 iam eum pollinctum, iam paene <rogum> paratum contem-
 35 platus enim, diligentissime quibusdam signis animaduersis,
 6 etiam atque etiam pertrectauit corpus hominis et inuenit
 in illo uitam latentem. confestim exclamauit uiuere homi-
 nem: procul igitur faces abi|cerent, procul ignes amoliren-
 tur, rogum demolirentur, cenam feralem a tumulto ad men-
 10 sam referrent. murmur interea exortum; partim medico
 credendum dicere, partim etiam inridere medicinam. postre-
 mo propinquis etiam hominibus inuitis, quodne iam ipsi
 36 hereditatem habebant, an quod adhuc illi fidem non habe-
 bant, aegre tamen ac difficulter Asclepiades impetrauit
 15 breuem mortuo dilationem atque ita uisipillonum manibus
 extortum uelut ab inferis postliminio domum rettulit con-
 festimque spiritum recreauit, confestim animam in corporis
 latibulis delitiscensem quibusdam medicamentis prouocauit.

Sapientis uiri super mensam celebre dictum est: 'prima, 20
 20 inquit, 'creterra ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem,
 37 tertia ad uoluptatem, quarta ad insaniam'. uerum enim-
 uero Musarum creterra uersa uice quanto crebrior quan-
 toque meracior, tanto propior ad animi sanitatem. prima
 creterra litteratoris rudimento excitat, secunda grammatici

F 191^a. φ 79^a. 1 reprehenderet (φ) em. Wower 2 fatum
 prim. casum esse posse dicit Oud cf. Verg. Aen. VI 531 sq. uitam
 Fulv salutem vd Vl fatum abstulit Wower fatum <eum>? He

3 odore (φ) em. v dilibutū em. φ 4 pene (p vid. ex c eff.)
 φ: pene 4 cenae v (interpretandumne 'silicernii apparatus'
 ? cf. v. 9) scenae pene nescio quis pyrae vd Vl <igni> paene
 Novák p. <rogum> He 5 enim cum sequent. coniunct. ad-
 versativum putat Hey, causativ. cum ptcp. coniunct. He (cf. igitur
 Plaut. Epid. 499) eum Scal est Colv cum Oud (deleto et
 v. 6) etiam Kr añadūlit φ: añadūtīt em. vir doct. ap. Oud

8 abigerent (φ) abicerent Stewech 10 exortū (al. m. ū mul.
 in:) 12 omnibus Stewech fort. recte 13 hered. auebant
 Lips 17 recreauit <et> Kr confestimque v [confestim] ani-
 mam <que> vd Vl 19 cf. Suid. s. v. οἶνός Laert. Diog. I 103

23 φ: p̄ptior 24 litteratoref (φ) em. v rual—to (sput

Oud.

Kr

- doctrina instr[a]uit, tertia rhetoris eloquentia armat. haec-
 tenus a plerisque potatur. ego et alias creterras Athenis 34
 bibi: poeticae comptam, geometriae limpida[m], musi- □
 38 cae dulcem, dialecticae austerulam, iam uero uniuersae
 philosophiae inexplabilem scilicet <et> nectaream. canit 5
 enim Empedocles carmina, Plato dialogos, Socrates hymnos,
 Epicharmus modos, Xenophon historias, [Xeno]Crates satiras:
 Apuleius uester haec omnia nouemque Musas pari studio
 colit, maiore scilicet uoluntate quam facultate, eoque pro-
 pensius fortasse laudandus est, quod omnibus bonis in rebus 10
 conatus in laude, effectus in casu est, ita ut contra in
 maleficiis etiam cogitata scelera, non perfecta adhuc uindi-
 cantur, cruenta mente, pura manu. ergo sicut ad poenam
 sufficit meditari puniendam, sic et ad laudem satis est conari
 praedicanda. quae autem maior laus aut certior, quam 15
 Karthagini benedicere, ubi tota ciuitas eruditissimi estis,
 pene<s> quos omnem disciplinam pueri discunt, iuuenes
 ostentant, senes docent? Karthago prouinciae nostrae magis-
 tra uenerabilis, Karthago Africae Musa caelestis, Karthago
 Camena togatorum. 30
- 99 Habet interdum et necessaria festinatio honestas moras, 21
 saepe uti malis interpellatam uoluntatem: quippe et illis,

unius litt. vacuum relict.; in mg. d) φ: ruato ruditatem Colv
 ruditatem Becichem rudimento Goldbacher eximit (φ) exuit
 Colv excitat He

F 191^a. φ 79^a. 1 φ: doctrinā instrauit (φ) em. v doctri- □
 nam intimat Bernhardy hist. litt. Rom.⁴ p. 46 n. 26 insinuat
 Hild rhetoref φ: rethoref em. v 3 cōmītā (φ) em. Leo con- □
 ditam Sciopp commixtam Bosscha gemmantem Schenkl com-
 motam vd Vl amoenam Novák 4 amarulam vir doct.

uniūsal (φ) uniuersae Colv 5 inexplabiles — nectareas Wower
 scilicet <et> Colv an nectaream substantiui loco est et pro
 appposito habend. ad uniuersas ph. addito? 6 enpedoclef (φ)
 dyalogof em. φ hymof 7 epycharmuf φ: epicarmuf mo-
 dos] mimos Reich Der Mimus Berlin 1903 I 412 n. 1 xeno-
 cratef (φ) Xenophanes Casaub Crates Rohde satyraf em. φ
 sillos Casaub 17 pene em. φ 19 caelestis Carthago Colv
 22 ut in aliis Colv sed interpretand. 'ut potius gaudeas quod
 pergere non licet'

Oud.

Kr.

quibus curriculo confecta uia opus est, adeo uti praeoptent
pendere equo quam carpento sedere, propter molestias
sarcinarum et pondera uehiculorum et moras orbium et
salebras orbitarum — adde et lapidum globos | et cau-
5 dicum toros et camporum riuos et collium cliuos — hisce
igitur moramentis omnibus qui uolunt deuitare ac uesto-
100 rem sibimet equum deligunt diutinae fortitudinis, uiuacis
pernecitatis, id est et ferre ualidum et ire rapidum, 'qui 35
campos collesque gradu perlabitur uno', ut ait Lucilius,
10 tamen cum eo equo per uiam concito peruolant, si quem
interea conspiciantur ex principalibus uiris nobilem hominem,
bene consultum, bene cognitum, quanquam oppido festinent,
101 tamen honoris eius gratia cohibent cursum, releuant gradum,
retardant equum et ilico in pedes desiliunt, fruticem, quem
15 uerberando equo gestant, eam uirgam in laeuam manum
transferunt itaque expedita dextra adeunt ac saluant et,
si diut<ule> ille quippiam percontetur, ambulant diutule et
fabulantur, denique quantumuis morae in officio libenter
insumunt.

20 Crates ille Diogenis sectator, qui ut lar familiaris apud 22
homines aetatis suae Athenis cultus est: nulla domus un-
quam clausa erat nec erat patris familias tam absconditum
secretum, quin eo tempestiue Crates interueniret, litium
omnium et iurgiorum inter propinquos disceptator atque
25 arbiter; quod Herculem olim poetae memorant monstra illa
immania hominum ac ferarum uirtute subegisse orbemque
102 terrae purgasse, similiter aduersum iracundiam et inuidiam

F 191^{ab}. 79^{ab}. 6 deuitare cf. *apol.* 29 (34, 4) 6/7 uicto-
rē (φ, *m. recentiss. add.* ^{uectorē}) cf. *met.* I 20 (19, 2) III 26 (71, 22)
al. 7 uiuacē *em.* φ 8 idē (φ) id est v 9 cf. *Lucil. v.*
1278 *Marx* 10 equo concito uiam peruolant *vdVI* equo
perquam concito *Rohde* 13 releuant (φ) releuant *Becichem*
releniunt *Lips* relentant *Brant* recellunt *Hild* reclinant *vir*
doct. retentant *vel* reuersant *He* 14 cf. *Sen. ep.* 64, 10 *ver-*
sus sequentes folio contrito uix legi possunt 17 diutille
φ: diutule ille 20 cf. *Laert. Diog. VII* 85 sq. diogeni aut dio-
geni^a φ: diogenif qui *del. vdVI* 21 <ei> nulla *Brakman*
21/22 <ei>unquam v 25 poetā (φ, *sed em. al. m.*)

Oud.

Kr.

atque auaritiam atque libidinem ceteraque animi humani monstra et flagitia philosophus iste Hercules fuit: eas omnes pestes mentibus exegit, familias purgavit, malitiam perdomuit, seminudus et ipse et claua insignis, etiam Thebis oriundus, unde Herculem fuisse memoria extat — igitur, 5 priusquam plane Crates factus, inter procere Thebanos numeratus est, lectum genus, frequens famulitium, domus amplo ornata uestibulo, ipse bene uestitus, bene praediatus. post ubi intellegit nullum sibi in re familiari praesidium legatum, quo fretus aetatem agat, omnia fluxa infirmaque 10 esse, quidquid sub caelo diuitiarum est, eas omnes ad bene uiuendum <nihil> quicquam esse ***.

23

Sicuti nauem bonam, fabre factam, bene intrinsecus 36 compactam, extrinsecus eleganter depictam, mobili c<l>auo, firmis rudentibus, procero malo, insigni carchesio, splen- 15 dentibus uelis, postremo omnibus armamentis idoneis ad usum et honestis ad contemplationem, eam nauem si aut gubernator non agat aut tempestas agat, ut facile cum 103 illis || egregiis instrumentis aut profunda hauserint aut scopuli comminuerint! sed et | medici cum intrauerint ad 20 aegrum, uti uisunt, nemo eorum, quod tabulina perpulchra in aedibus cernant et lacunaria auro oblita et gregatim pueros ac iuuenes eximia forma in cubiculo circa lectum stantis, aegrum iubet, uti sit animo bono, sed, ubi iuxtim consedit, manum hominisprehendit, eam pertrectat, ue- 25 narum pulsum et momenta captat: si quid illic turbatum atque inconditum offendit, illi renuntiat male morbo haberi. diues ille cibo interdicitur; ea die in sua sibi copiosa domo panem non accipit, cum interea totum eius seruitium hilares sunt atque epulantur, nec in ea re quicquam efficit con- 30 ditione.

F 191^b. φ 79^b 2/3 omf 5 <is> igitur Rohde fort. recte
cf. p. 8, 11 8 praeditus Salm 11 omf 12 <nihil>
quicquam vd VI nequicquam Becichem <non> quicquam Colv

14 vid cauo φ: cauo (em. ead. m.) 15 vid. pcerum alo em. φ
30 officit Gruter 30/1 condicio Florid conditioni Gruter
Subscriptio deest

Index nominum.

<p> Aegyptius 21, 17 -i 6, 5
 Aegyptus 21, 13
 Aemilianus <i>cf.</i> Strabo 27, 17 28, 2
 29, 19
 Aeolion 5, 15
 Aesculapius 38, 14 39, 8
 Africa 14, 22 23, 17 28, 22 35, 14
 41, 19
 Africanus 33, 8
 Alexander (rex) 8, 3. 12. 16 · 9, 1
 Amor 16, 5
 Anacreonteum 21, 2
 Anaximander 22, 12
 Antigenidas 5, 13
 Apelles 8, 20
 Apollo 4, 6. 12. 15. 16 5, 8. 11
 Apuleius 41, 8
 Arabes 6, 8
 Arion 32, 23. 24
 Arsacidae 6, 7
 Asclepiades 39, 12 40, 14
 Athenae 34, 19 35, 15 39, 6 41, 2
 42, 21
 Atticus 35, 15
 Babylonicus 12, 11
 Bathyllus 20, 6
 Bracmani 21, 21. 22 22, 4
 Caesares 15, 15
 Cambyses 21, 12
 Camena 11, 22 14, 2 41, 20
 Carthaginienses 28, 19 29, 21. 23
 33, 13 38, 8
 Carthago 15, 2. 16 27, 1 29, 11. 14
 30, 14 33, 25 34, 21 38, 15 39, 2
 41, 16. 18. 19
 Chaldaei 21, 20. 22 </p> | <p> Cithaeron 34, 15
 Clemens 8, 14
 Crates 18, 11. 14. 18 41, 7 42, 20. 23
 43, 6
 Creophylus 22, 15. 16
 Cretensis 22, 14
 Crotoniensis 21, 15
 Cynicus 19, 6
 Democritus 36, 4
 Diogenes 18, 11 42, 20
 Dorium 5, 16
 Elis 12, 1
 Empedocles 41, 6
 Epicharmus 41, 7
 Epimenides 22, 14
 Euathlus 36, 6. 9. 23
 Ganges 6. 11
 Gillus 21, 15
 Graecanicus 20, 15
 Graecus 38, 16. 21 39, 7
 Grai 37, 11
 Hercules 42, 25 43, 2. 5
 Hipparche 19, 2
 Hippias 11, 22. 25 12, 3 13, 8
 Hippocrates 39, 13
 Homerus 22, 17 <i>cf.</i> 2, 11
 Honorinus 15, 4. 14
 Hyagnis 3, 8. 15. 20
 Iastium 5, 15
 Icarium (mare) 19, 11
 India 16, 20 21, 21
 Indi 6, 3. 8. 16
 Ityraei 6, 7
 Iudaei 6, 6
 Iulius Persius 38, 22 39, 7. 10 </p> |
|---|--|

Iuno 19, 20
 Iuppiter 16, 2
 Karthag — *cf.* Carthag —
 Latinus 38, 17, 21
 Leodamas 22, 15
 Liber 34, 15
 Lucilius 42, 9
 Luna 16, 1
 Lydium 5, 15
 Mandrolytus 37, 22
 Mars 16, 3
 Marsyas 3, 8 4, 3. 10 5, 10
 Menander 24, 8
 Mercurius 16, 3
 Milesius 22, 13 37, 10
 Miletos 19, 12
 Minerva 4, 7
 Mnesarchus 21, 9
 Musa 4, 7 5, 7 40, 22 41, 8. 19
 Nabathaei 6, 6
 Olympium certamen 12, 4
 Orfitus *v.* Scipio
 Orpheus 32, 23. 24
 Persae 21, 13
 Persianae aquae 23, 21 26, 18
 Persius *v.* Julius
 Pherecydes 22, 8
 Philemon 24, 4. 7 25, 10. 12. 20
 26, 8. 16
 Phrygium 5, 16
 Phryx 4, 4
 Pisa 12, 4

Plato 23, 10 41, 6
 Plautinus (miles) 2, 2
 Plautus 34, 17
 Polycletus 8, 20
 Polycrates 20, 6 21, 2. 6
 Priensis 37, 23
 Protagoras 35. 26 36, 3. 6. 15 37, 6
 Pyrgoteles 8, 21
 Pythagoras 20, 7 21, 3. 9. 11 22, 10
 Roma 31, 11
 Romanus 39, 9
 Sabidius Seuerus 38, 22 39, 8
 Samius 21, 4
 Samos 19, 11 21, 6
 Saturnus 16, 3
 Scipio Orfitus 31, 2 33, 12. 18
 Seuerianus 15, 13.
 Seuerus *v.* Sabidius
 Socrates 1, 14. 16 12, 1 41, 6
 Sol 15, 19
 Strabo *v.* Aemilianus
 Syrus 22, 8
 Thales 36, 1 37, 10. 22 38, 1. 5
 Thebae 43, 4
 Thebanus 43, 6
 Venus 16, 2
 Vergilius 16, 15
 Vergilianus (upilio) 3, 16
 Xenophon 41, 7
 Zeno 19, 8
 Zoroastres 21. 14

ADDENDA ET CORRIGENDA

INDEX VIR. DOCT.

adde: Becichemus epist. Jen. 1504

H. E. Butler apol. ed. 1914

L. Chodaczek Munera phil. L. Čwiklinski oblata Pos. 1936
Eos XXXII-IV, 1929–32

E. Loefstedt, Beitr. zur Kenntniss des späteren Lat., Stockholm 1907; Spätlat. Stud. Upps. 1908; Syntactica Lund 1928. 33; Vermischte Stud. Lund 1936

C. Marchesi, Apul. apol. ed. Città di Castello 1914

Philomathes. ed. Iunt. II

Walter, Blätter f. d. bayr. Gymnasialwes. XLVIII (1912)
34 cf. vol. I Ind.

C. Weyman, *ibid.* LVIII (1922) 141

PRAEFATIO

p. V, 7: cf. Siegfried Mueller, Das Verhältnis de mundo zu seiner Vorlage, Philolog. Suppl. XXXII 2 Lips. 1939

p. VII, 20: Similiter Livius XXXVIII 24, 2 scripsit: 'ubi . . . facinus memorabile factum est', ut historiam mulieris cuiusdam a centurione corruptae eiusque ultionis insereret

p. IX, 10: De hac quaestione cf. Schissel von Fleschenberg, Klio XXI, 1937, p. 361

- p. X, 14: Hoc iam non persuasum habeo; cf. Apuleius *Metamorphosen* lat. u. deutsch, Berlin 1957 p. 21 ff.; certe in prioribus decem libris auctorem suum secutus tantummodo id spectavit, quod initio promulgavit, ut lector laetaretur
- p. XII, 17: Quod verbis ex iurisprudentiae doctrina sumptis utitur (cf. E. Norden, *Amor und Psyche* hrsg. u. erkl. Lpzg. Berl. 1903 p. 26 et F. Norden *Apuleius v. Madaura u. das röm. Privatrecht* Lpz. 1912), non sufficit ad id demonstrandum, prompsit etiam ex re militari verba et sententias, neque tamen inde concluditur Apuleium militem fuisse
- p. XV, 9: cf. RE X 1148, 37
- p. XVIII, 18: Et descriptio Veneris per mare vectae IV 31 et aedium Amoris V 1 et Amoris dormientis V 22 nec non loci, ubi latrones inhabitant IV 6 aliquo modo hoc studium rhetoricum prae se fert
- p. XIX, 8: *lege*: honores
- 20: Quare non inepte concluditur nonnulla floridorum ex prooemiis excerpta esse cf. A. Stock, *De prolaliarum usu rhetor.* Königsberg Diss. 1911; Th. Sinko, *Eos* XVIII, 1912, 151 sq.
- p. XX, 20: cf. etiam Suet. de rhetor. 2 Gell. VI (VII) 11, 9 Fest. 416, 22 Lindsay
- p. XXI, 2: cf. R. Helm, *Apuleius' Apologie ein Meisterwerk der zweiten Sophistik* (Das Altertum I, 1955, 86)
- p. XXII, 14: *lege*: 'coluisse'

- p. XXIII, 5: quae vox clarissima dicitur Ciceronis exemplo (pro Sulla 12, 34 clarissima voce dicam). Etiam quod c. 5 scripsit: 'eloquentia, quam ego . . . potius spero quam praesto' sermonem Cicconianum sapit, qui or. Phil. I 4, 10 dixit: 'nec enim sperabam id nec praestare poteram'. Verba quoque apol. 100: 'si quid ei humanitus attigisset (an legendum est „accidisset"?) consentiunt cum Ciceronianis, quae illo loco sequuntur Phil. 1, 4, 10: 'si quid mihi humanitus accidisset' cf. M. Bernhard, *Der Stil des Apuleius v. Mad.*, Stuttgt. 1927, p. 311
- p. XXV, 6: Item Cic. pro A. Cluentio 50, 138: auctoritas quam ego turpiter paene praeterii
- p. XXVIII, 28: Adde met. V 6 (107, 15) seriae . . . sero
 34: Atque met. XI 11 (274, 19) et apol. 64 (72, 4) iisdem verbis deus 'superum et inferum commeator' dicitur; et eodem modo significantur et Venus et ille 'mundi opifex' met. IV 30(98, 8) verbis: 'rerum naturae prisca parens et elementorum origo initialis' et apol. 64 (72, 20): totius rerum naturae causa et ratio et origo initialis', ut non dicam, de iisdem verbis met. VI 9 (134, 24) 'in ipso aetatis meae flore' et apol. 68 (76, 26) 'in ipso aetatis suae flore' vel 'sermonis humani penuria' met. IV 28 (96, 21) de deo Socr. 9, 16 Th.
- p. XXIX, 31–34. Folium illud propter sumptus nunc quidem omissum est

- p. XXX, 9: Haec quidem opinio studiis laboriosis et diligentissimis quae D. D. Robertson (Class. Quart. 1924) in codices minoris notae et editiones antiquissimas contulit, aliquantum infirmata est; nam quamquam omnes libri artissime cum Mediceo F cohaerent, tamen aut ex eo transcripti videntur nondum tantum vetustate corrupto aut ex eo, qui Mediceo exemplo fuit.; sequitur igitur ut eodem modo quo φ utiles esse possint atque etiam in illa lacuna auctoris verba ipsa inveniantur
- p. XXXII, 1: Tamen 'anserens' vera lectio videtur
5: de hac lacuna nunc rectius iudicavit Robertson l. l. p. 6
- p. XXXIII, 30: Hoc argumentum, si ea, quae Robertson exposuit, sequimur, evanidum
- p. XLII, 27: Me postea aliter de emendatione huius loci iudicasse demonstrat textus ipse
35: Etiam quod <a> IV 32 (100, 17) omissum est, facile excusatur, quia litterae similimae 'ta' sequebantur; atque tantummodo larga forma litterae t efficere poterat, ut pro 'turbine' scriberetur 'mirbine' X 28 (259, 15)
- p. XLIII, 4: In editione priore; nunc quidem imperfecto experientia mihi significari videtur
- p. XLIII, 14: cf. Munro ad Lucr. I 111.
31: 67, 15 delendum est
- p. XLVI, 29: y et s inter se permutantur met. I 12 (11, 12) 24 (22, 15) II 32 (52, 3) III 18 (66, 7) apol. 39 (44, 17)

- p. LII, 5: Addas etiam V 11 (112, 16) 13 (113, 25 [si me sequeris]) VII 27 (175, 24)
- 21: Nunc 'simulacrum' servari posse cen-
seo. Etiam de sequentibus locis iam
dubito, ut 99, 15 mutata distinctione
sanare studui
- p. LIII, 5: 'admissuram ueterem' secundum Wiman
nunc defendo interpretatus: 'qua ad-
suefacti sunt' VII 16 (166, 11)
- 23: Etiam 'Paridis' X 30 (261, 7) defendi
posse mihi persuasi et ibidem Wentze-
lio assensus 'caduceum et virgula' re-
tinui
- p. LVI, 14: quamquam Mommseni coniectura veri-
similitudine non caret
- p. LVII, 13: Iam index diligentissimus confectus a
viris doctissimis Abbott, Oldfather,
Canter publici iuris factus est (Ameri-
can Philol. Association 1934 Philo-
logical monographs N. III)
- 31: Interea diligentissimae metamorpho-
seon editiones paruerunt confectae a
Giarratano (Corp. script. Lat. Parav.
53, 1929) et a D. S. Robertson (Coll.
des universités de France . . . l'Assoc.
Budé. Paris 1946sq.), haec coniuncta
cum translatione a P. Vallette facta

FLORIDA

- 1, 1 (1, 1) *app. add.* cf. apol. c. 56, 4 locus aut lucus con-
secratus
- 3, 1 (3, 10) *lege* tamen flexanimo
(3, 11) *lege* tamen *bis et in app. del.* cm. v., *scribe* tam
v *bis*
- 3, 7 (4, 15) *app. add.* em. Colv.
- 3, 11 (5, 7) *lege* Musae, cum

- 4, 1 (5, 14) *app. lege* Philomathes *pro* Iunt. post.
 6, 9 (7, 15) *lege* conveniunt, magistri
 7, 5 (8, 20) *lege* quin saepe <scripsit>, *app. scripsit add. He*
 quin semper Thornell
 7, 7 (9, 8) *app. add. id est pro idem Plasberg*
 9, 5 (11, 4) *corr. u[t]ilitas*
 9, 12 (12, 6) *app. add. cf. Plat. Hipp. mai 368^b*
 9, 21 (14, 6) *app. add. Ter. Heaut. 503*
 10, 1 (15, 19) *lege* equis, *in app. lege* archetypo
 12, 1 (16, 20) *app. post apol. 8 . . . add. Plin. n. h. X 117*
 14, 2 (18, 14) *app.: an secundum codices legendum: Crates,*
 inquit, Crates! te manumittes'. exinde *He*
 15, 2 (19, 15) *lege* holeris cul<tori cul>patur
 15, 5 (20, 12) *lege* lacullatur<a> *et in app. em. Heraeus*
 15, 10 (21, 15) *lege* Syllo *et in app. em. Rohde*
 16, 4 (24, 8) *app. datauit* Buecheler Norden A. K. 957
 16, 7 (25, 2) *app. corr. deincepe*
 16, 18 (27, 14) *dele* <nondum>
 16, 18 (27, 17–19) *lege* libro, quem . . . flagitat, quem
 librum . . . conscribere
 (27, 20) *lege* probare
 16, 21 (28, 17) *lege* non minus uereor *et in app. dele* non . . . scio
 17, 1 (30, 23) *dele* <neg>
 17, 1 (31, 7) *in app. post (φ) add. def. Vahlen*
 17, 4 (32, 4) *app. lege φ: rauī*
 17, 6 (32, 5) *app. add. Hofmann Synt. 597 I A*
 18, 13 (37, 2) *lege* liberat <sententia>, si uinco, condicio, si
 uincor [sententia] *et in app. sententia transpos. He*
 18, 17 (38, 2) *lege* <non> tibi
 18, 19 (38, 16) *app. add. saepit* Wiman
 18, 19 (38, 17) *lege* nobis ecce <iam> canam [iam] *et in app.*
 iam *transpos. He*
 18, 20 (38, 23) *lege* Perseus *et in app. Persius v*
 22 (39, 7) *lege* Perseo *et in app. Persio v*
 19, 4 (41, 1) *app. add. cf. apol. 54 (61, 4)*
 20, 2 (41, 3) *lege* commotam *et in app. em. Wiman comp-*
 tam *Leo*